ISSN 1302 - 6938 50

GÜNEY

50

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

ekim • kasım • aralık '09
cotmeh • sermawez • kanûn '09
4 tl • 4 euro

GÜNEY
"YOL" kimin filmi ve Yılmaz Güney'in sinemadaki yeri
Plehanov'un sanat anlayışı üzerine…
Brecht bizimdir!
Tina Modotti
Brecht bizimdir!
Kültür Konferansı başarıyla gerçekleştirildi!
Nihayet "YOL" Türkiye'de
Güneşe Yolculuk
Deprem! Düzen! Devlet!
Yaşayan ölüler ölümsüzlere saldırıyor!
Türkiye'de kültür ve kültür siyaseti…
Türkiye'de sansür var!
"Diri diri yaktılar!"
Çark dönüyor…
Denetim toplumuna doğru
sanal gerçek
"Sevdalınız komünisttir!"
Documenta 11
11'09"01 11 Eylül
Frida Kahlo
İşçi Kültürü
Türkiye: Yasaklı harfler ülkesi!
Halk için afyon…
İşkence!
Yılmaz Güney bizimle!
Pablo Neruda
Albert Einstein
Charlie Chaplin
CHARLES DARWIN
ALBERT EINSTEIN
üst alt
kimlik tartışmaları
Yılmaz Güney bizimdir!
Sigmund FREUD
savaş - sinema
Leonardo da Vinci
Hrant Dink, unutulmaz insan
Seçilecek ne var?!
Sonsuzluğu yaşayan hayalperest
Mayakovski
KARL MARX
ABİDİN DİNO'YLA KARŞILAŞMA
Bütün Renkleriyle mi?
Berlinale
Brecht
Ruhi Su

50. SAYI

tan doğan

ölümle dans eden adam

"ölümsüz canlara…"

ölümle dans eden adam dert sahîbi
'hayât' denen sıkıntıdır onda *gül*

dün yoktu bugün var yarın yok
kimin umru bir küçük karasinek

güneş yağmur açlık ve acı
unutulur bilinmeyen her *öykü*

'zaman' ömürden kayan bir damla kan
közün tarihi külden sorulur

***âh* içten çürüyen çınar:**
herkes kendi yalanında ölecek

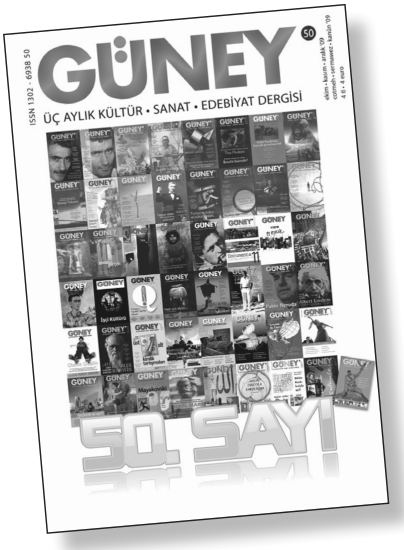

merhaba

Sevgili Güney dostları,
50. sayımızla sizlerle birlikteyiz. 50. sayıya ulaşmak bizler için son derece mutluluk verici. Çünkü neredeyse her ay yeni bir derginin çıktığı, aynı zamanda da bilindik nedenlerle her ay bir derginin kapandığı -ki bunlar arasında zaman zaman köklü, yıllarca yayın faaliyetini sürdürmüş dergiler de var- bir dönemdeyiz. İşte böyle bir ortamda Yılmaz Güney'den aldığımız mirası onca zorluğa rağmen bugüne kadar taşıyabilmiş olmamız, yılmadan, karamsarlığa düşmeden GÜNEY'i çıkarmaya ve sizlere ulaştırmaya devam etmemiz bize onur veriyor. Ancak biz bu onuru sorumluluğumuz, görevimiz olarak kavrıyoruz.

GÜNEY sosyalist kültür cephesinde ilerlemeyi, bu kültürü emekçi kitlelerle buluşturma mücadelesini sürdürüyor. Bunu elbette sizlerden aldığımız güçle yerine getirebiliyoruz. Maddi zorluklara, dağıtım sorununa karşı bizi yalnız bırakmayan, her alanda destekleyen siz değerleri dostlarımıza teşekkür ederiz. Sizlerin bu desteği oldukça biz görevimizi yerine getirmeye devam edeceğiz. Burada kısaca açıklamaya çalıştığımız bu durumu dergimizde biraz daha uzun olarak yazdık. GÜNEY'in 50 sayılık kısa bir dökümünü yaptığımız bu yazımız hedeflerimizi, amaçlarımızı ve aynı zamanda eksikliklerimizi de göstermektedir.
Sevgili dostlar sizleri; 50. sayıya ulaşan GÜNEY'i, görevini sürdürdüğü müddetçe desteklemeye, zorluklarımızı birlikte aşmaya, dağıtımını daha da güçlendirmeye, yeni aboneler bulmaya çağırıyoruz. Kültür-Sanat tarihi içerisinde çoktan yerini alan GÜNEY, burjuva-emperyalist kültürün karşısında, işçi ve emekçilerin, ezilenlerin yanında, sosyalist kültür mücadelesini sürdürmeye devam edecektir.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle…

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Aziz Özer
Yayın Koordinatörü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Fatih Mah.
Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9
Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik
Baskı:

ZUHAL OFSET®
0324. 237 49 00
www.zuhalofset.com

Zuhal Matbaacılık Turizm Reklam
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çankaya Mah. 4723 Sk. No.6/A MERSİN
Tel./Fax : 0324. 237 49 00 pbx - 231 27 27

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 20 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara
%30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr. 32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya)
Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

İçindekiler

	3	merhaba	GÜNEY
bizden	5	**Güney Dergisi 50. Sayıya Ulaştı**	GÜNEY
anma	7	Yılmaz Güney ve Sineması konulu panel yapıldı	GÜNEY
anma	8	Kassel'de Yılmaz Güney'i anma gecesi yapıldı	GÜNEY
güncel	9	Evvela mahsusen selam ederim	Adil Okay
deneme	11	Devrim	Deniz Faruk Zeren
şiir	12	Ey Meşvanên Şaristaniyê	A. Karabax
araştırma	13	Sen Yanmasan, Ben Yanmasam, Onlar Nasıl Sevinecek	Olcay Yılmaz
şiir	17	Serpilsin Dağlara	Kadriye Yapıcı
öykü	18	Koser	Mihdi Perinçek
öykü	21	Kundura	Doğan Özdemir
araştırma	23	Sokak ve Sanatı	Serdar Türkmen
öykü	25	Kehanet avcısı	Taha R. Üresin
araştırma	29	**Mauthausen Temerküz Kampı...**	GÜNEY
şiir	35	ŞiiЯ ve ŞaiЯ	Jan Ziryan
şiir	36	Kırık Çırak / Şagirtê Şkestî	Serkan Engin
inceleme	37	Tiyatro Sanatı	Temel Demirer
deneme	43	Travma	Murat Sümbül
dosya	45	**Dinini... ve kitabını... iyi tanı..! (6)**	GÜNEY
araştırma	65	Devrimci saflarda erkek egemenliği	Seher Yeğin
inceleme	67	Teknoloji ve İnsan İlişkileri Üzerine	Yalçın Kaplan
şiir	68	Terkettiğim Konuşmalar	İlker Gören
araştırma	69	Şiir ve Yaşam Üzerine…	Hüseyin Yılmaz
şiir	71	Yasak Ülkenin Düşü	Sidar Roj
sinema	72	**Sinema Notları**	Anuş Pazarcıyan
şiir	81	Kadının Elleri	Metin Fırat
karikatür	82	Karikatür	Meray Ülgen

PRIX D'INTERPRETATION MASCULINE
BENICIO DEL TORO
CHE
2ème PARTIE
GUERILLA
UN FILM DE STEVEN SODERBERGH

Sosyalist Kültürün en önemli araçlarından birisi olan

Güney Dergisi 50. Sayıya Ulaştı

Güney 50. sayıya ulaştı. Ve 50. sayıya ulaştığımız bu sayı ile dönüp Mayıs'97'de yayınlanan ilk sayımızın "Çıkarken" başlıklı yazımıza bakmaya gerek duyuyoruz.

"Elinizdeki dergi bizim ilk sayımız olmakla birlikte GÜNEY, yeni yayınlanmaya başlayan bir dergi olarak görülmemeli... 1993-97 tarihleri arasında yurtdışında yayınlanan "GÜNEY Kültür - Sanat - Edebiyat" isimli derginin isim, görev ve hedeflerini üzerlenerek yayın hayatına başlıyoruz. "GÜNEY Kültür - Sanat - Edebiyat" dergisinin bugüne kadar çıkan 14 sayısının mirasçılarıyız." Bunun yanında GÜNEY, 1970'li yılların sonlarında Yılmaz Güney'in yayınladığı GÜNEY Dergisi'nin -bu dergi döneminde koşullarına bağlı olarak Yılmaz Güney'in daha çok siyasi ağırlıklı makalelerini yayınladığı bir dergiydi. Daha sonra dergi mahkeme kararıyla kapatılır ve Yılmaz Güney dergide yayınlanan yazılardan dolayı onlarca yıllık hapis cezalarıyla yargılanır- ismini taşıyarak, bu onurlu mirası da geleceğe taşımaktadır.

"Biz "GÜNEY Kültür - Sanat - Edebiyat Dergi'sinin ismini olduğu gibi, bu derginin sayılarında yer alan doğru görüşleri derinleştirme-yetkinleştirme görevini de devralıyoruz. (…) Sınıflı toplumlarda kültür ve sanatın, sınıf savaşımının en yoğun yaşandığı alanlardan birisi olduğu açıktır. Biz bu savaşımda tarafsız değiliz. Bu mücadelede GÜNEY'in yeri, burjuvaziye karşı, işçi sınıfı ve ezilenlerin yanıdır."

"(…) GÜNEY, bir yandan kültür ve sanat alanında burjuva bakış açışını, uygulamalarını, etkilerini görüp gösterme, hakim sınıfların bu alandaki saldırılarına karşı mücadele etme; diğer yandan özlemini çektiğimiz sosyalist toplumun kültürünün-sanatının temel noktalarını kitlelere götürme, sosyalizmin bu alandaki kazanımlarını savunma, geliştirip güçlendirme ve geleceğe taşıma görevlerini yerine getirmeye çalışacaktır." (…) "Dergimizin kapıları; gönderilen yazılar veya eserler ırkçı, milliyetçi, erkek şovenisti, gerici, faşist içeriğe sahip olmama şartıyla herkese açıktır."

GÜNEY yayınlandığı ilk sayıdan itibaren bu mirasa ve hedeflerine uygun olarak yol aldı. Yılmaz Güney'e ve onun eserine yapılan çirkin saldırılarına yanıt verdi, onun görüşlerinin yaygınlaşması için gerekli tüm çabayı gösterdi.

GÜNEY ilk sayıdan itibaren yurtdışında yayınlanan 14 sayının mirasını devralarak, bu sayılarda yayınlanan yazılardaki-dosyalardaki *"doğru görüşleri derinleştirme-yetkinleştirme görevini"* yerine getirdi.

Bunlar ***"Hangi kültür mirasına sahip çıkıyoruz?", "Sovyetler Birliği deneyiminde öne çıkan bazı noktalar", "Ulusal Kültür", "Büyük Proleter Ekim Devrimi ve Kültür" ve "Parti Örgütü ve Parti Yazını"*** isimli dosyalardı. Bu dosyalar yanında ***"Leninci yansıma teorisi", Türkiye'de kültür ve kültür politikası", "Sosyalist Gerçekçilik", "Türk(iye) sineması ve Yılmaz Güney", "Nazım Hikmet şiirinin biçimsel özellikleri" ve "Sevdalınız Komünisttir!", "İşçi Kültürü", "100 yıl relativite teorisi: Albert Einstein", "Şeyh Bedrettin kimdir? Araştırmalar, değerlendirmeler –I-II", "Jack London ve başka dünya özlemi", "Sonsuzluğu yaşayan hayalperest: Shakespeare", "Azınlık Edebiyatı"*** ve hala süren ***"Dinini… ve Kitabını… iyi tanı!"*** isimli birçok dosya yayınlandı.

Ancak **GÜNEY** bu dosyaları hazırlarken, kendini sadece yayıncılık ile sınırlandırmadı. Bazı dosya konuları üzerine **"Kültür Konferansları"** düzenlendi, dosya konuları-tezler tartışmaya açıldı. Yapılan tartışmalar doğruyu, gerçeği bulmaya yönelik olarak dergi sayfalarında sürdü. Bu anlamda **GÜNEY** tek doğrunun kendi söyledikleri olmadığının bilincinde olarak, tezlere getirilen onlarca eleştiri yazısını da yayınladı. Gelen eleştirileri yayınlayabilme tavrı bugünde sürdürülmekte, sürmektedir. Bu tavrıyla **GÜNEY** sosyalist kültür yaklaşımını ortaya koymuştur.

Okurlarıyla buluşma, sosyalist kültürü emekçi kitlelerle buluşturma isteği kendini düzenlenen diğer etkinliklerde de göstermektedir. Yılmaz Güney'in ölümünün 15. ve 20. yıldönümlerinde yurtiçinde ve yurtdışında düzenlenen anma geceleri bunun en güzel örneğini vermektedir.

GÜNEY aynı zamanda **Lunaçarski'nin, Plehanov'un, Yılmaz Güney'in, Nazım Hikmet'in, Lenin'in, Tina Modotti'nin, Bertolt Brecht'in, Tevfik Fikret'in, Georg Lukacs'ın, Dostoyevski'nin, Marx'ın, Mayakovski'nin** ve daha onlarca sanatçının, komünist önderin kültür-sanat üzerine görüşlerinin, anlayışlarının incelendiği, hatalarının eleştirildiği dosyalar yayınladı. Bu dosyalar ile kültür-sanat-edebiyat alanında eser vermiş birçok sanatçının yaşamöyküsü, sanata bakış açıları okurlarla buluşturuldu.

Tüm bu dönem boyunca devletin baskısı da eksik olmadı. Dergimizde yayınlanan birçok yazı için, davalar açıldı, para ve hapis cezaları verildi. Buna rağmen doğru bildiğimiz yoldan şaşmadık, yayın faaliyetimize devam ettik.

Ancak tüm bunların yanında kendi eksikliklerimiz, gideremediğimiz sorunlarımız da yok değil. Bizce en önemli eksikliğimiz okurlarımızdan yoğun talep olmasına rağmen dergimizin hala üç ayda bir yayınlanıyor olması. Elbette bu bizim istediğimiz bir durum değil. Bu sorunu aşabilmek için sürekli tartışma yürütüyor, durumu değerlendiriyor olmamıza rağmen sağlıklı bir çözüm bulabilmiş değiliz. Bunun bir nedeni de dağıtım sorunu. Bilindiği gibi dağıtım tekellerinin, yüksek dağıtım ücreti talepleri üzerine bayi dağıtımından çekildik. Şu anda dergimiz **GÜNEY** birkaç merkez dışında bayi ve kitapevlerinde bulunamıyor. Buna bağlı olarak birçok bölgedeki okurlarımıza (abonelik dışında) ulaşamıyor olmamız diğer en önemli eksikliğimiz. Bu durum amaçladığımız gibi "geniş kitlelerle buluşma" isteğimizi büyük oranda engelliyor.

Bir diğer eksikliğimiz ise yayınladığımız şiirlerde kendini gösteriyor. Özellikle son sayılarımızda az sayıda şiire yer vermiş olmamız, bizi de rahatsız eden bir durum. Yayınlanan bazı yazıların/dosyaların çok uzun olması, bu nedenle dergi sayfalarının büyük bir kısmının birkaç yazı ile dolu olması nedeniyle, daha az sayıda genç şaire ve şiire yer verebiliyoruz. Ancak önümüzdeki dönemde bu sorunu aşabileceğimizi düşünüyoruz.

Eksikliklerimizin de bilincinde olarak **"Çıkarken"** belirttiğimiz birkaç noktayı hatırlatarak yazımıza son veriyoruz: **"Sınıflı toplumlarda kültür ve sanatın, sınıf savaşımının en yoğun yaşandığı alanlardan birisi olduğu açıktır. Biz bu savaşımda tarafsız değiliz. Bu mücadelede GÜNEY'in yeri, burjuvaziye karşı, işçi sınıfı ve ezilenlerin yanıdır." (…) "GÜNEY; yazar ve çizerlerimizin, okurlarımızın duyarlılığı; birlik ve dayanışmasıyla gelişip güçlenecek; üzerlendiği görevleri yerine getirebilecektir. Bu yüzden dergimize emeği geçen, okuyan, dağıtan herkesten duyarlılık ve özveri bekliyoruz." (…) "Kültür, sanat ve edebiyat cephesinde GÜNEY'i, güçlü bir mevzi haline getirmek için elele!"**

GÜNEY'in **50.** sayıya ulaşmasında emeği geçen tüm okurlarımıza ve yazarlarımıza, **GÜNEY**'i dağıtanlara, destek olanlara sonsuz teşekkürler.

GÜNEY

GKM: Yılmaz Güney ve Sineması konulu panel yapıldı

Güney Kültür Merkezi olarak Yılmaz Güney'in bedenen aramızdan ayrılışının 25. yılında, Yılmaz Güney haftası gerçekleştirdik.

GKM'de 6 gün boyunca her gün bir film gösterildi. Bu yıl çoğunlukla YG sineması çerçevesi içinde değerlendirilebilecek filmleri gösterdik. Sadece bir YG filmi gösterildi.

Sırasıyla YG'in Umut filmi, Takva, Bisiklet Hırsızları, O… Çocukları, Uçurtma Avcısı, Eve dönüş filmleri gösterildi. Her gösterimden sonra, filmi izleyenlerle film üzerine değerlendirme yapıldı. İzlenilen filmin YG sinemasına uygun olup olmadığı, hangi özellikleri taşıdığı, neyi anlattığı vb. tartışıldı.

Hafta sonunda da 13 Eylül'de, YG ve sineması konulu bir panel yapıldı. Panelist senarist, yönetmen Ahmet Soner'di.

Ahmet Soner YG sineması ve özelliklerini anlattı.

Ahmet Soner YG'in yaşadığı dönem sineması ile günümüz sinemasını karşılaştırdı. YG'in yaşadığı dönemde sinemanın teknik ve olanaklar açısından geri olduğunu, bugün ise teknik ve olanaklar açısından sinemanın çok ilerde olmasına rağmen, YG'in yaptığı gibi filmlerin yapılamadığını anlattı.

YG'in oyuncu olarak sürekli kendisini yenilediğini, çıtayı yükselttiğini, Arkadaş filmindeki oyunculuğunun bugüne kadar aşılamadığını vurguladı. Onun sadece oyuncu alanında değil, senarist ve yönetmen olarak da aşılamadığını belirtti.

YG'in senaryoyu kafasında kurguladığını, hazır senaryoya dayanmadığını, doğaçlama yaptığını anlattı. Tekniğe çok önem verdiğini, onun giderek yükselen bir sinemacı ve deha olduğunu, bu tür dehaların yüzyılda bir geldiğini anlattı.

YG'in çok kitap okuduğunu, edebiyatçı yanının çok güçlü olduğunu, Türkiye edebiyatını tanıdığını, Rus, Fransız vb. klasiklerini okuduğunu, sürekli kendisini geliştirdiğini anlattı. Bunun günümüz oyuncularında ve yönetmenlerinde olmadığını söyledi.

YG'in oynadığı, yönettiği bazı filmlerin dönemim koşullarını yansıttığını, örneğin Umutsuzlar filminin devrimci hareketin ağır darbeler aldığı dönemde çekildiğini, Ağıt filminin çekildiği sırada Nurhaklarda Sinanların öldürüldüğünü ve YG'in bu dönemleri belli yönleri filmlerinde karakterle yansıttığını anlattı.

YG'in bir dizi filminde serpiştirerek döneme özgü mesajlar verdiğini, bu durumun sansür tarafından anlaşılamadığını vurguladı.

Ahmet Soner, YG ile birlikte çalıştıkları dönemde, YG ile ilgili birkaç anısını da anlattı.

Panel karşılıklı sohbet havasında geçti. Dinleyiciler sorular sordular. Bu sorulara cevap verildi. Panelde yapılan konuşmalarda YG'in siyasi kişiliğine, onun siyasi yanı ile sanatsal yanının birbirinden kopartılamayacağına, onu bir bütün olarak değerlendirmek gerektiğine vurgu yapıldı. YG'in sinema alanında bir türlü aşılamamasının nedenleri üzerine duruldu, tartışıldı.

Panelde YG'i sadece ölüm yıldönümünde değil, 365 gün boyunca onun sanatsal, siyasi anlayışı doğrultusunda işçiler, emekçiler yararına çalışmak gerektiği, GKM'nin bu yönde çalıştığı vurgulandı.

Çeşitli yönleri ile ele alınan YG sineması paneli verimli geçti. Dinleyen arkadaşlar panelden memnun ayrıldılar.

13 Eylül 2009 ❧

Kassel'de Yılmaz Güney'i anma gecesi yapıldı

26.09.2009 tarihinde Kassel Üniversitesi'nin 1 nolu anfisinde 200'den fazla kişinin katılımı ile devrimci sanatçı Yılmaz Güney ölümünün 25'inci yılında anıldı.

Gece genç nesillere Yılmaz Güney'i tanıtmak, onu tanıyan nesillere ise anılarını tazelemek için düzenlendi. Gecede Yılmaz Güney'in degişik zamanlarda çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanmış röportajlarından toparlanmış kendi anlatımı olan hayat hikayesi, sanat anlayışı ve siyasi düşünceleri bir söyleşi halinde anlatıldı. Söyleşi ise bir gölge tiyatrosu biçiminde seyircilere sunulurken sinevizyon gösterileri ve almanca altyazılar ile desteklendi.

Ayrıca kısa bir konuşma ile Yılmaz Güney'in siyasi düşüncelerinin seyircilere anlatıldığı geceye müzikleri ile Nizamettin Arıç, İlknur Dağdelen, Can Arkadaşlar ve Ergül ve Derya katıldılar.

Yılmaz Güney'in "Oğluma Hikayeler" kitabından altı tane hikayesi Almanca ve Türkçe olarak duvar gazetesi şeklinde katılımcıların ilgisine sunuldu. Yılmaz Güney'in filmleri, kitapları, aldığı ödüller, şiirleri, basında hakkında çıkan yazılar vs. duvar gazetesinde ve sergide Almanca ve Türkçe tanıtıldı.

Kasım ayında Yılmaz Güney'in Ağıt, Yol, Endişe ve Umut filmleri gösterilerek etkinlikler bitirilecektir.

Yazıişleri Müdürümüz İlyas Emir'in geceye gönderdiği mesaj...

Değerli arkadaşlarım,

Yılmaz Güney'in 25. ölüm yıl dönümünde yapacağınız etkinliğinize katılamayacağım. Etkinlik tarihinizde Almanya'da olamayacağım. Yapacağınız bu etkinliğe emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ederken, en çok teşekkürümü katılımcılara sizin aracılığınız ile iletiyorum. ***"Bazı insanlar vardır, bedenen aramızdan ayrılsalar da onlar düşünceleriyle bizimledirler."*** İşte bunlardan birisi de Yılmaz Güney'dir. Yılmaz Güney'in sanatsal ve siyasal düşüncelerini yaşatmak için yayın hayatına başlayan **Güney Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi**, dün olduğu gibi bugün de, gelecekte de çizgisinden taviz vermeden sosyalist sanatsal ürünlerini üretmeye devam edecektir. Bir Güney okuru, bir Güney abonesi aynı zamanda yeni bir Güney okuru, yeni bir Güney abonesi aramıza katmak için çalışmalarımıza ortak olmalıdır.

YG ölümünün 25. yıl dönümünde bizimle...
Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum...

İlyas Emir

Evvela mahsusen selam ederim

Adil Okay
adilokay@hotmail.fr
www.adilokay.com

"kışı özleten sarı sıcak diyarlardan
evvela mahsusen selam ederim
dili dışarı kaymış köpeklerin ağaç altlarında
yarı baygın yattığı,
kedilerin otomobillerin altına sığındığı
karetta karettaların yumurtadan çıkıp
denizin şavkı yerine,
beton sitelerin kirli ışığına yol aldığı
çılgın zamanlardan selam ederim.

cumartesi annelerinin ah'ının
devletin yakasında olduğu
faili belli onbinleri katledenlerin
kuyruklarını sallayarak
refah içinde uluduğu
mağdurun suçlu sayıldığı
polislere taş atan çocukların
zindanlara doldurulduğu
onyedi yaşında delikanlıları asan
evren ve şürekasının hala yargılanmadığı
postmodern zamanlardan
evvela mahsusen selam ederim…"

Güneydeyim. Sıcak. Cehennem sıcağı. Doğa katledilmiş. Sahiller beton yığını ucube sitelerle doldurulmuş. Özellikle sonradan görme zenginler, 'Liparis', 'Flamingo' vs. adlı sözüm ona lüks, ucube beton siteler kurmuşlar. Ya deniz. Güzelim Akdeniz kir içinde. Ne o 'zenginler'in sitelerinin önündeki deniz, ne şimdi benim kaldığım yoksullar sitesinin önündeki deniz girilebilecek durumda. Yani el birliğiyle kirletilmiş doğa.

Kocaman Akdeniz kirli ve bulanık.

Şimdi bu yaz, bu sığındığım 'yazlık' evde rahat rahat okuyup yazarım diye düşünüyordum ama olmadı. Sıcak bir yandan. Yurdum insanları diğer yandan. Balkonun altına dev ekran koydular. İki de dev hoparlör. İbrahim Tatlıses, Bülent Ersoy programları, hafta sonları maç. Hoparlörleri uzağa taşıttım ama nafile. Ses, yine bütün gece evin içinde. Üst kattan da 'şak, şuk' okey taşlarının sesleri. Bağırmalar çağırmalar. Kadınlı erkekli okey muhabbeti.

Bazen gecenin sessizliğini yırtan bir kadın çığlığı, sarhoş narası. Ağlamalar.

Tatil de olsa hayattan kopulmuyor elbet. Hayat tüm hızıyla, gerçekliğiyle devam ediyor. Televizyon yok ama gazete var. Son bir aydır 'Kürt Açılımı' tartışılıyor. Barış nasıl yapılmalı sorgulanıyor. Uzun yıllar önce okuduğum G. G. Marquez'in 'Yüzyıllık Yalnızlık' adlı roman düşüyor aklıma. Romanda iç savaş esnasında komutan olan kahraman, barış için girişimlerde bulunur. Barış yapmak, düşmanı masaya oturtabilmek için savaşın boyutunu yükseltir. Peki Türkiye'deki adı konulmamış savaşın boyutu yeterince yükselmedi mi? Yeterince can yakmadı mı? Ve neredeyse çeyrek yüzyıl oldu. Kaç ocak söndü. Kaç yüz bin insan işkenceden geçti. Kaç köylüye dışkı yedirildi. Kaç aranan Kürt'ün anası, babası çarmıha gerildi. Kaç Kürt çocuğu 'yanlışlıkla, terörist sanılarak' kurşuna dizildi. Kaç bin köy boşaltıldı, yakıldı. Kaç milyon insan göçe zorlandı. 12 bin nüfuslu Mahmur kampındaki kadın ve çocukları oraya kim sürdü. Ata toprağından koparıp attı. Ve PKK'lilerin yanı sıra kaç Türk askeri öldü. Kaç asker anası ağladı. Kaç asker çocuğu yetim kaldı. Ya onların dramı. Ya zindanlarda yatanlar. On yıldır. On beş yıldır. Yirmi yıldır yatanlar. Sürgünde yaşayanlar. Bu soruların yanıtı biliniyor. Ama görmezden geliniyor. Unutun deniyor. Unutun ve bu savaştan, devletin zalim politikasından mağdur olan milyonları yok sayın.

Kim demokrat

Şimdilerde herkes ‘demokrat’ kesildi. Bir zamanlar ‘bu ülkede Kürt yok’ diyenler, ağızlarından salyalar akarak ‘vurun Kürt’e diye yazılar yazan, televizyonlarda konuşmalar yapan boyalı basının yüksek maaşlı kalemşorları, ırkçı-milliyetçi söylemleri ile bilinen kimi akademisyenler, politikacılar, yazarlar bugün Kürt sorununun çözümü için ‘tarihi fırsat’ diyorlar. Ben de soruyorum: Daha önce neredeydiniz? Sorun aynı. Halk aynı. Dil aynı. Talepler de hemen hemen aynı. Ne olacak şimdi? Hiç kimse özür dilemeyecek mi? *‘Daha ne istiyorsunuz, sizi tanıdık, demokratik açılımlar yaptık ya’* deyip, yine üst kimlik - üstün millet havası mı atacaklar? Peki, 17 bin faili meçhulün katilleri ne olacak? Onların adalet bekleyen aileleri ne olacak? Ya vicdanlar? Ya kayıplar? Ya darbeciler? Geçmişe sünger mi çekelim? Peki kanser olduğu halde tahliye edilmeyip hayatını kaybeden İsmet Ablak, geçmiş mi? Ya taş atan çocukların müebbet hapis isteğiyle yargılanmaları, geçmiş mi?

Ayrıca geçmişiyle hesaplaşmayan bir ülkenin onuru olabilir mi?

Edebiyat ve ‘edep’siz yazarlar

‘Bırakın geçmişi, şimdilik karıştırmayın, çok olumlu bir hava var. Demokrasi paketini bekleyelim, şimdilik ses çıkarmayalım’ diyor birileri. Kimler mi? Kapitalizme biat eden sözüm ona solcular, postmodern feylesoflar, köşe dönmekten yorulmuş demokratlar, ‘edep’siz yazarlar. Sahiden yazar Güler Yıldız’ın dediği gibi, ne kadar da azaldı edebiyatı ‘edebiyle’ yapanlar. Ne kadar da çoğaldı, biraz sol geçmişine küfredip, biraz erotizm, biraz polisiye kurgu, biraz da nihilizm salatasıyla yılgınlık edebiyatı yapan, hizaya giren utanmaz yazarlar. Ya postmodernizme karşı görünüp, ırkçılığa varanlar? Yıllarca bizzat kendi kitaplarını yasaklayan - yakan ceberut ‘devlet’i darbe yapmaya çağıran, solun parametrelerini, aydın olmanın kıstaslarını unutan yazarlar?

‘Edebiyatta Postmodernizm’ nedir diye sorsalar, vereceğim yanıt şudur: ‘Gibi yapmak’. Yani yapar görünmek. Demokrat ‘gibi’ görünmek. Barışçı ‘gibi’ görünmek. Muhalif ‘gibi’ görünmek. Sanatta yeni arayışlar yapar ‘gibi’ görünmek. Postmodernlerin maskesini düşüren Alan Socal’ın kitabına verdiği ad gibi: Bunların alayı ‘son moda saçmalar’. Biz konuştuğumuz, yazdığımız, muhalif olduğumuz ve bu nedenle bedel ödediğimiz zor zamanlarda, ortalarda görünmeyen, bize destek olmayan bu ‘edep-siz’ yazarlar, görece konuşmanın, (icazetli) muhalif olmanın kolay olduğu günümüzde demokrat kesildiler. Ve ‘bekleyin’ diyorlar, *‘Çok olumlu gelişmeler var. Ama hükümetten, devletten, genelkurmaydan çok fazla şey isteyip, geçmişi hatırlatıp ortalığı karıştırmayın. Susun.’*

Kimler susmayacak

Oysa biz beklesek, sussak bile, örneğin ‘Cumartesi Anneleri’ susmayacaktır. 17 bin faili meçhulün anaları, eşleri, çocukları susmayacaktır. Zira onlara, yani cumhuriyetin kuruluşundan bu yana insan hakları mücadelesinde, sınıfsız, sınırsız bir dünya ütopyası uğruna, ‘ötekiler’in hakları uğruna çile çekmiş, hayatını feda etmiş onbinlerce insana - hepimiz borçluyuz.

Onlar bizim için, çocuklarımız için, denizler, dağlar, nehirler, hayvanlar, bitkiler için, büyük çoğunluğun, hani Nazım’ın ‘Akrep gibisin kardeşim’ şiirinde betimlediği insanların gösteremediği cesaret ve kararlılığı gösterdiler. Mücadeleden kaçan, apolitikleşen, düzene entegre olup işkencecilerini affeden eski solcu, kalemiyle birlikte ruhlarını şeytana satan ‘edep’siz yazarlar olmadılar. Yoldaşlarının kemiklerini sızlatmadılar. Resmi tarih onları yok saymak istese de işte buradalar. Bizimle konuşuyorlar. Yolumuzu aydınlatıyorlar.

Önce onlara saygıdan susmuyorum.

Sonra kendime saygımdan susmuyorum.

Şimdi yola çıkma, sokaklara çıkma, itiraz etme ve bu itirazı örgütleme zamanı.

El ile, söz ile, kalem ile, fırça ile, nota ile, çekiç ile, orak ile.

Yazar İbrahim Şahin’in deyişiyle ‘yollarımız tükenmesin’.

Ve Nazım ustanın dediği gibi: Yeter ki kararmasın sol memenin altındaki cevahir.

Hepinize mahsusen selam ederim… ❧

Not: Güney dergisi çalışanlarını, 50. sayıya kadar gelebilme başarısını gösterdikleri için kutluyorum. Halktan, haktan kopuk Postmodern saçmaların tuzağına düşmeyen, en zor koşullarda muhalif sanatçılara, aydınlara kapılarını - sayfalarını açan Güney dergisine şükranlarımı iletiyorum. İyi ki varsınız.

Devrim

Deniz Faruk Zeren

Biri bir tekme attı karavanaya, "Kahretsin yine mi tavuk yiyeceğiz!" Afrika'da bir çöl ağladı. Döndü geldi İzmir'de çöpten yiyecek toplayan ihtiyarların yüzlerindeki çizgiler ağladı. Ben dizdim lokmaları boğazıma, bir tas su içtim üstüne. Suda balık ölüleri varmış, onları da yuttum. Midem alt üst oldu. Kustum. Masa dağıldı. Tuzluk kayboldu. Ekmek kirlendi. Elimle temizledim ekmeği. Bir daha su içtim lokmaların üstüne. "Bizim orda ağalar tavukları taze olsun diye daha civcivken kesip yerlermiş. Ha çocuklarını yemişler, ha civcivleri" derdi babam. "Bu yemeklerden bıktım taze piliç yemek istiyorum" diye bağırdı biri. Hep birlikte kaşıklarını masaya vurmaya başladılar. "Ta… zeee piii liiç, ta zee pii liiiç" Başım döndü, yine kustum. Ölü balıklar yoktu midemde bu kez ama gözümün önünde parçalanmış bir çocuk cesedi vardı. Kustum, bu kez görmedi kimse. Devam ettiler kaşıkları masaya vurmaya. "Ta zee pii liiiç, ta zee pii liiiç" Aşçı kapıyı açtı bir tepsinin içine dizili küçük küçük kızarmış piliçleri masaya bırakıp kaçtı. Sesler kesildi. Kalkıp gittim oradan. Dışarıda balık kokusu vardı. Paslı demir kokusu vardı. Televizyonu açtım. Ana haber bülteninde bir drama sahneleniyordu. "İşte çöpten ekmek toplayan emekli memurun öyküsü…" "Hahayy tipe bak allasen, insan mı bu da" dedi biri emekli memura. "Doğru insan değil bunlar" diyemedim, insanlıktan çıkarılmışlar ama bir zamanlar insandılar senden daha fazla, diyemedim. Sustum. Uzakta bir yerde bir kavga çıktı şuncacık ekmek uğruna birbirini vurdu insanlar. Sustum. Kendi kusmuğuma boğuldum. Bir yerlerde bir maden göçtü. İşçiler öldü. Ağladım. "Ne ağlıyon lan" dedi biri dirseğiyle başıma vurarak. "Kim dedi onlara oğlum madene inin diye" sustum. Kayboldum. Annem sokakta bulmuş beni, geri getirdi bana. Gitme dedim gitti.

Gün battı. Doğdu yine. Kapılar açıldı. Kalayı kaçmış karavanalar alındı. "Hadi bee" dedi biri, "yine mi kuru fasulye". Bu kez ben değil fasulyeler kustu. Bir kaşık kırıldı. Uzakta bir yerlerde ölüm orucundaki biri rüyasında kurulu bir sofra gördü. Temizleyip yedim fasulyelerimi. "Sana sayı saymasını ben öğretmiştim" dedi biri. Önce onu yedim. Kaşıklar birazdan masalara vurulmaya başlanacak yine. "Pazaryerinden çürümüş sebzeleri topluyom, domatisleri seçyom, biberi neyin, batlıcanı seçyom… Ne yapak yavrıııım çağa çocuk, güççük bebeler evide açılar! Evide açılar, yavrıııım, yavrıııııım!"

Bir cüce çıktı köşeden. "Ben güçlü ve yenilmez pigmeyim. Sizi kurtarmaya geldim" dedi. "Hurraaa hurrrraaa" diye alkışlandı. "O pigme değil, cüce" diye bağırdım. Sesim kayboldu gürültüde. Spiker mikrofonu uzattı, "Teyze nasıl ısıtıyorsunuz siz bu odayı" diye sordu yaşlı kadına. "Osura osssurra" diyemedi kadın. Utandı. Ekrandan cin çıktı. "Dile benden ne dilersen" dedi. "Siktir git lan" dedim, "işimiz cinlere perilere mi kaldı”. Cin kızdı. “Çarparım ulan seni, ben senin bildiğin cinlerden değilim, kötürüm olursun allahıma” dedi. Yavaştan kalktım. Kapının arkasındaki sopayı usulca kaptığım gibi cinin kafasına indirdim… Yaşlı kadın mutfağını gösterdi spikere. “Ahan şonda pişiriyom çöpten dopladıklarımı” deyip tencerenin kapağını açtı. Bizim cin kaçmış oraya gizlenmiş. Nanik yaptı ordan bana. Sopayı gösterdim. Kadın kapağı kapattı.

Gün açıldı. Kaşıklar masaya vuruldu yine. “Tüüh la ecdadını, bugün yine tavuk yiyecekmişiz…” diye bağırdı biri. Kalabalık öfkelendi. Hep birlikte şarkı söylemeye başladılar. Biri yanındakinin kulağına fısıldadı, “Bizim orda eşeklere verirler yem diye baklayı… Bir de bezelyeyi…” Kıpkırmızı oldu kulağına fısıldanan. Akşam bakla yenecekti, yarına bezelye… Kapı açıldı aşçı göründü ya, görünür görünmez kayboldu, dayak yiyecekti çünkü. Biri masanın üzerine zıpladı, “Arkadaşlar, hepinizi üç günlük açlık grevine davet ediyorum” Herkes sustu. Üçer beşer kalkıp yataklarına çekildiler. Tatlı su içerek, tuz yiyerek, mideler bulanı bulanı, kafalar dolanı dolanı yorgan döşek yattılar, uyudular üç gün üç gece. Dördüncü günün sabahı kapının önünde biriktiler. Kapı açıldı, aşçı karavanayı bırakıp kaçmıştı. Biri bağırdı “tavuk çorbasııı”, “yaşasıın” dedi biri, “ne çok severmişim ben tavuk çorbasını… Ah beş kap verin bana…” Sesler kesildi. Çorbaya dalıp çıkan kaşıkların sesi duyuldu yalnız. Çorbaya eğilmiş başlara bakıp, “devrim budur” dedi biri kulağıma. “Budur” deyip ona çöldeki bedevinin hikâyesini anlattım. “Bedevinin biri çölün ortasında koca bir karpuzla tek başına kalmış. Acıkınca karpuzun yarısını kesip yemiş, karpuz bu, şişirmiş tabi bizim bedeviyi, o da çıkarıp şeyini, karnı tok ya, karpuzun üzerine bir güzel işemiş. Yatmış uyumuş sonra. Kalkmış uyanmış sonra. Karnı zil çalmış, acıkmış yine bizimki. Dönmüş dolaşmış yiyecek hiçbir şey yok. Koca çölün ortasında nereye gidecek! Gelmiş oturmuş karpuzun başına “aaa” demiş “karpuzun burasına çişim değmemiş!” Kesip yemiş orayı, doymamış tabi, “aaa” demiş yine, “karpuzun şurasına da çişim değmemiş…” öyle diye diye üzerine işediği karpuzu yemiş bitirmiş.”

Hikâyemi bitirip bir sigara yaktım. Keyifle arkama yaslandım. Çorbasını bitirip masadan sevinçle kalkanlara baktım. “Devrim budur” dedim yine. “Budur” dedi yanımdaki. Anladım. ❧

Ey Meşvanên Şaristaniyê

A.Karabax
(Sewta Berbangê)

Ey şervanê jiyanê;
Bûyîn dubendî ye, ne bi jorîn, ne bi jêrîn e
Ji dayikbûyîn, hebûn an jî tunebûn ê.
Merheleya te ya yekemîn şerê jiyanê ye, bêguman
Ew rastiya meşa te ye, fitîla şaristaniyê vê dixe
Meşvanan hildide ser milan an jî dide bin lingan.

Ey şervanê serdar;
Danîna kemînan, girtina rê û şeverêyan,
Tar û mar kirina welatan bi seferan, bi talanan;
Menzîl dirêj e, ne qonaxek, ne sê, ne çar... in
Lê dixî, vê dixî, pê dixî... dagirker î, dimeşî û têyî
Da ku bi serkeftin, da ku serbilind û serwer î
Da ku dewlemend î, pêşmêr î bi destê zordariyê.

Ey şervanê biserketinan;
Çiqas bi nav û deng bibî bibe,
Dive ku nizanî, dive ku sermest î, poz bilind î,
Gelek pînê reş an jî birînên reş bi rastiyên te ve ne,
Deynê te ya şaristaniya te, ew qas giran e ku
Tu çi bikî bike, tu carî nikanî bisencinî!
Ey şervanê remildar, ey şervanê kevnare,
Ey şervanê sergerm û serdem...
Mîna gotineka rûspiyan ma di guhên te de bin:
Em gel in, gelên ku ji gelên qedîm ya cîhanê,
Çerxa daraxa te ji me û ji wan ne bihêztir e
Mirov hene ku tev agir in, tev rêzan in
Dibe ku birçî bin, tazî bin, bêper û bêçek bin
Lê eşk û ronahiya xwe de ne.
Tu çi bikî bike, çem ber bi jor nayên herikandin,
Bi qirkirinan, tucarî nikanî eşka wan tarî bikî!

Ey şervanê şaristaniyê;
Min tu hilbijart wekî dengbêjekî ji koma bilbilan
Mîna êşeka ji êşan, mîna sebreka ji sebra dilêşan
Min tu hilbijart mîna guleka ji gulên ser destan
Min tu hilbijart weke keskesorekê ser behran.
Ey şervanê me,
Ey şervanê meşa azadiya me,
Ey meşvanê rizgariya şaristaniya me;
Da bê..! Da bê..! Da bê..! Da ku jin û mêr bên!
Da bibin sazgêr, da bibin kargêr, da bibin zaniyar...
Em şaristaniya xwe ava bikin!

Sen Yanmasan, Ben Yanmasam, Onlar Nasıl Sevinecek

Katilliğe Psikolojik ve Tarihsel Bir Bakış

Olcay Yılmaz

Modern Mağaralar

İnsanoğlu son 10.000 yıl içerisinde yaşına göre büyük adımlarla ilerledi. Ekinsel/kültürel zenginliği artan insanoğlunun yaşam biçimi de değişti. 100.000 yıldır fizyolojik olarak pek de bir değişime uğramayan insanoğlu, bugün ekinsel/kültürel olarak baş döndürücü bir hızla değişime uğradı. Kuşkusuz bu hız evrimsel hızla paralel olmadığı için ortaya bir karmaşa çıktı. Bir yanda üretenler, bir yandan da tüketenler. Örneğin bugün bir evde var olan araçların tümü (elektrik, ampul, ilaç, traktör, motor, bilgisayar, radyo, telefon, vb.) o evde yaşayan bireylerin üretimleri değil, üreten bireylerin ürünleridir. Bu ürünlerle yaşamak bugün uygarlığın/çağdaşlığın göstergeleri arasında sayılmaktadır. **Oysa çağdaşlık bu ürünlerle/araçlarla yaşamak değil, bu araçları üreten düşünceyi/bilimi kavramaktır.**

Bugün insanoğlu bu üretilen araçların perde arkasında çağdaşlık oyunu oynamaktadır. Kişiler kendi üretmedikleri araçları edinerek çağdaşlık kıyafeti edindiklerini sanırlar. **Oysa bu araçlar olmasaydı 100.000 yıl önceki mağarada yaşayan insandan farklı olmayacaktık.** Bugünün modern mağaraları villalar, köşkler ve yalılar haline gelmiştir. Üretmediği her aracı kendi üretmiş gibi kullanarak çağdaşlık kürkünü giyen insanoğlu, bu araçlarla tanrılaşma, nesnel tanrılaşma yolunu seçmiştir. Oysa bilgeliğin tanrılığını, ussal tanrılığı bir kenara bırakmışlardır.

Nesnel tanrılaşma; yığınları sömürerek araç değerleri elde etmek ve yine bu araç değerler ile yığınları mutsuzlaştırmak ve bu mutsuzluktan da haz almaktır. Araç değerler (para, mülkiyet, meta) güzel! sözlerle (yalanlarla) birleştirilerek (öteki yaşam için) haz almanın aracı haline getirilmiştir. **Haz almak başkalarının mutsuzluğunda yatmaktadır.** Bu bir rekabet/yarıştır. Yok olmanın tedirginliğini yarışarak ve araç değerleri iyelenerek/sahiplenerek yatıştırmaya çalışan insanoğlunun tek yaşam kaynağı, yığınların mutsuz olmasıdır. Adına yarış deyip, bireyciliği doruğuna çıkaran bu zavallı Homo Sapiens'in aslında tek amacı genlerini en iyi biçimde bir sonraki kuşağa aktarmaktır.

Modern Köleler

İnsanlığın tarihi aynı sürede katilliğin de tarihidir. İnsanoğlu tanıyamadığı her olguya yabancılaşarak bakar. Evreni, doğayı, kendini tanımayan, algılamayan insanoğlunun kendine olan yabancılaşmasıdır bu bakış. Tarih, yüzyıllardır –bırakın öteki canlıların yok edilmesini– kendi cinslerini yok eden insanların öyküleriyle doludur. Mağarada yaşayan bir boy/klan bir başka boy ile karşılaşınca hemen savaş durumuna geçmekte ve birbirlerini yok edene dek savaşmaktaydılar. Mağara-

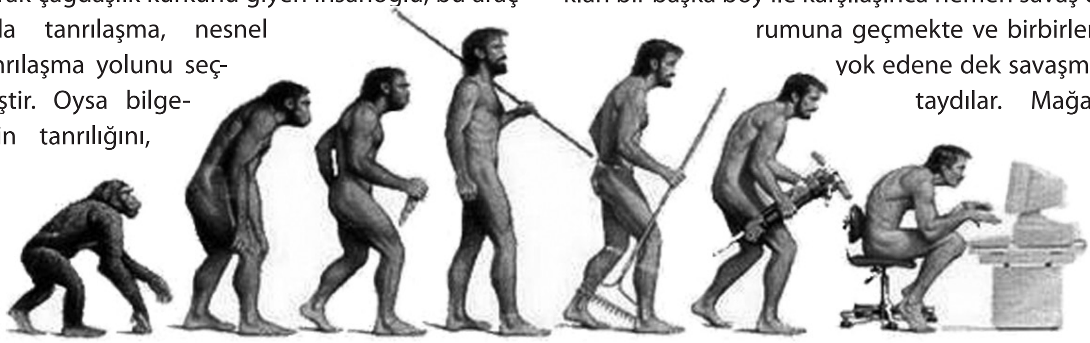

larda yanmış halde bulunan insan iskeletleri, "kendi cinsini yiyen bir insan" çıkarmaktadır karşımıza.

Tarımın başlamasıyla insanoğlunun artan etkinliği savaşı da üst düzeye çıkarmıştır. Mağarada yaşayan bir boy kendi geleceğini düşünürken bu kez yüz binlerce, milyonlarca kişinin yaşadığı kentlerin büyük savaşlarına tanık olmuştur. Yeryüzünde var olan mülkiyetin eşit paylaşılması bir bakıma ırkın geleceğinin yok olması anlamına gelmekteydi. ***Mülk yoksa gelecek de yoktur!***

Köle toplulukları insanoğlunun kendisine yabancılaşmasının bir başka biçimiydi. Kendine benzemeyen (ortak genetik mirası olmayan) her şeyi yok eden insanoğlu öldürmek yerine daha çok işe yarayacak olan (genetik mirası sürdürmesinde yardımcı olacağı için) köleliği benimsemiştir. **Öldürerek yok etmektense çalıştırarak yok etmek daha kolayına gelmiştir.** Kölelik yine biçim değiştirerek feodal yapıya dönüşmüş ve ***"çalışarak ölsün ama biraz geç ölsün"*** biçimine dönüşmüştür katillik. Kapitalist toplulukta ise ***"çalışsın, yaşamı uzasın, az da haz alsın ve öyle ölsün"*** biçimi geliştirilmiştir. Aslında bütün bu süreç nesnel/araçsal birikimin zorunlu sonuçlarıdır.

Katillik, araçsal ürünlerin artması ile birlikte biçim değiştirmeye başladı. Tek başına kendi cinsini yok edemeyen insanoğlu birleşerek yapmaya başladı bunu. Bunun adına da devlet dendi. Oysa devlet; üreten, paylaşan, planlayan ve bunun sonucunda yurttaşlarına mutluluk dağıtan bir organ olmalıydı. Tam tersine bu kavram düşünen, üreten, paylaşan ve toplumun mutluluğunu isteyen bireyleri yok etme olgusuna dönüştü.

Romalılar, Osmanlılar, İsrailliler (vb.) tarihlerini hep kanla yazdılar. Kendine benzemeyenleri yok ettiler. Günümüzde katilliğin biçimleri çeşitlendi ve araç değerleri eline daha çok geçirmeye başlayan insanoğlunun azgınlığı arttı ve bu artış sürmektedir.

Yığınlar, araç değerleri biriktirdikçe bu araç değerlerin tutsağı haline geldi ve çağının modern kölelerini oluşturdu.

Haz ve Katillik

Eskiden bir padişah vardı ve araç değerlerin çoğu yalnızca padişahın elindeydi. Oysa bugün herkes bu padişahlığın tadını çıkarabilmektedir. **Çünkü çalarak, sömürerek araç değerleri ele geçirmek kolaylaştı.** Araç değerleri kendine benzemeyenlerin mutsuzluğundan haz almak için harcayan insanımsı bunu katilliğe dek vardırdı. Araç değerlerin sonu olmadığı için hazın doruğuna varamayan insanoğlu bir yerden sonra tanrılaşmak istedi.

Düşünemeyen ve bunun sonucunda çaresizleşen ve alçaklaşan kişi kendini var etme ve bu alçaklıktan kurtulma uğruna tanrılaşmayı seçmektedir. Tanrılaşmak kişiyi bir anlamda var etme güdüsü ile oyalamaktadır. Düşünemeyen, aciz, çaresiz, alçak kişi, kendi varlığını duyumsaması için başkalarını yok etmek zorundadır. Yoktan vara geçmenin tek yolu kendine benzemeyeni yok etmekten geçmektedir. Bu yok etmenin verdiği haz da kendini var etmenin ana koşuludur. Haz yoksa kişinin kendisi de yoktur.

Bu durum katilliğin popülaritesini arttırdı. **İnsanlığın tarihi katillerin kahramanlaştırıldığı olaylarla doludur. "Kaç kişi öldürürse o denli kahramandır" görüşü neredeyse her toplulukta benimsendi.** Çünkü yığınlar öldürme, yok etme arzusunu, "kahramanlaştırılan katiller ile" dindiriyordu.

Ölmeden Tanrılaşmak ve Tanrılaşarak Ölmek

İnsanoğlu her süre bir tanrının varlığına inandığını söylemiştir. Oysa bir araba alırken, bir ev alırken her türlü sorgu ve çaba harcayan insanoğlu, görmediği bir tanrı için hiçbir soru sorma gereği duymaz ve çaba harcamaz. Çünkü o tanrı, kendisidir. Kendi için bir sorgu ve çaba harcamaya gerek yoktur. Kuşkusuz bu olgu güdüsel bir davranıştır ve kişi bunun ayrımında/farkında değildir. Kişi çaresizliğini ve alçalma duyusunu bastırmak için araç değerleri iyelenerek/sahiplenerek tanrılaşma yolunu seçmiştir. Oysa düşünebilen bir özerde/insanda, çaresizlik ve aşağılanma yerine korku ve acı duyuları açığa çıkar ve bu duyular kişiyi sorgulamaya, düşünmeye, bilgilenmeye ve bilinçlenmeye iter. Bu olgulardan yoksun olanlar araç değerler için girdiği yarışta birinci olmayı, yani tanrılaşmayı seçer. Kendileri tanrılaşamazsa çocuklarını tanrılaştırırlar.

M.K.'yı parçalayan C.G de tanrılaşmış veya babasının eli ile tanrılaştırılmış bir katildir. C.G. kimdir?

"C. ise TMSF tarafından el konulan Sümerbank'ın eski ortaklarından, Burgaz Rakı'nın şimdiki sahiplerinden Mehmet Nida Gariboğlu ile 38 yaşındaki Makbule Tülay Gariboğlu'nun dört çocuğundan ikincisi. Hayyam C.'nin hayatı, Sümerbank'a TMSF el koyduğu dönemde babasının 18 ay hapis yatmasıyla değişiyor. Mehmet Gariboğlu çevresinin anlatımına göre, oğullarının iyi eğitim almasından ziyade çok fazla dil öğrenmesini istiyor. Bu nedenle hapis yattığı dönemde oğlu C.'yi yurt dışına göndermekte sakınca görmüyor. C. ilk olarak, 12 yaşında küçücük bir çocukken, Fransa'da bir dil okulunda yatılı olarak yaşamaya başlıyor anne ve babasından uzakta....

12 yaşından 17'sine kadar İspanyolca, İngilizce, Rusça ve Çince öğrenmek için çeşitli ülkelerde adeta göçebe gibi, dil okullarında yatılı yaşıyor. Arada bir ailesini görmek için Türkiye'ye geliyor, ama aslında çocukluktan çıkıp delikanlılığa girdiği yıllarda en yakını yine kendisi oluyor. Son olarak bir yıl Çin'de yaşadıktan sonra 17 yaşında Türkiye'ye dönüyor. C.'nin ağabeyi Levent bu sırada Rusya'da babasına ait fabrikanın başına geçiyor. C. yalnız geçen onca yıldan sonra Bahçeşehir'de ailesiyle birlikte yaşamaya başlıyor.

Babasının "Okulu bitirmesine gerek yok, hayatı kendi başına tanısın, dil öğrensin yeter," felsefesi aslında işe yarıyor. C., Çince'de dahil tam altı dil öğreniyor.

Türkiye'ye döndüğü 2007 yılında annesi Tülay Gariboğlu oğlunu, oturdukları villanın tam karşısındaki Bahçeşehir Yıldızlar Koleji'ne yazdırıyor. Müdür bile C.nin durumuna şaşırıp annesine soruyor: "Hiç mi vicdanınız sızlamadı, bu çocuğu böyle yalnız bırakırken?" Sık sık babasının seyahatlerine tercüman sıfatıyla eşlik etmeye başlıyor. Bu sürede sık sık okulun rehberlik öğretmeniyle zaman geçiriyor, gitar çalmayı öğreniyor. 2008 Şubat'ında disiplin ağır geliyor, okul değiştiriyor."

C.G., babasının eli ile tanrılaştırılıyor. Sanırım babası, gençliğinde yapamadığı yani çok dil öğrenip çevre ve araç değerleri daha da fazla edinmek, daha da fazla varsıl ve daha çok kadınla birlikte olmak, daha çok yemek içmek, daha çok eğlenmek vb. eylemleri oğlunun yapmasını isteyerek bir bakıma geçmişinden intikam almaya çalışmıştır. Geçmişte yapamadıklarını içinde besleyerek/büyüterek oğluna yansıtmıştır. **Kendi yaşamını oğlu üzerinden yaşamaya kalkan baba oğlunu yok ettiğinin ayırtında değildir.**

Kendine benzemeyen herkese yabancılaşan insanoğlu, toplum denen olgunun da ayırtında değildir. Benim oğlum, benim kızım, benim evim, benim arabam, benim karım vb olgular kişi için bir nesnenin ötesinde değildir. Toplum "benim" diyen kişiyi yok etmek zorundadır. Oysa topluluklar/yığınlar yani terör ortakları "biz" diyen bireye düşmandır. C.G.'nin babası da "benim oğlum" dediği kişi için yaşar ve ancak onun isteklerini karşılar. Toplum denen olgu beyninde oluşmadığı için, öteki çocuklar onun hiçbir şeyidir. **Gerçi kendi oğlu da kendi genlerini taşıyan bir nesneden başka bir şey değildir.** Burada sorun ettiği kendi oğlu değil, genlerini taşıyan **nesne** söz konusudur.

Her genç kız maddi zenginliği olan biri ile ilişki kurmak ve onunla evlenmek ister. Çünkü yaşamını rahat geçirmek ve karşılaştığı sorunları daha çabuk çözmek için. Münevver Karabulut belki bu yüzden bu gence yakınlık duydu ve onunla birlikte olmayı istedi. Ancak bu birlikteliği kendi penceresinde görmeye çalıştı. Bilemezdi de, zenginlik ile sorunların çözülmesi aynı anlama gelmiyordu. C.G. yıllarca ülke ülke gezmiş, onlarca kızla yatıp kalkmış, babasının parasını bol bol harcamıştır. Olay nasıl oldu bilinmiyor ama C.G. için Münevver gelip geçici bir kızdır. Amaç, ondan faydalanmak, haz almak… Aynı, babasının kendisini kendi hazları için nasıl kullandıysa, C.G.'de de Münevveri öyle kullanmak istedi. Münevverin bir yanlış eylemi C.G.'yi çılgına çevirebilirdi. **Çünkü aşağılanmaktan kurtulmak için tanrılaşmış ya da tanrılaştırılmış kişi, bir daha asla yenik duruma ya da aşağılanmaya gelemezdi.** Aşağılandığı an tanrısallığı gidecek, var olma düşünü kaybedecek ve hazlardan soyutlanacaktı. Böyle bir durum söz konusu olduğu an, karşı kişinin yok edilmesi gerekir. **Karşıdaki yok edilmezse, kendisi yok olacaktır.**

C.G. için insanlar haz almak için kullanılan bir araçtır. Nesneleşme tanrılaşmayı gerek kılmaktadır. Nesne yoksa kişi de yoktur, tanrılaşma da..

C.G. sır oldu ve bulunamadı. Bulunacağını da sanmıyorum. Aile onu elleriyle öldürür yine de polise vermez. Eğer yurt dışına kaçtı ise bulunma olasılığı milyarda birdir. Kimse de parası olan birini adalete vermez. Çünkü adaleti para sağlar.

Sivas olayları ve Ödipus karmaşası

Freud insan ilişkilerini özellikle çocuklarda bulunan çeşitli karmaşıklıkların çözümünde bilime pek çok katkıda bulundu. Bunlarda biri de Katrasyon karmaşası'dır.

Katrasyon karmaşası'na göre, erkek çocuk, annesine duyduğu cinsel arzular nedeniyle babası tarafından penisi kesilmek suretiyle cezalandırılacağı kaygısını yaşamaya başlarken, bir yandan babası gibi olmayı istemekte, öteki yandan da ondan nefret etmektedir. Karşı cinsten ebeveynine sevgi duyması, hem de nefret duyması önemli bir çatışmayı doğurmakta ve bu Oidupus Karmaşası'nın içeriğini oluşturmaktadır. Karmaşanın çözümü erkek çocuğun ensest yasağını tanıyarak annesinden vazgeçmesi ve babasıyla özdeşleşmesi olarak değerlendirilmektedir.

Aslında çocuğun bilinçaltında yatan ve yaşamı boyunca onun anlına çevrilmiş bir namlu gibi duran bir tedirginlik vardır. Bu tedirginlik erkek çocuğun annesine olan cinsel dürtüsünün bastırılması olayıdır. Lisede okurken arkadaşlarımızdan biri ötekine annesi ile ilgili bir şey dediğinde çocuk çılgına dönmüş ve en yakın arkadaşıyla kavgaya tutuşmuştu. Oysa arkadaşı annesine kötü bir söz söylememişti, yalnızca söylediği sözün içinde anne sözcüğü geçmekteydi. Çılgına dönen çocuğun yaşamına baktığımızda baskı ve dinsel unsurların içerisinde büyüdüğü ve yaşamını bu unsurlar ile biçimlendirdiği görmüştüm.

Bana göre bu olay Oidipus Karmaşası'nın bir yansımasıdır. Ki Freud bu anlatacağım konulara sanırım değinmemiştir. Şöyle ki, çocuk 4-5 yaşlarına (fallik dönem) geldiğinde cinsel hazlarını yaşamak istiyor. Özellikle erkek çocuk her dişiyi birer cinsel nesne olarak görmeye başlıyor. Erkek çocuğun annesi de dişi olduğuna göre (fallik dönem içerisinde pek de sorun çıkmasa da) ileriki yaşlarda çocuk bir suçluluk duygusu içerisine girmeye başlıyor. **"Annemi nasıl bir cinsel nesne olarak görebilirim"** diye kendi kendini sıkıntıya sokuyor. Bu sıkıntı ona her süre annesini hatırlatıyor. Bu yüzden bu olayı bastırma yoluna gidiyor. Baskı ve dinsel unsurların çokça olduğu bir aile ortamında bu sıkıntının boyutları da artıyor. Bundan dolayı çocuğa annesini hatırlatmak demek annesini bir cinsel nesne olarak görmesini hatırlatmak anlamına geliyor ve kim ki annesini ona hatırlatıyorsa hemen saldırıya geçiyor. Erkek çocuk evlendiğinde bu şiddet eşine yöneliyor. Çünkü eşi de cinsel bir nesne ve ona annesini hatırlatmaktadır. O yüzden eşine şiddet uygulamakta ve onu kapatma yoluna gitmektedir Şiddet bir anlamda biçim değiştirmiştir. Annesini cinsel bir nesne olarak bilinçaltına atma sıkıntısının biriktirdiği stres bir anda boşalıveriyor ve şiddet çeşitli biçimlerde kendini gösteriyor. Şiddet bir anlamda bilinçaltından itiliveriyor. Biriken sıkıntının yaşama yansıması bu biçimde oluyor.

Sivas katliamında da görev alan katiller, içlerinde biriktirdiği sıkıntıyı boşaltma yolu ile şiddete çevirmekte ve böylece yok etme eylemine geçilmektedir. Baskı ve dinsel unsurlar kişiye haz verir. Bu haz anneyi cinsel bir nesne olarak görmenin getirdiği sıkıntıya karşılık yaratılmıştır. Bu düşü yani anneyi cinsel bir nesne olarak görme sıkıntısını bastırmak için çeşitli hazlara yönelmektedirler. **Bu işi de en iyi din gerçekleştirmektedir. Din elde gidince anneye olan cinsel yönelmedeki sınırlar ve kurallar da kalkmaktadır.** Çünkü din bir bakıma cinsel kuralları yönetmektedir. Din elden giderse herkes birbiriyle ensest ilişkiye girer düşü dine karşı çıkanlara şiddet olarak yansıtılmaktadır.

***"Din elden gidiyor"* derler! Din bir araba mı, ev mi, para mı ki elden gidiyor? Elden giden bir din, din midir? Din elden gidiyorsa nereye gi-**

diyor? Kuşkusuz bu soruların altında yatan temel neden tedirginliktir ve öfke olarak karşımıza çıkmaktadır. Din, kişinin düşünmemesi, kafasını sıkıntıya sokmamasının bir aracıdır. Din birçok kapının da kişiye açılmasını sağlar. Çoğunluk, dinli olduğu için, din büyük olanaklar sağlar kişiye; zengin olup rahat ve sıkıntısız yaşamak ancak dinli olarak olanaklıdır. **Dinli birinin paradan, mülkten ve metadan uzak durmasının olanağı yoktur.** Çünkü din kişi için bunların aracıdır. **Din yoksa sıkıntı var, düşünme var, huzursuzluk var demektir.** Bu "para yoksa mutlulukta da yoktur" gibi bir şeydir. Din elden giderse sıkıntı başlar, özellikle bilinçaltına gönderdiği ve bastırdığı olguların açığa çıkma sıkıntısı.

Sivas'ta yaşanan olaylar bunun bir sonucudur. Ancak bu kişiler yani katiller bu olguların bilincinde değildir. İçlerinde bir sıkıntıları vardır ancak bunun nedenini bilmezler. Neden insanları yaktıkları sorulursa "onlar dinsizdi" derler. Oysa sorun bilinçaltına ittikleri "anneyi cinsel bir nesne olarak görme" olguyu bastırmaya, unutmaya ve kendilerini affettirmeye yarayan dinin elde gitmesi ve kişinin bu gerçeklerle karşı karşıya kalması sorunudur. Güdüsel olarak yaşanan bu olayların asıl nedenini hiçbir süre öğrenemediler ve öğrenemeyecekler. Aslında bu olgu herkeste var ancak yaşanılan ortam/çevre ve kişilik özellikleri bu olgunun açığa çıkıp çıkmasında görev alır.

Bir başka olgu da "yok olma" sıkıntısıdır. Din, dinliye "yok olmayacaksın seni öteki yaşamda yaşatacağız" der. O yüzden din onlar için doğrudur. Çünkü çıkarları bundan yanadır. **Bu yüzden din elden giderse cennet de elden gider.** Doğada nasıl hayvanlar yok oluyorsa biz de yok olacağız sıkıntısını din dindirmektedir. O yüzden din yaşatılmalı ve insan da doğadan soyutlanmalıdır. O yüzden insanlar asla evrimleşerek hayvanlardan gelmiş olamaz. Eğer öyle bir şey varsa ne din, ne para ne de yaşamanın bir anlamı vardır.

Öldürme, yok etme kişiye bir rahtlık ve huzur kaynağı verir. Çünkü bilinçaltına attıkları sıkıntıları yok edemeyenler, insan/hayvan öldürerek yok etmeye çalışırlar. ❧

Kaynaklar:

http://www.psikiyatr.com/other/freudvepsikanaliz.pdf
http://arsiv.sabah.com.tr/2009/03/15/pz/haber,48C5EFBD044642E68111091D7BB2D335.html

Serpilsin Dağlara

Kadriye YAPICI

Uzun bacakları özgürlüğü temsil ediyordu.
Söylediği şarkılar gibi yıldızlar üzerinde raks ediyordu
Arada bir ışıklar yanıp sönüyordu.
Bir tebessüm olurdu yüzünde.
Herkesi kucaklardı, şimşek çakardı gözlerinde,
İnsanın içini acıtacak kadar yüklü derin siyah gözleri vardı.
Kimi zaman yumuşak ve bazen de şahin olurdu.
Dağların ruhunun aynası olurdu.
Sahra çölleri kadar sıcak ve ana kucağı kadar yakındı
Uzanan elleri tutuverecekti,
Çekip çıkartıverecekti.
Ama kokuşmuş kalabalık içinde tutsak olmuştu.
Şimşek çakan gözleri,
Çocuksu gülüşünde baharın renkleri vardı.
Uzun boyluydu, ya da biz öyle görürdük.
Yüreği bizi kendine çekerdi,
O bizim gözümüzde umuttu,
Dağlarda yürürken,
Bakışlarıyla çiçeklere göz kırpardı.
Bir anda!
Çiçekler gülen yüzlü çocuklara dönüşürdü
Şarkılar dinlemek isterdi,
Duygulu hayallere dalardı,
Parmakları bir yavrucağın yanağına dokunurdu,
Hayat mana kazanırdı.
Yaşanmamış kentlerin birinde yalnızlığa sürgün ve
Bir papatya yeniden can bulurdu,
Bir anda sarmalardı o papatyayı ruhunun dinginliğine
Haykırışı hırçın şarkılarında,
Anlatmaya çalışırdı yüreği.
Yabancı güçlere karşı kalbindeki haykırış
"dur" demeye çalışmıştı.
Barış olsun istemişti.
Günahkâr güçlere karşı olmuştu,
Üç kuruş etmeyenlere göğsünü siper etmişti…
Ama zaman avucunun içinden
Kayıp giden sabun köpüğü gibi akıp gitmişti.
Binlerce çiçek küllerini toprağa savurmuştu
Ve yeniden yeşersin diye…

Koser

Mihdi Perinçek

Temmuz ayının yeryüzüne dik dik bakan güneşi, acı ve ateş döküyordu; Fahrettin için açılan taziye çadırının üzerine. Tıpkı gökyüzünü kaplayan sapsarı toz bulutu ardında yağan yağmurun çamurla karışık aşağıya aktığı gibi. Gencecik bir beden daha düşmüştü her karışı kanla sulanmış toprağa. Sevda türküleri çekmişti onu oralara. Çocukken damağına değen şeker gibi yüreğine dokunan sevdaya doğru koşmuştu. Ayakları, daha sevdalısına doyamadan bir çalıya takılmıştı. Ve gökkuşağına bürünen rüyası avuçlarından akıp gitmişti. Ve belki her kara sevda hikâyesinde olduğu gibi meçhul bir ağacın altında yatıyordur, gün gelir dilek bezleri bağlanır diye.

Koser, yine dillere destan bir çöl sıcaklığı yaşıyordu. Taziye ziyaretlerini evde kabul etmek olanaksızdı. Bunun için baba ocağı kapısı önüne birbirine bitişik iki çadır kurulmuştu. Ölüm sessizliğinin sesi olmak isteyen ziyaretçiler, birbirinin ardı sıra gelip gidiyordu. Kırk altı dereceye varan sıcaklık, fatihayı sulayan beyin hücrelerinin suyunu dahi kurutuyordu. Koserlilerin, çadırların en ucuna sulu klima bırakma yaratıcılıkları da kar etmemişti. Çünkü ovadan gelen sıcak esintiler boğuyordu klimanın havasını.

Ellilik sali devriyesini tamamlayan Beşir, sıra sıra dizilmiş beyaz plastik sandalyelere beyaz derpi kıras ile oturan bir grup ziyaretçi ile sohbet ediyordu. Ölümün sesiz acısı, güneş sıcaklığı, çöl esintisi ve acı mırranın uyuşturduğu bedenleri canlandırmak istercesine sesini biraz daha yükselterek konuşmasını sürdürdü.

"Yetmişli yılların sonlarıydı. Tüm bölgede olduğu gibi ilçemizde de elle tutulur, gözle görülür bir hareketlenme yaşanıyordu. Halkın 'telebe' dedikleri gençler, Kürtlükten, zulümden, fakirlikten, fukaralıktan, eşitlikten, özgürlükten bahsediyorlardı. Ocağa konulmuş tencere gibi biz gençlerin içi fokur fokur kaynamaya başlamıştı. O zamanlarda ben daha yirmi iki yaşındaydım. Her genç gibi ben de heyecan duymaya başlamıştım. Bedenler, kahveler, sokaklar yetmez olmuş, evlerin içine kadar girmeye başlamıştı coşku. Hülasa olağanüstü renkli günler yaşanıyordu Koserimizde.

Ve bir cuma sabahı, palet ve rap rap sesleriyle uykularımızdan fırladık. 'Mübarekliği' hariç, olmaz olaydı o gün. Askerler yönetime el koymuştu. Haki renkler ve süngüler gözlerimizin içine kadar girmeye başlamıştı. Neredeyse göz kırpmak dahi yasak hale gelmişti. Kim ki kahvehanelerde 'telebeleri' dinlemiş, kim ki onlar ile gezmiş, kim ki onlar ile yemek yemiş, kim ki parasıyla dahi olsa onlara sigara satmış, kim ki onlarla siyasi tartışma yapmıştır grup grup alınıp bir yerlere götürülüyordu 'haki renkliler' tarafından. Geri gelen de vardı, bir daha geri gelemeyenler de. Bazıları ise, geri geldiklerinde saçı sakalı birbirine karışmış, avurtları çökmüş, vücutlarının bir kısmı yara bere içinde oluyordu.

Rap rap seslerinden yaklaşık beş ay sonra soğuk bir şubat sabahı beni de aldılar. Karga tulumba attılar bir cemsenin içine. Cemsenin içi tıkış tıkıştı. Tüfek dipçikleri, ilahi cezbe tutulmuş sofu gibi, göğsüme, sırtıma ha bire inip kalkıyordu. Gençliğin verdiği ataklıkla, kısa bir sürede, feri kaçmış gözlerle bakanların arasına sıkışıp oturmuştum. Başlarımızı dizlerimizin üstüne koymamızı, gözlerimizi kapatmamızı istediler. İnan ki o an düşündüğüm tek şey, 'bindik bir alamete gidiyoruz kıyamete' deyişi olmuştu.

Kaygılı gözlerle bana bakan diğer kurbanlar arasında tanıdık bir yüzün olup olmadığını anlamak için cemsenin en gerisinde oturan haki renklilere çaktırmadan etrafıma bakındım. Rüyalarıma dahi gireni yoktu aralarında. Pazarda seçilen pazuları güçlü ameleler gibiydik hepimiz.

Cemse bir süre sarsıla sarsıla yol aldı. Nereye götürüldüğümüzü bilemiyorduk. Haki renkliler bizi aldığı için haki renklilerin birliğine götürülüyoruz diye kendi kendime düşünmüştüm. Ancak düşünüyordum, çünkü konuşmak yasaktı. Araba durdu. Bagaj kapısının hemen dibinde oturan tüfekli iki haki renkli bagaj tentesini açmadan dışarıya çıktı. Bir süre sonra tente açılmıştı. Taarruz pozisyonu almış, elleri tetikte sekiz on haki renkli sıraya dizilmişti. Ellerine poposunun üzerinde aşk yaptıran başlarındaki bir zabit, 'Bugünkü misafirlerimiz bunlar demek, tesislerimize hoş geldiniz beyler, size unutamayacağınız bir ev sahipliği yapmak görevimizdir, memnuniyetlerinizi daha sonra dostlarınıza anlatırsınız.' diyerek pişmiş kelle gibi sırıtıyordu.

Sırayla aşağı indik. On bir veya on iki kişiydik. Gündüzleri 'seyranlık olan kentin' seyranlığına kurulan büyük bir askeri birliğe getirilmiştik. Hangar gibi bir yerin yanı başında durdurulduk. Gündüzleri güneşin sıcaklığı ile cıvıklaşan kar, akşamın ayazında tırtırlı bıçak ağzı gibi buz tutmuştu. Her adımımız, ardında kar kırt sesleri bırakıyordu.

Hangar kapısı önünde çapraz vaziyette tüfek tutan haki renkliler, grubumuzun en önünde yürüyen ve ellerinin aşkını sürdüren zabite tekmil verdi. Sanal aşkın sahibi olan kişi 'tesisimizin kapısını aç oğlum, değerli misafirlerimize güzel bir karşılama yapın, haydi bismillah' deyip gitmişti. İçi loş hangarın kapısından girerken en şanslımızın dahi sırtına en az üç dört tüfek dipçiği inmişti.

Hangarın içinde, her halinden güzel ağırlandığı belli olan yaklaşık altmış beş yetmiş kişi bulunuyordu. Yirmi beş otuz adım uzunluğunda sekiz on adım genişliğinde bir yer idi. Büyük bir bölümüne kirli battaniyeler serilmişti. Battaniyelerin altında da sadece yazın toplanıp kışın hayvanlara yedirilen otlar vardı. Ot yığını ve battaniyeler, 'gündüzleri seyranlık geceleri gerdanlık' olan şehir gibi, geceleri döşek gündüzleri palto olarak kullanılıyordu.

Kimileri çömelerek hangarın duvarına sırtını dayamış, kimileri ayakta, kimileri battaniyeye uzanmış inliyor, kimileri de ikili üçlü sohbet ediyordu. Her yaştan insanlar vardı. On altılık sabiden yetmişlik dedeye kadar.

O gece yatamamıştık. Gerçi ondan sonraki gecelerin de çoğunu uykusuz geçirmiştik.. Uyumak isteseydik dahi pire istilası nedeniyle kaşınmaktan uyuyamıyorduk. İlk sabahı zor ettik. Hangar kapısı gıcırdayarak açıldı. Kahvaltı geldi diye umutlandık. Kapıda silahlarıyla duran silahlılar arasından geçen dört beş tane haki renkli şahıs içeri girdi. Başlarında, dünkü sanal aşkçı vardı. Ellerinde kalın sopalar bulunuyordu. Ne oluyor diye tedirginlik yaşamaya başlamıştık.

Zabit, 'dün akşamüstü gelen misafirler buraya gelsin, sıra olsunlar' diye seslendi. Gönülsüz ve korkuyla denileni yaptık. Zabit, 'haydi evlatlarım, misafirlerimize ilk sabahın hoş geldiniz muamelesini yapın, hücuuum' der demez, kalın sopalar kafa kol demeden bedenlerimize inip kalkmaya başladı. Kısa sürede hepimiz yere yıkılmış kan revan içinde kalmıştık. Biz yeni gelenleri ibreti âlemlik olsun diye bu hale getirmişti galiba.

Her gün bir grup insan aramızdan alınıp götürülüyordu. Ayakları üzerinde gidenler, dönerken sürekli kollarının altına giren haki renkliler tarafından getiriliyordu. Ve hangarın en hareketli zamanlarından biri yaşanırdı o anlarda. Çaput bulmak, sınırlı olan suyumuzun bir kısmını getirmek için koşuşturaurduk. Bulabildiğimiz çaputları az biraz ıslatır, yaraları, bereleri ve kanları silmeye başlardık. İstisnasız hepimiz, iki üç gün arayla daha konforlu ve kanlı canlı bu yerlerde ağırlanırdık. Öyle bir hal almıştı ki, günümüzü, saatimizi bilir, hatta bekler hale gelmiştik. Kapının kilidi daha çevrilirken, Gogol'un romanında geçen 'pavlovun köpeği' gibi sırası gelen ayağa kalkmış oluyordu. Gün aşırı, hayat hikâyemizi ya bizi duvar gibi dinleyen haki renkli birine anlatırdık, ya da önümüze sürülen boş kâğıda yazardık. Defalarca yazdırmalarının hikmetini bugün dahi anlamış değilim.

Dışarıdayken beş lira için birbirini öldürebilen bizler, sadece tekrardan yapılacak işkenceye kadar yaşatmak için verilen yarım somun ekmeği, alacalı bulacalı ve kokan zeytini, kireç gibi imansız beyaz peyniri paylaşır hale gelmiştik. İç cidarları birbirine yapışmaya başlayan midelerimiz için taneleri sayılabilen çorbaya, lapa pilava, suyu bol patatese, kuru fasulyeye de razıydık. Ancak nerede!

Geceleri o kadar soğuktu ki, sırt sırta yattığım xalê Ahmo'nun sifonu çekilmiş klozet gibi bağırsaklarından gürültüyle aşağıya inen gazının battaniye altında aldığı kısa bir yolculuktan sonra sırtıma yapışması, Şubat soğuğunda donmaya yüz tutmuş bedenime merhem gibi geliyordu. Çoğu gece, Koser'in çöl sıcakları için bir daha yakınmayacağıma dair kendi kendime yemin etmiştim. Ah dünya ah, o gün sıcaklığı arıyorduk, bugün ise biraz serinlik diyoruz.

Hangarın diğer hareketli anları ise, 'bit operasyonu'nun yapıldığı saatlerdi. Işık sönme zamanından yaklaşık bir saat önce hepimiz oturur, battaniyeleri göbeğimize kadar üstümüze çekerdik. Çıkardığımız iç çamaşırlarımızın dikiş yerlerinde toplanan bitleri iki başparmak tırnağımızın arasına sıkıştırıp öldürmeye başlardık. Onlar da, mazlumlar gibi öldürüldükçe çoğalıyorlardı sanki. Bizim yağsız bedenlerde ne işleri vardı mendeburların. Yıkanamadığımız için her tarafımızı istila etmişlerdi. Günde bir defa def i hacet hakkımız vardı. Ve ancak o zaman sabun bulabiliyorduk.

Apê Remo, bit öldürme uzmanımızdı. Bit istilasını, büyük kıtlık zamanında da yaşamıştı. Biz bir saatte bitiremiyorduk. Ancak o, uzmanlığı sayesinde çeyrek saatte 'cık, cık, cık' yapar, yatağa uzanırdı.

Hangara gidişimin ikinci haftası ya dolmuştu ya da dolmak üzereydi. Bir akşamüstü bir kişiyi getirdiler. Otuz beş kırk yaşlarındaydı. Hangarın öbür ucunda kapıya yakın bir yerde bir ot yatak yapıldı onun için. Üzerine temiz çarşaflar serildi. Yeni iki battaniye nevresimin içine yerleştirildi. Biz ayakkabılarımızı yastık yapmak için kafamızın altındaki ot yığının dibine koyarken yeni kılıflı bir yastık verilmişti ona. Adam nevresimi kafasına çekti ve uyumaya başladı. O andan itibaren pirelenmeye başlamıştık. Kimdir, niçin buradadır diye. Bir gün sonra isminin Kerim olduğunu söylemişti bize.

Günlerce ne aramıza katıldı, ne yanımıza geldi, ne de bizle hasbıhal etti. Nadiren konuştuğunda ise kendisiyle ilgili hiçbir şey anlatmaz, kısa keserdi. Hangarın en şakacı, genç ve hareketli kişisi olduğum için ancak ben onunla ara sıra konuşabiliyordum. Bütün gün yatağında oturur, sırtını duvara dayardı. Haki renkliler arada bir onu alıp götürürdü. Dönerken gene iki ayakları üzerinde yürüyüp geliyordu. Pirelenmemiz, kuşkulanmamız bitmişti. Aramıza yerleştirilen, konuşmalarımızı dinleyen ve bunları haki renklilere ulaştıran bir muhbir olduğuna karar vermiştik.

Ya yüce sessizliğe gömülmeliydik ya da ondan kurtulmalıydık. Ancak nasıl kurtulacağımızı bilemiyorduk. Haki renklilere bunu buradan alın demeye cesaretimiz de yoktu. Bütün gün düşünüp dururduk. Yol yöntem bulamamanın ruhsal acısı, bedenlerimize yapılan fiziki işkencenin acısını bastırır hale gelmişti. Çaresizlik beyinlerimizi kemiriyordu. Öyle bir noktaya geldik ki, uzun olan hangar karanlık dar bir zindana dönüşmüştü bizim için. Üç gün mü desen beş gün mü desen, günler sonra aklıma bir fikir geldi. Rutin olarak yaptığımız 'bit operasyonu' saatinden hemen önceydi. Üç dört arkadaşla bu fikrimi paylaştım. Onlar da uygun gördüler. Ancak bir sorunumuz vardı. Bitleri hangi kaba koyacaktık. Kabı nereden bulacaktık. Gördüğü yoğun işkencelerden dolayı takattan düşmüş bir arkadaşımıza, doktor biraz toparlansın diye suya atıldığında köpür köpür sesler çıkaran Kalsiyum Sandoz adlı bir vitamin hapı vermişti. Bunu hatırlayan arkadaşımız bir dakika diyerek, kutuyu boşaltıp getirdi.

Yanaştık uzmanımız Apê Remo'nun kıyıcığına. Ona da düşüncemizi anlatınca kıs kıs gülmeye başladı. Bugüne kadar bitlere kaim düşmanlık yapıp onları öldüren Apê Remo, birden bire ekolojik toplumcu kesilivermişti. Bitleri öldürmemek için olağan üstü hassasiyet gösterip, onları kanlı canlı olarak kutunun içine atıyordu. Cimri insanın altınlarını saklayıp koruduğu gibi, bizler de canımızın bir parçası, çaresizliğimizin dermanı pirelerimizi üç dört gün boyunca biriktirdik. Geceleri yemledik gündüzleri suladık bu umutlarımızı. İhtiyacımızın olduğu kadar biti kutuda biriktirmiştik. Ve bir akşam, kutuyu avucumda gizleyip 'Truva Atı Kerim'in yanına doğru seğirttim.

- Kerim arkadaş, yine sessizsin, konuşmuyorsun, niye aramıza gelmiyorsun?

- Düşünüyorum, ayrıca uykum var.

- Ama benim seninle konuşmaya ihtiyacım var. Ne olacak bu durumumuz. Sen mutlaka okumuş, güngörmüş bir insansın.

- Vallahi ben de bilemiyorum.

Yatağının kıyısına oturmuş, bir yanda onu konuşturmaya çalışıyor, diğer yanda da nevresiminin altına uzattığım elimin avucuna gizlediğim Kalsiyum sandoz kutusundaki bitleri yatağına boşaltmaya çalışıyordum.

Kutuyu boşalttığıma emin olduktan sonra, 'Mademki uykun var ve düşünüyorsun, o zaman seni rahatsız etmeyeyim, haydi Allah rahatlık versin' deyip ayrılırken, içimden de 'Haydi bitler adaletinizi gösterin, hücuuum' diye söyleniyordum.

Yatma zamanı gelmişti. Ot yığını üzerine serilmiş battaniyelerin üzerine odun istif eder gibi uzandık. Üzerimize attığımız başka kirli bir battaniyeyi de kafamıza kadar çekerek uyku numarası yapmaya başlamıştık. Ve hepimiz, göz hizasından hafif kaldırdığımız battaniyenin altından 'Truva Atı Kerim'i gözetliyorduk. Bitler ne zaman faaliyete geçecek diye. Savaş ve zafer için nefesler tutulmuştu. Bir süre sonra, Truva Atı Kerim kımıldamaya başladı. Orasını burasını kaşıyordu. Kaşınmalar ve hareketler hızlanmaya başladı. Temiz çarşafın içindeki battaniyesini tekmeledi. Kaktı ve yatağa oturdu. İç çamaşırlarının altına soktuğu parmaklarıyla hart hurt diye kaşınıyordu. Kaşınmaktan uyuyamıyordu. Hangarın kapısına doğru yürüdü. İçerden hafifçe kapıyı tıkladı. Kapı açıldı. Silahlı bir asker ile kısa bir konuşma yaptı ve dışarı çıktı. Kapı gürültüyle kapandı. O an yaşadıklarımızı anlatamam. Çünkü kelimeler kifayetsiz kalacak. Gündüz ayak tabanına aldığı cop darbeleri nedeniyle ayağı davul gibi şişen seksenlik Kamil dedenin hepimizi şaşırtırcasına iki ayağının üzerine dikilişini mi anlatsam. Halaya duran gençleri mi anlatsam, yoksa bir yanda acı ile inleyip diğer yandan katıla katıla gülenleri mi anlatsam. Bingöl halk oyunları ekibinin 'çepik' oyununda olduğu gibi birbirine vurulan elleri mi anlatsam, yoksa zafer kazanmış komutan gibi yatağa kurulan apê Remo'yu mu anlatsam. Böylesine coşkulu bir ruh haliyle hepimiz o gece deliksiz bir uyku çekmiştik. Ve bir daha 'Truva Atı Kerim'i görmedik."

Sıra sıra dizilmiş beyaz plastik sandalyelere beyaz derpi kıras ile oturan ziyaretçilerde tık yok.

Amed- Ağustos 2009 ❧

Kundura

Doğan Özdemir
da.doğan@mynet.com

Cemal ve annesi doksan model sadece on beş kişinin sığabildiği araca bindiklerinde henüz sabah vakti olmasından dolayı Erenli köyünün semalarında sadece bir kaç beyaz bulut parçası vardı. Bulutların altında yemyeşil ormanlık dağlar ve aynı dağların az ilerisinde köy halkının işlediği topraklardan filizlenip büyümüş ve silindir biçiminde ayrı ayrı toparlanmış sarı ekinler güneşin saçtığı ışıklar altında parlıyordu. Artık hasat zamanı bitmiş ekin yığınları köy yolunun en yakın yerlerine düzgünce istiflenmiş götürülmeyi beklemekteydi.

İki aydır bu tarlalarda koşuşturan Cemal araca binip arkasına baktığında tüm gördükleri şehire doğru yola çıkan aracın hız kazanmasıyla birlikte geride kalıp küçüldüğüydü..

Araç bir sonraki köye yaklaştığında Cemal bu köye uzaklardaki dağın eteklerinden gelen göl suyunun köyün çıkışına kadar uzanan mavi yeşil görüntüsüne hayranlıkla bakıyordu. Gölün etrafındaki çocuklar göle taş atıyor, taşın düştüğü yerden yuvarlak su halkaları arka arkaya yayılıyordu.

Cemal iki ay önce buralara geldiğinde bu gölü yine görmüş ama o zaman gölün etrafında çocuklar değil sadece ellerinde kavak ağacının esnek dallarından kesilerek yapılan ve uçlarına misina ipi bağlayıp oltaya benzetilmeye çalışılan dallarla balık tutan genç delikanlılar ve bir kaç yaşlı adam görmüştü.

Araç şehire doğru yol almaya başlayınca Cemal'in gördükleri tekrar gözlerinde küçülüyor ve yeni görüntülerle oyalanıyordu. Alınan son yolcularla birlikte içerisi iyice kalabalık olmuş Cemal oturduğu koltuktan kalkıp annesinin kucağına geçmişti. Şehir çarşısına inen herkes en iyi giysilerini giymişti. Ellerinde de uzunca bir alış veriş listesi ve satmak için yanlarına aldıkları taze köy yiyecekleri olan yumurta peynir gibi ürünler vardı.

Şehire yaklaşık bir saatlik bir yolculuk süresi kalmış, bu süre boyunca köylülerin bazıları memleket sorunlarından, bazıları büyük baş hayvanlardan söz ederken, fötr şapkalı kısa boylu bıyıklı adam karşısında kendisi gibi giyinmiş güneşten yakası yanmış kırmızı tenli adama evlilik çağı gelen oğluna henüz uygun bir kısmet bulamamaktan yakınıyor, karşısındaki adam da kendisinin tanıdığı birisinin olduğunu isterse kızın babasıyla konuşabileceğini, bu iş için aracı olabileceğini söylüyordu.

İçeride konuşulanlara aldırış etmeden aracın hızından dolayı dışarıda bir görünüp bir kaybolan manzaraların görüntülerine bakan Cemal aklına birden dahiyane bir fikir belirmiş gibi annesine dönüp içi parlayan kahverengi gözleri ve heyecanlı yüz ifadesi ile "Anne" dedi.

Annesi oğlunun heyecan dolu yüzüne baktı.

- Şehire gidince bana ayakkabı alacakmıyız ??

Anne yanında oturan altmış yaşındaki gözlerinin etrafı çizgilerle dolmuş kadınla göz göze geldi. Sonra oğluna bakıp saçlarını okşayarak gülümsedi.

- Alacağız oğlum, dedi, alacağız.

Varı yoğu Cemal olan genç kadın bu yaşta yıpranmış olmasına rağmen, oğlu için elinden gelen her şeyi yapıyor, kışın gündelik işlerde, yaz aylarında ise köy yerlerindeki ırgatlarda çalışıyor, akşamları da eve gelince kucağına aldığı oğlunu uyutuyordu. Yolculuk boyunca da yine böyle olmuş, kucağındaki oğlunu saçını okşayarak uyutmuştu.

Şehire geldiklerinde Cemal'i uyandırıp aşağı indirdiğinde yarı uykulu bir şekilde aşağı inen Cemal annesinin peşinden evin yolunu tuttu.

Köyden aldıkları eşyaları eve bıraktıktan sonra akşam saatlerine doğru pazara çıkan Cemal ve annesinin ilk işi ayakkabı almak oldu. Irgat boyunca siyah bağcıklı ve parlak kunduralar hayal eden Cemal, annesinin üzerinde traktör tekerleğinin çıkardığı izlere benzeyen desenlerle bezenmiş naylon gri bir ayakkabı almasına üzülmüş, isteksizce dudaklarını büzüştürüp gözlerinden yaşlar akıtarak ille de kundura diye ağlamaya başlamıştı. Annesi oğlunu susturmaya çalışıp, onu bu ayakkabıların öteki kunduralardan daha iyi olduğuna inandırmaya çalışıyor, ayrıca bir dahaki sefere istediği ayakkabıları alacağını söylüyordu ama parası şimdilik sadece o ayakkabıları almaya yettiğini söylüyordu.

Zavallı kadın son yıllarda çok yıpranmıştı. Üç yıl önce eşini kaybetmiş, kimsesi olmadığı için yalnız kalmış ve tek başına hiç bir yardım almadan Cemal'i altı yaşına kadar büyütmüştü. Çalıştığı gündelik işler ve ırgatlardan aldığı az buçuk para ile geçimini sürdürmeye çalışıyor, çalışmaya gittiği her yere Cemal'i de götürüyordu. Fakat son çalıştığı yerden henüz parasını alamamıştı, bu yüzden pazarın toplanmasını bekleyip pazar kasalarının altında dökülüp kalan sebze meyve atıklarını toplayarak akşama yiyecek bir şeyler hazırlamayı düşünüyordu. Cemal ise annesinin durumundan habersiz, ağlamayı kesmiş, tezgahtaki bir terazinin kefesinde beliren kendi yüzünü uzunlu kısalı görüntülerde gösteren komik görüntüye dalmış kendini izliyordu. Bu durum o kadar komiğine gitmişti ki işaret parmaklarını dudaklarının kenarından içeri sokup dilini dışarı çıkarmıştı ve göz bebekleri ile dilini sağa sola oynatıp karşısında duran kendi komik görüntüsüne gülüyordu. Annesinin elinden tutup çekmesiyle kendine gelmiş, akşam karanlığı basmasına yakın eve doğru yola koyulmuşlardı.

Cemal ve annesi büyük apartmanların bulunduğu sokaktan yaşadıkları gece kondu mahallesine doğru yürürlerken Cemal hayal ettiği kundurayı ne zaman elde edeceğini düşünüyordu. Zehra kadın ise akşam yiyecek birşeyler yapmak için bulduğu malzemelere sevinmenin yanı sıra bir yandan da elini sımsıkı tuttuğu oğlu ile birlikte önünden geçtikleri apartmanlarda bir gün yaşayacak olmanın hayalini kuruyordu… ❧

Sokak ve Sanatı

Serdar Türkmen

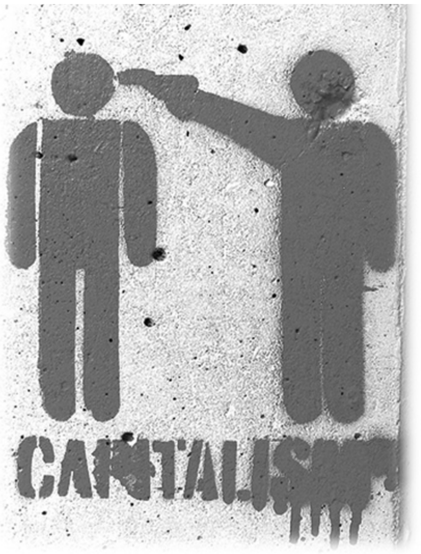

Köşe başında oturmayı çoktan bırakmış olsak da, çıkmaz olanlarından küfrederek dönüp, özellikle de geceleri yalnızlığına terk etsek de onu, kentin içinde bir şekilde onun tozuyla kavrulur ömrümüz ve yine de severiz sokağı.

Yönetenler, zorda kalınca yasak ederler sokağa çıkmayı. Çünkü kontrolü güçtür; işte ondandır 'kör noktasız' kamera düzenekleriyle donatmaları sokağı. 'Sokak çocuğu' kimsesizdir, toplum için tehlikelidir ve mümkünse yok edilmeli ya da resmi duvarlar arasında 'ıslah' edilmelidir! 'Sokağa düşen' iflah olmaz! 'Sokak dili' ise, seçkincilerin eleştirilerinin temel referanslarından biri rahatlıkla olur!

Yine de sokak, kamusaldır. Belki biraz da yaptığına pişman olmaktır; duvarlar arasına sıkışmışlığa. 'Kendinde sosyal' ender alanlardan biridir. Cinnet geçirmiş bir babaya da, bir protesto eylemine de, gündelik hayatın 'yanılsamalı koşuşturmacası'na da evsahipliği yapar. Sokak sanatçısı ise, bütün bu koşuşturmacayı gözleyen bir durağanlıktır bu anlamda. Bahsi geçen hareketi malzeme yapar, sonuç; bazen mekân olur bazense zaman… Tabi bu bir 'sokak fetişizmi' yazısı değil; olsa olsa sokaktaki 'başkaldırı potansiyeli' üzerine bir monolog.

Kimi "Yakalanmak yok, iz bırakmak var" şiarını sırtlayıp 'grafiti' yapar, kimiyse tuvaliyle çıkar aydınlığa. Dans, kukla, pandomim, tiyatro gibi canlandırmalarla hayat öpücüğü verilirken sokağa, nihayet müzikçiler de soyuttan doğru yaklaşırlar şenliğe.

(…)

Sokakta icra yapan sanatçının kimliği yoktur. Belediyeden mühürlü bir repertuarı yoktur. Sokağın dinamizmi yansır icraya. Zaten sokak sanatının en ağır basan tarafı da bu; performans. Yani icra süreci! En çekici tarafı bu! Yoksa, herkesin kulağında 'mp3 player' var.

İşte sokak sanatçısı bu 'canlı-kanlılık özlemini' almalı ve estetize edip, sürprizlerle bezeyip, kendi anlık kurgularında güncelleyip dışavurmalı.

Sürekli olarak kimliğini görmek isteyenlerle kavga da etmeli, bazen kaçmalı da; fakat bir keresinde de kimliğini verip "Al senin olsun" diyebilmeli. Tekrara düşmek pahasına olsa da söyleyelim: Sokak, kendinde muhaliflik değildir; fakat muhaliflik potansiyelinin her daim taştığı ve özgün bir muhalif dile gereksinim duyan bir alandır.

Neticede konser salonlarının sınırları çoktan çizilmiştir. Bu tip yerlerin sanat tüketim alışkanlıkları da hemen göze çarpar. Yüksek sahneler, kulisten sahneye çıkan 'yalıtık' sanatçı ve performansın bir 'monolog' olarak gerçekleşmesi… Bütün bunlar muhtemelen bir dizi ihtiyaç sonucu ortaya çıkmış ve bugün, 'sanatı bir meta olarak gören anlayış'ın bir uzantısı olarak yeniden organize olmuş, işlevlenmiş durumdadır.

Birkaç sene önce Mersin'de Kurban grubunun bir konserini izlemiştim. Kurban, rock müzik yapıyor ve bu tansiyonu yüksek müziğin kendine has bir dansı; hiç değilse bir bedensel faaliyeti (kafa sallama, pogo gibi) var. Bu fiillerin, Mersin Kültür Merkezi'nde yapılmasının mekânsal olarak mümkün olmadığı aşikâr iken, yine de konser başlar başlamaz, bütün o koltuklar boşaldı ve herkes sanki bir açık hava konserindeymişçesine öne doluştu. Opera-Bale gösterimlerinde özenle oturulan koltukların tepelerine çıkıldı. Sonra Kültür Merkezi'nin yetkilisi Kurban'ın solisti Deniz'den, bizleri uyarmasını istedi. Deniz de, "Arkadaşlar koltuklara basıyormuşsunuz… Bana ne yaaa!" dedi. Kitlenin coşkusu 99 kat arttı böylece. Coşkuyu arttıransa, açıkça buradaki 'cesaret' ve içimizde bir yerlerde bizi yakan itaatsizlik özlemi olmuştu. Yapılan her ne kadar 'saygısızlık', 'serserilik' gibi tabirlerle 'cık cık cık' larla tanımlanabilirse de orada asıl olan çatışmaydı. Yani rock müzik buraya sığmamıştı ve nihayet taşıyordu.

Sokak sanatı da açıkça bu taşmanın ürünüdür. Sergilerde sansüre uğramaktan, barlarda üç kuruşa peçete üzeri istekleri çalmaktan, iktidar karşıtı oyunları salonlarda bir türlü oynayamamaktan sıkılan birilerinin taşan tepkilerinin sonucudur sokak sanatı. Tabi bu tepkinin tam olarak neye karşı olduğu kestirilemiyor ve bu sanatın tanımlanmasındaki zorluk ve işleyişi ve üretim süreçlerindeki belirsizlik de bundan kaynaklanıyor.

Söylediğimiz gibi, sokak sanatının sınırlarını çizmek ve de tanımını yapıp, tarif etmek pek de olanaklı gözükmüyor. Politik sokak sanatı ise, belirgin bir biçim olarak pratikte karşımıza çıkıyor. Bazen politik söylem ve imgeler estetize, bazen de estetik imgeler politize olabiliyor.

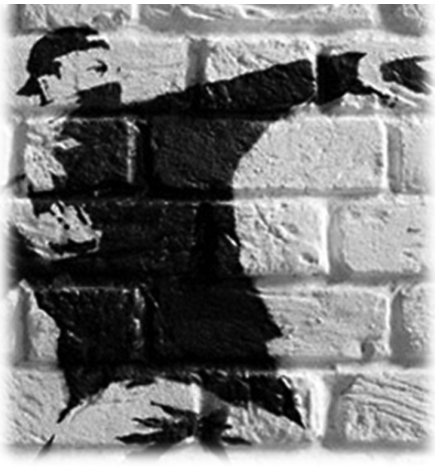

2001'de Seattle'da 'barikat kurma'yı bir sanat olarak icra edenler de sokak sanatçısıdır ya da ünlü ressam Coubert'in başını çektiği 'Taş kırıcılar'ın, Napolyon heykelini taşıyan, militarizmin simgesi Vendome Sütununu yıkımındaki şenlik de bir performans ve hatta açıkça bir 'politik sokak sanatı performansı'dır!

Tabi bütün bu önermelerin karşısında konumlandırılabilecek bir ticari sokak sanatı da inceden mevzileniyor. Her alanı olduğu gibi, bu alanı da 'alınabilir-satılabilir' hale getirip ardından kuralsızlaştırmak isteyenler, bunu da 'sistematik bir kâr faaliyeti'ne dönüştürmeye çabalayacaklar.

Mesela Mersin Forum'da firmanın biri, müzisyenleri, dolgun bir paraya 'kiralıyor' ve söz gelimi, sattığı takım elbiseyi giydirip oradaki işlek bir alanda müzik yapmalarını istiyor. Tabi bu, sokak müziğinden ziyade, bir reklam filmi oluyor.

Yine paralel olarak başka bir taraftan baktığımızda şu da açıkça göze çarpıyor ki; sokaklar, müzik yapanların kendi kaydettikleri 'Cd'leri sattıkları, bardaki sahneye eşdeğer olarak görüp oraya çıktıkları ve hatta gerçek anlamıyla bu işi dilencilik olarak yaptıkları bir biçime doğru da bir eğilim var. Bu, sokak sanatı algısının da 'egemen gerici zemin' üzerine inşa edilmesine katkıda bulunuyor.

Cep telefonu firmaları; her köşe başında kurduğu stantların başına üç-beş kuruş vererek –ya da kriz var deyip onu da vermeyerek- çalıştırdıkları gençleri koyuyorlar. Bu gençler bedava hat dağıtıyor, yoldan geçene "Bakar mısınız?" deyip çevirmeye çalışıyor ve neticede bir 'ticari taciz' organizasyonunun ortağı oluyorlar. Peki ya alternatif stantlar nerede, kapitalizmin simgelerinin, tekellerin 'logo'larının 'alaşağı' edildiği duvar resimleri nerede?

Evet, sokak sanatı Türkiye'de bir kültür disiplini olarak oturmadı halen. Sadece birkaç metropolde bir 'tepki'; salt tepki olarak organize edilen işler yapılıyor ve bu da kısa zamanda sönümlenmeye mahkûm kalıyor. Edebiyatçılar sokak sanatının edebiyatını yapmıyorlar. Akademisyenler bunun üzerine çalışmıyorlar. İyi haber: 'Türkiye'de Sokak Sanatı' isimli bir kitap var; grafiti üzerine.

Avrupa'nın bazı yerlerinde, sokak sanatının 'özgüllüğünün' otorite tarafından da kabul edildiği ya da sokak sanatçılarının bu şekilde konumlanmalarına izin verildiği bir durum söz konusu. Latin Amerika'daki isyankâr ruh da sürekli olarak yansıyor duvara, sokağa…

Bu sokak işleri, internet dışındaki medyada pek yer bulamıyor kendine ve yayılması pek de hızlı olmuyor; hele de bu sanata elverişli bir kültürel altyapıdan yoksun olan bu ülkede… Fakat küresel anlamda bir alternatif-popülerlik ortaya çıktı-çıkacak ve bence bu işin patlaması an meselesi! Kaba bir tartışmanın üzerine inşa edilecek pratiklere öncülük edecek bir grup, işin seyrini değiştirebilir.

(…)

Hani insanı sallayan-silkeleyen kitaplar vardır ya; Tahsin Yücel'in 'Gökdelen'i de benim payıma öyle. 2073 yılının bu 'gerçekçi' kurgusunda işi ile evi arasında 'mekik' dokuyanların (Hakikaten mekikle gidiyorlar) ve bunların bihaber oldukları yılkı insanların hikâyesi öykedilmiş (!). Hemen aklıma gelmişti; sokaklar ne olacak? Evet, sokaklar 'jetgiller' için daha da tehlikeli hale gelecek. Öyle umuyorum!

Samsun, 4 Temmuz 2009 ❧

Kehanet avcısı

Taha R. Üresin
tahauresin@mynet.com

Mesai arkadaşının verdiği adresi buldu genç kadın. Tam kapının önündeydi artık. Ahşap kapının tokmağına dayandığı sırada kapının açık olduğunu fark etti.

"Girin!" diye bir ses duyuldu içeriden. Kapıyı itekledi. Gıcırtıyla açılan kapıdan içeriye doğru boynunu uzattı. Burası bir iç avluydu. Etrafa baktı, ürküyordu.

"Gel bacım." diye seslendi şalvarlı bir kadın. Sağ ayağıyla içeri girdi. Avlunun bahçesindeki şalvarlı kadın, avluyu yeni süpürmüş elini beline koyup doğrulurken "Kime baktıydın hanım kızım?" diye sordu.

"Falcı Bacı'yı soracaktım, burada mı acaba?"

"Gel gel içeride" dedi. "Misafirleri var, şimdi çıkarlar, seni alırım içeriye, otur soluklan hele." Genç kadın otururken, "Nerden geliyorsun?" dedi şalvarlı kadın.

"İşten geliyorum, arkadaşım Emine yolladı, o daha önce buraya çok gelmiş."

"Tamam, hatırladım." dedi şalvarlı kadın. Bu güvenlik soruşturmasından sonra asıl soruya geçti: "Bekar mısın kızım?"

Gülümseyerek "Evet, henüz bir koca bulamadık." dedi. Ne zaman evleneceği, ne zaman çocuk doğuracağı son zamanlarda aklını sık sık meşgul ediyordu. Bu çarçabuk itiraf, hem bu sıkıntının verdiği bir dışavurum hem de kabul edilmek isteğiyle yapılan samimi bir hareketti.

Falcı bacının kapısı açıldı. İçeriden orta yaşlarda biri biraz düşünceli iki kadın çıktı. Falcı bacının içerden sesi duyuldu: "Dışarıdakini içeri yolla!"

Genç kadına dönerek. "Şimdi girebilirsin." dedi şalvarlı kadın.

İçerde neyle karşılaşacağını bilmediğinden heyecanı iyice artmış benzi iyice solmuştu. Derin bir nefesten sonra kaygılı bir şekilde girdi içeri genç kadın.

Perdeleri çekilmiş loş odada üç mum yanıyordu.

"Gel kızım buraya gel, çekinme gel yanıma otur." dedi falcı bacı. Kadının gözleri yere, minderin üstüne oturmuş falcıyı yavaş yavaş seçmeye başladı.

Ürkek adımlarla yanaştı, yavaşça oturdu. "Şey, ben fal baktırmaya gelmiştim." dedi.

"Bakarız kızım hele. Nereden geldin kimden duydun burayı."

"Beni Emine gönderdi, telefon etmişti size, beraber çalışıyoruz, mesai arkadaşım." dedi.

"Evet, hatırladım kızım." dedi.

"Sizin dediğiniz her şeyin doğru çıktığını söyledi Emine." dedi gülümseyerek "Sizi öve öve bitiremiyor, gerçek bir falcı diyor."

Falcı bacının kendisini sevmesi için söylediği sözler bitince falcı bacı başladı: "Tabi kızım, biz diğerleri gibi çalışmayız. Ortalıkta bir sürü falcı var, herkes falcı olabilir mi? Atadan gelecek, benim babam -hoca Mehmet derler- ermiş kişidir, onun babası da hoca Hasan, benim atalarım ermiştir."

"Evet kızım ne varsa çıksın artık ortaya." dedi falcı bacı. "Fazla vaktim yok, gelecek başka misafirlerim de var."

Elinde hazır bulunan kuru bakla, fasulye, nohut ve nazar boncuğuyla karıştırılmış malzemeyi genç kadının başının etrafında üç kere döndürdü, yere attı. Bu arada kadına bildiği bir sureyi okumasını söyledi. Yere attığı malzemelere şöyle bir baktı, yüzü ekşidi. "Senin yüreğin çok kararmış kızım." dedi.

Genç kadın iç geçirerek "Evet." dedi. "Bir ay önce nişanlımdan ayrıldım, bana berbat günler yaşattı." Bu sefer öfkeli bir sesle, "O günleri hatırlamak bile istemiyorum." dedi. Falcı bacı bundan cesaret alarak devam etti "Evet şeytanın tekiymiş" dedi, malzemelere biraz daha baktı. "Ooo, ooo, sana neler yaşatmış öyle iyi kurtulmuşsun ki kızım, hayırlı olmuş senin için." Genç kadın hayret etmeye başlamıştı bile. 'Berbat kara günleri nasıl da gördü hemen' diye geçirdi içinden.

"Bir kaza atlatmışsın, verilmiş sadakan varmış kızım." dedi Falcı Bacı. "Bak şunu görüyor musun?" Yerdeki malzemeleri göstererek, "Fasulye baklanın üstüne durmuş. Bu kötü şeylere dalalet, başından bir olay geçmiş." Kadın hızla hafızasını yokladı. İlk önce pek bir şey gelmedi aklına. Bu yüzden biraz utanır gibi olduysa da hemen aklına durumu kurtaracak bir şeyler art arda gelmeye başladı. "Geçenlerde yolda yürürken ayak bileğim burkulmuştu, o olabilir." Falcı Bacı devam et der gibi susmuş onu dinliyordu. "Bir de geçenlerde bulaşık yıkarken çay bardağı elimde kırıldı, parmağımda hafif bir kanama oldu." Kadın falcının yüz ifadesinden onu pek memnun edemediğini düşündü. Bu doğruydu, pek memnun edememişti. Kadının birdenbire yüzü parıldadı. Daha etkili bir olay bulmuştu. Onu güzel bir olay gibi heyecanla anlatmaya başladı. "Geçenlerde üniversiteye arabamla ana yoldan giderken arabanın biri birden bire son süratle sağ taraftaki tali yoldan çıktı. Neyse frene zamanında bastım da ucuz kurtulduk. Falcı bacının yüzünde ukalaca bir memnuniyet ifadesi belirdi. Görevini yapmanın, falcı bacının istediği kazayı bulmanın ferahlatıcı etkisi vardı artık, rahatladı. Derin bir soluk aldı genç kadın.

Karışık malzemeleri bir daha aldı eline. Ağzında bir takım Arapça kelimeler fısıldadıktan sonra tekrar yere saçtı. "Kızım" dedi falcı bacı, "Senin üzerinde kem gözler geziyor." Kadın bu kem gözün kime ait olduğunu belleğinde kurcalamaya başladı. Son günlerde etrafında ilişkiye geçtiği herkesi geçirdi aklından, Erdem'i düşündü, sonra Arzu'yu, Hülya'yı. Yoo, onlar en iyi arkadaşlarıydı, onlar olamazdı. Falcı Bacı'nın yerdeki baklagillere bakarak "Etrafındakilerden biri!" diye sert bir tonla ısrar etmesi üzerine, biraz daha düşündü. Merve değil, Ercan hiç olamaz. Aklına aynı yerde çalışan eski nişanlısı Bülent'in kuzeni, asistan Meltem geldi. Ne zamandır bana sinir edici bakışlarıyla bakıyor, geçen de onun bakışından sonra bilgisayarım bozuldu diye düşündü. "Evet" dedi kadın. "Bizim orada eski nişanlımın kuzeni asistan Meltem var. O olabilir."

"O zaten!" dedi Falcı Bacı. Artık emin oldu kadın. "Geçen de odamın önünden geçerken bana bir baktı. Birkaç dakikaya kalmadı bilgisayarım bozuldu."

"Al şu nazar boncuğunu sana vereyim, seni hem ona hem de kem gözlere karşı korur." dedi Falcı Bacı. Malzemenin içinden nazar boncuğunu çıkardı, kadına verdi. Yeniden yerdeki malzemelere bakmaya başladı.

Genç kadın, falcı bacı için 'her şeyi biliyor bu kadın' diye düşündüğü sırada Falcı Bacı, genç kadının yüzünde gizleyemediği coşkusunu gördü. Kadının üzerindeki etkisini artırmak için biraz daha ileriye gitmeye, hayatı hakkında daha ayrıntılı bilgiler vermeye karar verdi. Birden bire, "Siz üç kardeşsiniz." dedi. Kadın biraz durakladı, hiçbir şey söylemeden durdu. Tam bir hayal kırıklığı yaşanacaktı ki gülümsedi: "Evet", dedi. Gerçekte tek çocuk olmasına rağmen iki de sütkardeşi vardı. Fakat annesi hep bunları öz kardeşin bil demişti.

Fala bir hayli meraklı olan doktor arkadaşının falına baktırmak geldi genç kadının aklına. Sordu:

“Telefondan da hizmet veriyor musunuz? Bir doktor arkadaşım var da onun da falına bakabilir misiniz?”

“Tabi bakarız kızım.” dedi falcı bacı, her türlü hizmeti vermenin gururunu hissettirerek. “Telefon et söyle, sonra bana ver telefonu ben konuşayım.” Kabul edilmenin ve arkadaşına hizmet etmenin sevinciyle arkadaşını aradı.

Doktorun sesi dışardan ince ince duyulmaya başladı. Kadın, falcıda olduğunu, kendisinin fala baktırmak isteyip istemediğini sordu. Telefondaki sesler, sevincin iyice belirginleştiği çığlıklı seslere dönüştü. Kadın telefonu Falcı Bacı’ya uzattı.

“Buyur kızım, neyse halın çıksın falın.” dedikten sonra malzemeleri yere yeniden döktü. Etrafında kötü niyetli insanların olduğunu, buna dikkat etmesi gerektiğini, ekonomik olarak çok rahat bir hayat süreceğini, üç vakte kadar etrafındaki uzun boylu esmer bir adamla ilişkisi olacağını söyledi. Doktor bundan çok memnun olduğunu, daha sonra tekrar aramak istediğini söyleyip minnetlerini sunarak konuşmayı bitirdi.

“Sormak istediğin bir şey var mı?” dedi falcı. “Evet”, dedi kadın. En çok merak ettiği, kendisini buraya en çok getirten soruları ardı ardına sıraladı. “Evlenebilecek miyim? Nasıl biriyle evleneceğim? Evliliğim nasıl gidecek?” Falcı yine elindeki malzemeleri bıraktı. “Bunları cinime sormam lazım.” dedi. “O bunu daha iyi bilir.” Daha önce ciniyle konuşurken değişik hallere girip sesine tuhaf bir ton verirken korkudan bayılanlar olduğu için artık bunu pek yapmıyordu. Törensiz ve sakin bir ses tonuyla sordu Falcı Bacı. Fakat bu bile kadının tüylerinin diken diken olmasına yetti. Odadaki boşluğa döndü. Boşluğa doğru uzun uzun bakarak bir müddet “Hıımm, evet” diye şeyler mırıldandıktan sonra, “Cinime sordum. Sen uzun boylu kır saçlı bir adamla evlenecekmişsin.” Gündelik ilişkilerden ayrılıklardan bıkmış olan kadının yüreğine su serpildi. Dahası artık çocuk yapma vakti gelip geçiyordu bile. Demek eninde sonunda evlenecekmişim diye geçirdi içinden. Ve bunu bugün söylenen en önemli söz olarak kafasının bir kenarına yazdı. Uzun boylu kır saçlı adam diye yineledi içinden.

“Başka sormak istediğin bir şey yoksa bitirelim bu seansı; yeni misafirlerim dışarıda bekliyorlar.” dedi Falcı Bacı. Büyük bir minnetle: “Yok, her şey için çok teşekkür ederim.” dedi kadın. Ücretin ne kadar olduğunu sordu. “Aslında ben ücret almam, para için yapmıyorum, iyilik için yapıyorum, insanlara yardım etmek için. Ama bizim de geçimimizi bir şekilde sağlamamız gerekiyor, onun için yardımda bulunabilirsin.” dedi. Falcı Bacı’yı para alma konusunda ikna etmek için bütün sempatikliğiyle: “Peki, o zaman bu yardım ne kadar” diye sorunca. Falcı Bacı cinin parasının ayrı olduğunu, telefonla bağlanınca masrafların ayrı olduğunu söyleyerek “50 lira yeter senden fazla almayalım. Yalnız burada olanları herkese söyleme, dost var düşman var kızım. Bazıları çekemiyor. Bir bakmışsın polis gelip kapıya dayanmış.”

‘Dost var düşman var’ lafı ile ‘güvendiğin insanları buraya getir, buraya gelmek önemlidir, ne zorluklara katlanarak insanlara iyilik yapıyoruz’ demek istemişti. Aslında bu son cümleler, bundan sonra yanında getireceği yeni sırdaşlar içindi. Falcı Bacı bunu daha önce deneyimlemişti ve yeni sırdaşlar gelmekte hiç gecikmemişti. Ve bunu iş başarısı olarak saymayı çok çabuk öğrenmişti. Kadın parayı verdi, ayağa kalktı, sırtını dönmeden kapıya kadar geri geri çıktı.

Üniversiteye geldi kampusun ana kapısından girdi. Bahar gelmişti artık, öğrencilerin yüzlerinde baharın neşesini gördü. Çoğu baharla beraber bir sevgili bulma peşindeydi. Çimenler üstünde ağaçların gölgesindeki sevgilileri süzdü. Sevgilileri kıskandı. Kıskançlık yasak olmasaydı daha çok kıskanacaktı. Kendi arkadaşları geldi aklına her birinin ikişer üçer çocukları olmuş onları büyütmüştü bile

Fakültedeki merdivenleri çıkarken bölümden Ercan Bey’e rastladı, selamlaştılar. Daha önce Ercan Bey’le olan sohbetleri aklına geldi. Ercan Bey’in bilimsel birikimi, konuşmaları sohbeti çok hoşuna giderdi. Ercan beyle herhangi bir sohbet sırasında bile öğrenmenin tadına varırdı. Okumakla, özellikle iyi kitap okumakla arası iyi olmadığı için bu hoşlanma sadece sohbetlerindeki o anın güzel geçmesine neden oluyordu. Hele çantasının kenarına nazarlık iliştirildiğini gördüğü gün fırtına kopmuştu. Yok böyle şeylere inanmayınmış, yok bunlar yokmuş, yok maddi dünyanın dışında bir şey olmazmış, yok bilimmiş. Hele de kitap tavsiye etmişti “Carl Sagan” mıymıştı neydi adamın adı? “Karanlık dünyada bilimin mum ışığı”. Al işte falcının dediği her şey tek tek çıkıyor. Biliminle bunu açıkla bakayım, nasıl açıklayacaksın? Bilim bir yere kadar kardeşim, diye sert bir şekilde haykırıp, yaşadıklarını Ercan Bey’e karşı tez olarak anlatacağı anı bekliyor ve falcının söyledikleri ve çıkanlar arasındaki bu büyük uyumu kafasında toparlıyordu. Aşırı materyalist Ercan beye haddini bildirecekti.

Düşündeki teorik kavgaya dalmışken öğrencilerinden biri çıkıverdi karşısına. “Hocam, Kültürel Antropoloji sınavını okudunuz mu?” dedi. “Hayır, birazdan okuyacağım.” deyip odasının bulunduğu son koridora döndü. Elindeki çantanın fermuarını açtı.

Bölüm sekreterinin odasına fotokopi çektirmeye girdi. Uzun boyu, kırlaşmış saçlarıyla oranın memuru ve genç kadının hayranı olan Mehmet, son derece kibar bir şekilde karşıladı genç kadını. Ayağa kalktı, olağanca sempatikliğiyle gülerek “Nasıl yardımcı olabilirim?” diye sordu kadına. “Üf ne askıntı herif, bir de karşıma geçmiş pis pis sırıtıyor.” diye düşündü. Suratını asarak çantasından kâğıtları çıkardı: “Bunların her birinden birer tane çekin.” dedi. Arkasını dönüp hemen odadan çıktı.

Kadın, odasına girdi, bilgisayarını açmaya çalıştı. Bozuk olduğunu hatırladı, bu işten kimin anladığını düşündü. Asistan Uğur aklına geldi. Son günlerde Uğur’un yakışıklı bir çocuk olduğu düşüncesi zihnini sık sık meşgul ediyordu. Araları da son günlerde oldukça iyiydi. Kadının nişanı atmasıyla Uğur tıraş olmaya başlamıştı. İlk önceleri fakültenin kantinindeki öğle yemeklerinde, sonrasındaysa ders aralarındaki çay kahve molalarında da tesadüf etmeye başlamışlardı. Uğur, orta denebilecek boyu olan, kumral saçlı bir çocuktu. Geçen yıl burada asistan olarak başlamış. İyi gelirli bir ailenin tek oğluydu.

Hemen odasından çıktı, karşıdaki asistan odasına doğru gitti, kapıdan bilgisayarının başındaki Uğur’a seslendi: “Benim bilgisayarım çalışmıyor da, bakabilir misin?” dedi. “Tabi bakarım hocam.” dedi Uğur hevesle. Ayağa kalktı. Boyu dikkatini çekti. Kendisiyle aynı boyda olmasına rağmen Uğur da uzun boyluymuş diye geçirdi içinden.

Beraber kadının odasına geldiler. Uğur, kadının bilgisayarının başına oturdu. O bilgisayarla uğraşırken kadın da Uğur’a bakıyordu. Birden bire çok şaşırdı, gördüğü şeye inanamadı. Uğur’un şakaklarında şimdiye dek fark etmediği birkaç tane beyaz saç teli vardı. Bunu kırlaşmış olarak gördü. Şaşkınlık yerini sevince bıraktı, falcının kastettiği adam Uğur’du. Heyecanlandı, saçlarını eliyle düzeltti, bacak bacak üstüne attı. Eteğini dizlerinin üstünden biraz daha geriye çekti. ❧

Brecht tiyatrosunu yeterince tanımıyan bir okuyucu bu kitaptan çok yararlanabilir, tanıyan okuyucu ise kendi gözlemleri ve deneyimleriyle bütünleştirerek, gördüğü farklı sahne yorumlarıyla kıyaslama olanağı bulacaktır.

Tiyatro tarihinde bir dönüm noktası oluşturan Bertolt Brecht üzerine bu kitapta yer alan yazılar iki bölümde toplanıyor:

İlk bölümde Brecht tiyatrosunun genel çizgileri üzerinde duruluyor ve özellikle Almanya’da sergilenen oyunların sahne yorumları inceleniyor.

İkinci bölümde ise Türkiye’de Brecht’in nasıl alımlandığı üzerinde durularak Haldun Taner, Nazım Hikmet, Ferhan Şensoy gibi yazarlarımızı nasıl etkilediği irdeleniyor ve seksenli yıllarda bizde sahnelenen Brecht yorumlarından bir kaçı gündeme getiriliyor. Kitabın sonunda, Brecht’in çeşitli oyunlarını oynamış ve sahnelemiş olan, bu açıdan bizde tanınmasını sağlayan Genco Erkal’la yapılmış uzun bir söyleşi de yer alıyor.

Kitap, yüzyıl sonra Brecht tiyatrosuyla ilgili gerek metin, gerekse sahne alımlanması açısından ipuçları barındırıyor. Öte yandan kitapta yer alan yazılar bir dönemin tiyatro anlayışını göstermesi açısından tarihsel bir malzeme ve belge niteliği taşımaktadır.

YİRMİ DÖRT
Tel/ Faks:0216-572 27 59
yirmidört@papiruskitap.com

208 sf.
14 YTL
KDV dahil

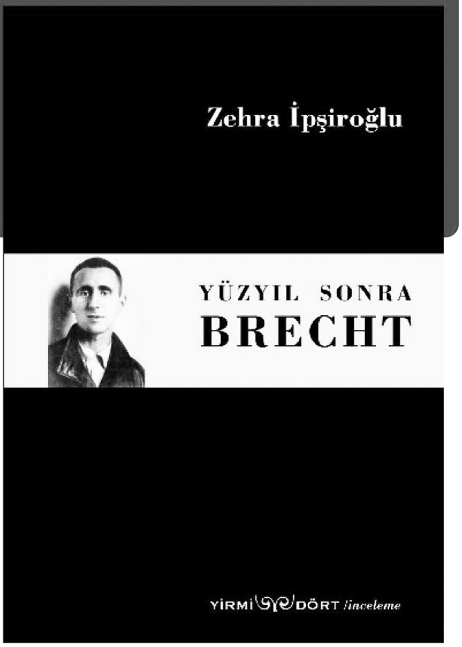

YÜZYIL SONRA BRECHT, Zehra İpşiroğlu, Tiyatro, 208 syf. 13.5x19.5 ebat, Barkod:978 9944 992 237, Fiyatı: 14 YTL.

Mauthausen Temerküz Kampı

örneğinde/somutunda

Hitler-faşizminin barbar baskı sistemi

Değerli Okuyucu,
Temerküz kampları -ki bunların bir bölümü doğrudan "Yok etme kampları"dır- Hitler faşizminin (Nazizm'in) her türlü muhalefeti ve karşıtlarını zorla çalıştırma yoluyla endüstriyel bir şekilde imha etmek için kurdukları barbarca kurumlardır. Biz bu yazı dizimizde bu kamplar içerisinde en kötü ünlerden birine sahip, örnek kamplardan birisi olan Avusturya'daki "Mauthausen Temerküz Kampı" somutunda bu barbarlık sistemini anlatmaya çalışacağız.
Bunu yaparken Avusturya Mauthausen Komitesi tarafından yayınlanmış Almanca külliyatı, belgeleri, internet sitesindeki (www.mkoe.at) konuyla ilgili döküman ve kaynakları temel alıp, bunları Türkçeye çevireceğiz.

Yazı dizimizin içeriğinde şunlar üzerinde durmak istiyoruz:
- Mauthausen Eski Tutsaklarının Vasiyeti
- Mauthausen Temerküz Kampı-Anma Yerinin Kısa Tarihi
- Mauthausen Temerküz Kampına sevk edilen bir tutsağın teslim edildiği günden kaldığı son güne kadar karşılaşmak zorunda kaldığı inanılması çok güç eziyetler, baskılar, işkenceler; yani kamp yaşamı.
- Mauthausen Temerküz Kampı'nın Kurtarılması
- Kurtarılmadan Sonrası ve Bugünü

Vasiyet

Biz kurtarılan Mauthausen tutsakları,
bugünlerde insanların, öncelikle gençlerin
bizim çok önceleri duyduğumuz sloganları
attıklarını duyuyoruz.

Biz kurtarılan Mauthausen tutsakları,
bizim çok önceleri gördüğümüz
rozet ve madalyaları takan insanları
bugünlerde görüyoruz.

Biz kurtarılan Mauthausen tutsakları,
bizim çok önceleri duyduğumuz
şeref ve sadakat üzerine siyasetçi nutuklarını
bugünlerde duyuyoruz.

Oysa bizler Mauthausen'de yaşamak zorunda kaldığımız
zulümü yapabildiğimiz sürece anlatmayı sürdüreceğiz.

Uymak zorunda kaldığımız emirleri yapabildiğimiz sürece
anlatmayı sürdüreceğiz.

Tanığı olduğumuz cinayetleri yapabildiğimiz sürece
anlatmayı sürdüreceğiz.

Ve bize bunları kimin ve herşeyden önce neden yaptıklarını
yapabildiğimiz sürece anlatmayı sürdüreceğiz.

Bize yapılanların bundan sonra asla hiçbir insana yapılmaması
için yapabildiğimiz sürece mücadele edeceğiz.

GİRİŞ

Nasyonal sosyalizm ve savaş Avrupa'da korkunç bir bilanço geride bıraktı: Milyonlarca cinayet, binlerce "çalıştırma yoluyla imha" ve idealizmin tuhaf ifrata varana kadar kötüye kullanılması... Faşizm ve ulusal kışkırtmanın sayısız insanlara ve uluslararası topluluğa verdiği zararların izleri günümüze kadar uzanmaktadır.

Kurtarılan tutsaklar 16 Mayıs 1945 de ***"Mauthausen Çağrısı"***nda faşizme karşı kamp dayanışmasının ve Avrupa direnişinin ideal değerlerini ifade ettiler ve diğerlerinin yanında şunu ilan ettiler:

> *" ... Kampta uzun yıllar boyunca kalış, içimizdeki halkların kardeşliği değerleri için anlayışı derinleştirdi..."*

Eski tutsaklar bu vasiyeti gerçekleştirmek amacıyla Avusturya ve Avrupa direnişinin anısına bölünemez özgürlük, ulusal saygı ve işbirliğinin ortak yolunda onyıllardır yürümektedirler.

Gelecek uğruna kaygı içinde biz kurtarılan Mauthausen tutsakları, bugün sonradan dünyaya gelenlere şu **Vasiyeti** yöneltiyoruz.

1. Gelecek için Anı

Mauthausen eski Temerküz Kampı dilsiz, taş bir görgü tanığıdır.

Kendisinin özel konumu ve dış görünüş biçimi, ama herşeyden önce onun gaddar geçmişi sayesinde o gelecek kuşaklar için uyarıcı bir kanıttır. Bu, Mauthausen TK'nın yan kampları için de geçerlidir.

Fakat anı yeri olarak Mauthausen sadece çok çeşitli ülkelerden ve uluslardan tutsakların teröre ve barbarlığa karşı ortak mücadelesinin ve katlandıkları acıların anımsanmasına değil; aynı zamanda da kendi geçmişinin kabul edilmesine hizmet etmelidir. Alman milliyetçiliği ve antisemitizm Avusturya tarihine önemli oranda damgasını vurmuştur. Avusturya halkının bir bölümü bugün bile hala "ötekilere" karşı kin beslemektedir. Ancak bu ülkenin geçmişi hakkında kararlı bilinçlendirme günümüz ve gelecekteki yanlış gelişmeleri engelleyebilir.

Hatırası olmayanın geleceği de yoktur. Geçmişi bilmeyen geleceği de biçimlendiremez.

Her yılki kurtuluş törenleri, anma ve gençlik toplantıları, orta öğretim öğrencilerinin ziyaretleri ve yerkürenin her yerinden birçok genç ve yaşlı insanın yoğun katılımı gibi sayısız toplantılar cesaret vermekte ve daha barışçıl bir geleceğe işaret etmektedir. Sabırla ve kararlı adımlarla bu yolda gitmeye devam edilmelidir.

LOS ESPAÑOLES ANTIFASCISTAS

2. Ardıl örgüt olarak "Mauthausen Aktiv Avusturya":

Avusturya Mauthausen Kamp Topluluğu kendisinin halef örgütü "Mauthausen Aktiv Avusturya" nın kurulmasında etkin oldu. 1997 yılında İsrail Cemaati Federal Birliği'nin ve diğer dini cemaat temsilcilerinin, kamuoyunda tanınmış şahsiyetlerin ve yan kampların bulunduğu semtlerdeki bir dizi aktif grupların, derneklerin içinde bulunduğu bu dernek Avusturya Sendikalar Birliği, Roma-Katoliği Kilise'nin Piskoposlar Konferansı tarafından kuruldu.

Yani bu dernek eski tutsaklar açısından Avusturya Mauthausen Topluluğu'nun halef örgütü olarak kabul edilmektedir.

Avusturya Mauthausen Topluluğu'nun on yıllardır süren faaliyeti Mauthausen Aktiv Avusturya'yı,

⁕ Mauthausen'in anti-faşist mirasını partilerüstü bazda korumakla,

⁕ Ulusal ve dini hoşgörüsüzlüğe, ırk nefretine ve aşırı sağcılığa karşı kararlı çıkışı anımsama ile birleştirmekle,

⁕ "Wiener Graben" taş ocağında bundan böyle artık büyük toplantılar düzenlenmemesi için ça-

SALUDAN A LAS FUERZAS LIBERADORAS

lışmakla,

⁕ Çağdaş tarihsel araştırmayı desteklemek, konuyla ilgili sanatsal tartışmayı teşvik etmek ve gençlerin kültürel katılım biçimlerini sağlamakla,

⁕ Merkezi arşivi ve kütüphanesi ile bir eğitim kurumu kurulmasıyla birlikte Mauthausen'i Avrupa gençliğinin bir karşılaşma/buluşma kurumu haline getirmekle yükümlü kılar.

3. Hatırlamanın mekanları olarak eski TK-Mauthausen ve yan kamplar:

Mauthausen Temerküz Kampı ve yan kampların kalıntıları anma yerleri olarak kalmalıdır; ama onlar sadece idare edilmekle kalmamalı; aynı zamanda Avusturya Mauthausen Topluluğu'nun Muhtırasında koyulan konseptlere ve önerilere uygun olarak donatılmalıdır.

Bu nedenle merkezi kamptaki ve de yan kamplardaki nesneler yapısal olarak değiştirilmeden korunmalıdır.

Eski Mauthausen TK'ındaki birçok şey hala orijinal haliyle bulunmaktadır; yapılardaki birçok şey ise kaldırılmış veya bazıları değiştirilmiştir. Bu nedenle hem Mauthausen'da, hem de Gusen, Melk, Ebensee vs. gibi yan kamplarda da yerli yerince, nelerin hala orijinal olarak kaldığını ve nelerin değişikliğe uğradığı mevcut tüm yapısal nesneler, çevreleyen duvarlar, eşyaların vs. yazılı ve resimler olarak eski tutsakların katılımıyla tam bir envanter sayımı mümkün olduğunca çabuk bir şekilde yapılmalı ve belgelenmelidir.

Bu bağlamda gaz odasına özel ilgi gereklidir. O Naziler tarafından kurulan tüm gaz odaları içinde geriye kalan tek gaz odasıdır.

Ana kamp alanında bir dizi barakalar ve barındırma çadırları vardı: SS'lerin kaldığı yerler, ambarlar, siyasi bölümün ofisi, silah deposu ve çeşitli çalışma müfrezeleri. "Wiener Graben" taş ocağında çalışanlar için barakalar bulunuyordu; dar hatlı bir demiryolunun rayları Tuna Limanına ve Gusen'e uzanıyordu. Bu, uygun topografik açıklamalarla tespit edilmelidir. İlgili mekanlarda bu nesnelere, alanlara veya tesislere çok dildeki bilgilendirmelerle dikkat çekilmelidir.

Mauthausen'in *kamp silueti* bugünkü haliyle tadilat edilmeksizin korunmalıdır. Anma yerini daha görünür bir şekilde gözönüne çıkarmak için önemli vesilelerde (kurtuluş günleri, ulusal kurtuluş bayramı vs.) kuleler, duvarlar ışıklandırılmalıdır.

4. Müze:

Müzenin yeniden düzenlenmesinde Avrupa direnişinin, yeni tekniğin (Örn.: elektronik medya), kurbanların ve ziyaretçilerin uluslararası nitelikleri açıklamalar ve sunulan yayınların çok dilliliği ile vs. hesaba katılmalıdır.

5. Ziyaretçilerle İlgilenilmesi:

Mauthausen TK'nın ziyareti için teşvik özellikle tüm orta öğretim okul öğrencileri, çıraklar ve gençlik örgütleri için güçlendirilmelidir. Tüm ziyaretçi gruplarıyla örgütsel ve pedagojik olarak iyi ilgilenilmesi sağlanmalıdır.

6. Avusturya Cumhuriyetine Çağrı:

Avusturya Cumhuriyetinden demokratik eğitim ve yetiştirme yükümlülüğünü yerine getirmesi ve günlük siyasi gelişmelerden bağımsız olarak anlatılan görevlerin uygulanması için uygun araçların verilmesi ve anma yerlerindeki pedagojik çalışma için en iyi koşulların sağlanması talep edilir.

Mauthausen eski Tutsakları
Hans MARSALEK
Avusturya Mauthausen Topluluğu Başkanı
(imza)
Viyana, Aralık 2000

Mauthausen TK-Anma Yerinin Kısa Tarihi

Ön Açıklamalar

Bilimsel araştırmalar Mauthausen TK'nı (MTK) başarılı bir şekilde ele almışken ve almaya devam ederken, Anma Yeri – TK'nın tarihi ile şimdiye kadar pek ilgilenilmedi. Mauthausen'in Batı Avrupa'da kendi türünde en eski Anma Yeri olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu uyarı anıtının dolaysız ön tarihi hakkında hiçbir çalışmanın olmaması bir o kadar daha üzücüdür.

TK-Anma Yeri bugün çeşitli tarzda birbirinin içine geçen ve kapsayan dört alandan oluşmaktadır:

⁕ 1947'de Sovyetler Birliği tarafından Avusturya'ya devredilen eski MTK'nin nesneleri ve yapıları.

⁕ 1948'den bu yana yapılmış anıtlar (anma taşları ve levhaları dahil).

⁕ 1956'dan sonra yapılan kurban mezarlıkları.

⁕ Eski "hapishane kampı" nın dışında 2003'te açılan ziyaretçi merkezi.

Savaş sonrası dönemin hemen ertesi

ABD-askeri birlikleri 5/6 Mayıs 1945'de MTK'i ve hemen onun yakınında bulunan yan kampları kurtardıklarında, inanılması çok zor bir vahşet tablosu ile karşılaştılar: Sadece ana kampta 20.000 den fazla her iki cinsiyetten yarı-aç haldeki tutsaklar arasında yaklaşık bin ceset bulundu. Kurtarılanların her yönden bakımını gerektiren bu göreve bütünüyle hazırlıksız yakalanan ABD'li askeri birlikler için bu iş hemen hemen çözülemez görüldü. ABD'li komutan albay Richard A. SEİBEL bu durumda MTK tutsak fonksiyonerlerini birlikte çalışma içine çekti. Bunlar arasında Çek tutsaklarla çok iyi ilişkilere sahip bulunan birçok Çek kökenli Viyanalı vardı. Onlar o zamanların SS-İdaresi ve kampın yazı işleri ofisinden kendilerine mümkün olduğunca istedikleri hemen hemen her belgeyi alabildiler; merkezi kampın önemli donanımlarına, bunlar arasında bir krematoryum (ölülerin yakıldığı yer) ve gaz odasının parçaları da olmak üzere, el koyup Çekoslovakya'ya götürebildiler. Diğer milliyetlerden tutsaklar da daha küçük çapta olsa da benzer elkoymalara giriştiler. Ayrıca kurtulan tutsaklar, tutukluluklarının bu tarzda bir nebze tazminatını karşılamak için MTK'nin tesisatları ve teknik donanımlarını halka sattılar. Buna karşın, ne var ki ancak 1945/46 kışından beri daha büyük çapta hakkında haberler çıkan yağmalamalar ağır bastı. Mauthausen-Gusen bina blokları en ağır kayba uğradı; hatta bizzat ABD-askeri birlikleri bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek için MTK'in hastalar ve çadır kamplarını ve Gusen II kampını boşalttıktan hemen sonra ateşe verdiler.

MTK-bina blokları donanım ve tesisatları envanterinin azalması zaten böylece kurtarılma günlerinde başladı; bu gelişme Avusturya'nın işgal bölgelerine ayrılmasının düzenlenmesin- den sonra hız kazandı.

O zamanki işgal gücü olarak Sovyetler eski Temerküz Kampı ve Mauthausen ile St. Georgen'deki SS konut bloklarını önce 1946 ilkbaharına kadar kendi askeri birliklerini yerleştirmek için kullandı. Haziran 1946 başında Sovyetler, kampı ve konut bloklarını boşalttı ve tesisleri devretmeksizin belediyeleri bu binaların korunmasıyla görevlendirdiler; dahası bütün binalar kompleksi hakkındaki hak sahipliğini kendi ellerinde tutmayı sürdürdüler.

Haziran ortası 1946'da Mauthausen ve St. Georgen belediye başkanları kampların durumu hakkında raporlar sundular. Mauthausen belediye başkanı bu konuda Sovyetlerin Wiener Graben Taş Ocağındaki yürüttükleri demontajlara özellikle dikkat çekti. Bu işgal gücü daha 1945 Sonbaharında ray tesislerinin tümünü, kompresörleri, araç-gereçleri ve de bitmiş taşçılık işlerini kendileri için almışlardı; büyük taş kırıcı Aşağı Avusturya'daki bir taş ocağına satılmıştı.

Bir TK- Anma Yeri için İlk Konseptler

Mayıs Sonu 1946'da Yukarı Avusturya TK-Birliği eyalet başbakanı Heinrich GLEİSSNER nezdinde kampın ve ölüm merdivenlerinin korunmaya alınması ve eski TK arazisinde bir anıt yapılması temelinin atılması başvurusunu yaptı. Bu dönemde ne yazık ki başarısız bir girişim oldu.

Bakanlar Kurulu 18 Mart 1947'de federal hükümetin eski MTK arazisinin Nazi rejimine karşı mücadelede can verenlerin onuruna bir TK-Anma Yeri kurulması amacıyla Avusturya'ya devredilmesi istemiyle Sovyet işgal gücüne başvurma kararı aldı. Bunun için gerekli görüşmelerin yapılması ve (devredilmesi istenen) bu projenin yönetimi ile Eğitim Bakanı Felix HURDES görevlendirildi. Fakat ne bizzat Hurdes, ne de onun bakanlığı yapılması gereken görüşmelere girişmediler; o zamanlar artık somut biçimler almakta olan TK-Anma Yerinin idaresi sonunda iç işleri federal bakanlığına devredildi.

MAUTHAUSEN
1938
1945

Cumhuriyete Devredilme

20 Haziran 1947 günü SSCB'nin Avusturya'daki yüksek komiseri, orgeneral Kurassow, eski merkezi MTK-kampını, eski SS konut bloku ile birlikte federal şansölye Leopold FİGL'a devr etti. Bununla ilgili düzenlenen belgede bu şekilde Avusturya Cumhuriyeti'nin mülkiyetine devr edilen objeler bütünlüklü olarak sayıldı; ama arsalar belirtilmedi. Bu belgede 5 taş bina, 39 baraka ve oniki konut evi adlandırıldı. Böylece sadece eski tutsaklar kampının, buna dolaysız olarak bağlı SS alanlarının binaları ve eski SS konut bloğunun binaları Avusturya'ya verildi; oysa o zamanlar bu objelerin üzerlerinde inşa edildikleri arsalar devredilmedi. Sovyetler tarafından elde tutulmaya devam edilen Mauthausen'deki ve Gusen Kastenhof'daki taş ocakları, Gusen kampının çeşitli arazileri ve diğerleri gibileri de Avusturya'ya verilmedi; bunlar Sovyet idaresinde kalmayı sürdürdüler.

TK-Anma Yerinin Kurulması

1947 Ekim ortasında TK Birliği başkanı SOBEK, federal şansölye dairesinde yönetici memur, Mauthausen TK-Anma Yerinin oluşturulması olasılığını o zamanlar Viyana Polis Müdürlüğü'ndeki Siyasi Polis Bölümü Yönetmeni, MTK'ın en yaşlı eski tutsağı Heinz DÜRMAYER ile görüştü. Sobek bu görüşmede Urfahr (Linz çevresinde bir semt –ÇN) Volkssolidaritaet (=Halk Dayanışması) Kurumunun bir TK-Anma Yeri oluşturulması üzerine önerilerini ona verdi; aynı zamanda Dürmayer tarafından bir Mauthausen komitesi kurulmasını önerdi. Anma yerinin biçimlendirilmesi konusunda bu ikisi arasında tüm önemli noktalarda görüş birliği sağlandı.

Dürmayer 31 Ekim 1947'de Mauthausen Kamp Grubunu kurucu genel kurula çağırdı. Kick (ÖVP= Avusturya Halk Partisi), Migsch (SPÖ= Avusturya Sosyalist/şimdi sosyaldemokrat Partisi) ve Dürmayer (KPÖ= Avusturya Komünist Partisi) başkanlığında oniki kişiden oluşan

Mauthausen Komitesi kuruldu. Bu Komite hemen TK-Anma Yeri oluşturulması üzerine öneriler hakkında görüştü; Sobek-Dürmayer anlaşmasının tüm maddeleri kabul edildi.

Şunlar talep edildi:

⁕ Yoklama meydanı donanımının korunması;

⁕ Bu arada çöken 20. bloğun etrafını çeviren duvarı ile birlikte yeniden inşası;

⁕ Taşınacak barakaların temellerinin işaretlenmesi;

⁕ Eski yönetim binasının karşılama salonu ve kantin olarak kullanılması;

⁕ Revir binasının misafir evi ve çeşitli ulusların sergileri için sergi salonu olarak donatılması;

⁕ Eski SSTalim arazisindeki Amerikan Mezarlığının, eski Rus-kampının ve III. kampın taşıt parkları olarak biçimlendirilmesi;

⁕ Küller bayırı ve infaz yerlerinin anıt alanının içine çekilmesi;

⁕ Son olarak ölüm odalarında sürekli anma ışığı yakma.

Ayrıca kamp dış duvarları haricinde bulunan SS objeleri kaldırılmalıydı.

Böylece Sobek-Dürmayer görüşmesinden buyana Mauthausen TK-Anma Yerinin donatılması

konusunda, iki esaslı istisnanın dışında daha sonraki tüm kararlarların köşe taşları belirlenmiş oldu. Bu iki önemli istisna Ölüm Merdivenleri ve Wiener Graben Taş Ocağının Anıtlar Alanı içine çekilmesinin ve küçük bir kilise veya bir ibadet yerinin kurulmasının belirtilmemesidir. Oysa ölüm merdivenleri ve taş ocağı (çözülmemiş mülkiyet ilişkileri halinde bile) anıt yapıları koruma yasasının hükümleri uyarınca her halükarda korunma altında olduklarından ve buralarda zaten yapısal değişiklikler (artık) söz konusu olamayacağından anıtların ilerdeki biçimlendirilmesi üzerine tartışmada bu soruna sadece geçerken değinildi.

Ulaştırma ve Yeniden İnşa Federal Bakanlığı Mauthausen Komitesinin tavsiyelerine uydu ve alelacele Kasım sonundan itibaren bundan sonraki ele alınış tarzını belirledi; ne var ki federal şanşölye dairesinin görüşüne göre 1948 yılında çok daha kalabalıkça bir (yabancı) ziyaretçiler akımı bekleniyordu. Sadece birkaç hafta sonra, Mayıs 1948 başındaki kurtuluş kutlamaları vesilesiyle eski MTK'in yoklama meydanında bir lahit biçiminde bir anıtın temeli atıldı.

Ekim 1948 başında Mauthausen'de bakanlık ve eyalet hükümetinin yaptığı bir diğer keşifte TK Anma Yerinin tüm konsepti belirlendi. Anma Yeri sonal hacminde bundan böyle şunları kapsamalıydı:

⁕ Taş duvarlarla ve (doğu tarafında) tel örgülerle çevrili eski tutsaklar ve karantina kampı (1 ve 2 nolu kamp) eski yoklama meydanı ile birlikte odak noktası; bunun sol tarafında (bakış yönü güney) 1/6/11 nolu barakalarla, sağ tarafta çamaşırhane ve mutfak binası, hapishane bloğu ve revir binası ile çevrilmiş olacak.

⁕ Genişçe meydanın ortasında Mauthausen granitinden oyulan bir lahit merkezi anıt olarak dikildi.

⁕ Çamaşırhane barakası bir küçük kilise ve ibadet odasına dönüştürülmeliydi.

⁕ Ayrıca önceki Yahudiler Bloğu 5 no'lu baraka 1. kampta bırakıldı; tüm diğer barakalar zaten önceden götürülmüştü.

⁕ III. Kamp duvarlarının kalıntıları orada hala duran taş nöbetçi kuleleri ile birlikte bunlara eklendi.

⁕ Ancak 1957 yılında gerçekten Anma Yerine dahil edilen Ölüm merdivenleri.

⁕ Tüm SS alanı ile birlikte SS kurmay binası.

⁕ Ruslar veya Hastalar Kampının arazisi.

⁕ Eski SS Talim arazisindeki Amerikan Mezarlığı ve Marbach Köşkü yanında bulunan genişletilmiş Kurban Mezarlıkları.

1948 Sonbaharında Federal Anıtlar Dairesi (BDA), aslında esas olarak Mauthausen Komitesi'nin önerilerini temel alan, ama bazı noktalar açık bir şekilde bunları aşan Anma Yerinin donatılması için kendi bilirkişi raporunu sundu. Bu anıt koruyucular örneğin somut olarak Ölüm Merdivenlerinin kapsam içine alınmasını talep ettiler. Yeşil alanlar ve park tesisleri kurma ret edildi; eğer ille de yeşilleştirme isteniyorsa, o zaman bu ancak 1/6/11 nolu barakaların arkasında en basit ve iyice düşünülmüş bir türde *"... ama acemice bir biçimde değil" düzenlenmelidir. BDA şu görüşteydi: "Ümitsiz sadeliğin gaddarca etkisinin korunması öylesine önemlidir ki, yoklama meydanı ve tek tek bazı avluların ağaçlandırılmasından kesinlikle vazgeçilmelidir."*

Barakaların iç odalarının, hapishane bloğunun vs. tutukluluk koşullarının sergilenmesi için bilgi taşıyıcıları ile donatılması ve eski çamaşırhane barakasında öngörülen küçük bir kilise ve/veya ibadet yeri *" ... mevcut iç odaların sade niteliği değiştirilmeksizin sadece en olağanüstü duyarlılıkla ve en az araçla gerçekleştirilmelidir. Örneğin sıvalanmış duvarlar veya duvar kaplamalarıyla yapılması planlanan değişiklikler reddedilmelidir. Açık tavan konstrüksiyonunun korunması örneğin mekan hakkındaki intiba açısından özseldir; - mesela dekoratif somut tadilatlar ile- her türlü güzelleştirme gereksiz ve yersizdir."*

Mauthausen TK-Anma Yerinin donatılması pratikte bittiğinde iç işleri bakanı Helmer bakanlar kuruluna, bu tesislerin 7 Temmuz 1948 tarihli Federal Yasa doğrultusunda özgür, bağımsız ve demokratik Avusturya'nın yeniden inşaası uğruna mücadelede ölen nasyonal sosyalizm kurbanlarının onuruna kamusal anıt ilan etme önerisini getirdi. Bakanlar Kurulu bu öneriyi 15 Mart 1949'da karara dönüştürdü. Böylece Mauthausen Kamusal Anıtı (ÖDM) resmen kurulmuş oldu; bunun ardından Yukarı Avusturya Eyalet başbakanı tarafından dolaysız olarak federal idareye devredildi; kuruluşun sorumluluğu BMİ'nda (İçişleri Federal Bakanlığı –ÇN) kaldı.

Her ne kadar Bakanlar Kurulunun 15 Mart 1949 tarihli kararı ile ÖDM federal devletin uyarı ve anma yeri olarak bulunsa da, eski tutsaklar kampının 8000 m2'den fazla alanı özel mülkiyetin elindeydi. Viyana Belediyesi 1948'de taş ocağının kendisine geri verilmesi için bir başvuruda bulunduğundan Wiener Graben Taş Ocağı ve Ölüm Merdivenleri Anıt kapsamı içine dahil edilmemişti.

Gleissner daha 1950 yılının başında ÖDM'in birinci genişlemesini kararlaştırdı; bu eyalet başbakanı Ölüm Merdivenlerine giden yolların kapsam içine alınması emrini verdi. Bu, Fransız işgal gücü nezdindeki bir müdahale ile gerçekleşti. Fransız Kurban Birlikleri kızdılar; BMİ (örneğin Ölüm Merdivenleri gibi) şimdiki TK-Anma Yerinin parçalarını satmak istedi; ve böylece Yüksek Komiser federal şansölyeye yönelttiği bir yazıda Avusturya'nın buradaki TK-Anma Yerlerine duyarlı bir şekilde davranmasını talep etti. Fransızlar özellikte MTK'nin eski yan kamplarındaki krematoryumların federal mülkiyete geçmesini ve Ölüm Merdivenlerinin ÖDM kapsamına dahil edilmesini talep ettiler.

Wiener Graben Taş Ocağının ÖDM'ye devr edilmesine kadar tam yedi yıl geçmesi gerekti. Ekim 1955'te Mauthausen Enternasyonal Kamp Topluluğu (İLM) şimdi güya gerçekleşmesi planlanan Taş Ocağının yeniden çalıştırılmasının engellenmesi için İçişleri Bakanına başvurdu. 1948'de Viyana Belediyesi tarafından istenen bu taş ocağının geri verilmesi işlemleri henüz hala sonuçlanmadığından BMİ, Maliye Bakanlığı (BMF) ve mali temsilcilikten taş ocağının anıt alanına dahil edilmesinin genel olarak mümkün olup olmadığını sordu. Ne mali temsilcilik ne de BMF'ın buna bir itirazları olmadığından BMİ eyalet hükümetine taş ocağının topografi haritasının çıkarılması ve oradaki hala olası taş çıkarmayı bir bilirkişi raporu ile tesbit etmesi talimatını verdi. Bu çalışmalar 1957 ilkbaharında bitirildi. Bilirkişi raporu Wiener Graben Taş Ocağının yeniden işletmeye açılmasının ekonomik açıdan verimli olmadığı sonucuna vardı. Böylece tüm ilgili resmi makamların onayı alındıktan sonra İçişleri Bakanı 50.175 m2 çapındaki Wiener Graben Taş Ocağının ÖDM'ye dahil edilmesine ilişkin öneriyi bakanlar kuruluna sundu. Bakanlar Kurulu bu öneriyi 26 Mayıs 1957'de karar altına aldı.

Anıt alanının son genişletilmesine 1966 yılında kül bayırı, güneybatı nöbetçi kulesi ve bir kaç yüz m2 çapındaki bazı küçük arazilerin dahil edilmesiyle ulaşıldı.

1950'li yılların sonlarına doğru BMI, Gusen Krematoryumunun federal devlet tarafından devr alınması için Langenstein Belediyesi ile görüşmeler yaptı. Oysa 1961 yılında İtalyanların önerisi üzerine Gusen'de bir anıt yapılması için bir dernek kurulduğunda Avusturya makamları girişimlerini durdurdular. Bu birlik yaklaşık 780.000 Avusturya Şilini tutarındaki inşaat giderlerini İtalya, Fransa, Belçika ve başka yerlerdeki bağışlarla biraraya getirdi; bu uyarı anıtı 1965 yılında resmen açıldı. Daha sonra uluslararası birliklerince talep edilen Avusturya Cumhuriyeti tarafından devralınma ancak 1995'te gerçekleşebildi. Buna karşın Melk Krematoryumu

ŞiiЯ ve ŞaiЯ

Jan Ziryan

bütün sesli harfleri
sökülmüş bir kelimeyim
baş harfi durmadan kanayan

bütün alfabelere ve dillere
ve hatta tüm cisimlere

ve ve ve ki

bütün evrene yeterince
bağış yapabilirim bu gece

0 Rh-, A Rh-, B Rh-...

vb

dünya şimdi
kanamalı bir hastadır yatağında...

23 Ocak 1962 tarihli bakanlar kurulu kararıyla daha 1962 yılında BMİ tarafından devr alındı.

Barakaların Islahı ve Yıkılması

ÖDM içinde 1949 yılından beri 1/6/11 no'lu bloklar, 5 ve 20 nolu barakalarla birlikte beş eski tutsak barakaları hala vardı. 1/6/11 no'lu bloklar, önceden de belirtildiği üzere, eski yoklama meydanının bütünlüğünü korumak için anıtın biçimlenmesi sırasında kalmaya devam etti; diğer iki baraka zamanında orada kalan tutsak gruplarından (Yahudiler veya K tutsakları [K= Almancada Kugel: Kurşun karşılığı yani en baştan ölüme mahkûm, esas olarak Kızıl Ordu subay ve savaş esiri tutsaklar] – BN) dolayı orda bırakıldılar. 1962 yılı başında tüm beş barakanın durumları her halükarda yıkılma tehlikesi bulunmaya varıncaya kadar kötüleşmişti; dahası diğer yapıların durumu da tehlike altındaydı. Bu nedenle BMİ genel bir tadilat için gerekli mali ödeneklerin verilmesi başvurusunu BMF'na yöneltti. Sayıştayın desteğini arkasına alan BMF, bunların elde tutulması federal devlete epeyi yük olduğundan eski tutsak barakalarının yıkılması hakkında zorladı. Anıt varlığına böylesi ağırca bir müdahaleyi BMİ hemen reddetti; talimat vermesi talep edilen İçişleri Bakanı Afritsch Temmuz 1962'de şu kararnameyi çıkardı: *"... eski MTK'nin hala mevcut tesisleri ve barakaları her halükarda korunmalıdır ve bu nedenle sırayla peyderpey islah edilmelidir."* Daha 1962 yılında birçok yıla yayılması planlanan restore çalışmaları başladı. Ne var ki çalışmalar gerekli tempoda ilerletilmediğinden 5 ve 20 nolu barakalar sonunda kurtarılamadı. ❧

(Devam edecek)

Avusturya Mauthausen Komitesi'nin
Malzeme Külliyatı
Yazar: Helmut FİEREDER
Tamamlayan: Andreas BAUMGARTNER
Türkçeye çeviren: İsmail YARKIN

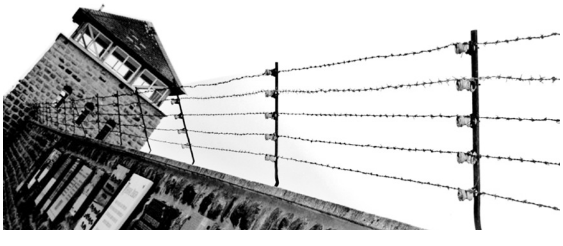

Kırık Çırak

Serkan Engin

kalbimi çekiç yaptım da düzeltemedim
hayatımın eğri büğrü kaportasını
ezikliğini bana kusuyor ustam
üstüpü gibi harcıyor çocukluğumu

kaynak tutmuyor heveslerim
dünden yarına kırılmışım
'senin failin devlettir' diyorlar
'üreme bonkörü ailen bir de'

- sahi devlet'e nasıl gidilir abi?

dövüyorlar düşlerimin misket mavisini
küfre ve tütüne bulandı masumiyetim
bir işbaşı bile almadılar
abimin küçüklüğüdür giydiğim

egzoz dumanı siniyor umutlarımın körpeliğine
tebeşir tozu ağartacağına aklımı
acının çelik dikenleri batıyor kalbime
avuçlarım zaten nasır tarlası

- doğru söyle abi bana yakışırdı di'mi ?
okul önlüğü mavisiyle kırmızı sırt çantası

Şagirtê Şkestî

Min dilê xwe kirê çakuç jî serast nekir
Kaporta jîyana xwe yî xahr û xûdûr
Hostad eciqîn xwe li min vedireşê
Zarokîya min wekî üstûpî xerc dikir

Hewesê min qeynax ne digirtin
Duhû da ji sibêra şkestîm
Dibêjin kiryarkerê te dewlet e
Yek ji malbata te yî bonkorî hilberîn

-Rast çawa diçin dewletê keko ?

Li xeyalê minê xarê şîn dixine
Çêr û titûn e şêle bûn bêgunehîya min
Dest bi karkirine ke jî ne standin
Zarokîya bira e mine a min li xwe kirî

Dûman a egzozê melisî ser jikele min e hêvî
Hewcî toza gêç e spî dikê hiş êmin
Eş a polê histirîyan di dilê minra darin
Kefa destê min bi xwe zevî ye bizmarene

-Ji min ra rast bêje bira, l imin dihat ne ?
Berkoşa dibistanê şîn û çente sorî piştê. . .

Werger/ Çeviren: Mehmet Caymaz

Tiyatro Sanatı [*]

Temel Demirer

"Şeyler sahiplikten
arındırıldıklarında,
aynı anda hem renkli
hem de yararlı olacaktır."[1]

Tiyatro sanatı üzerine, kısa bir sürede ne diyebilirim?

Önce bir belirleme: Gerçek dünyayı dile getirmek zorunda olan sanatçı, bir bilinç işçisidir.

Sonra da bir soru: Sanatçı çağının ve topraklarının tanığı değil midir? O her türlü haksızlığın, zulmün olanın, kötülüğün ve sömürü düzeninin karşısında yer alarak, vicdani duyarlılığıyla yaşamı savunurken… Sanattan söz ederken, sık sık, "efkâr" kelimesini kullanması da bundandır… Çünkü sanatçı acıya karşı, yaralanmak, kırılmak pahasına yitik masalların peşindedir; ütopyalarıyla…

Beraber söylenen solo şarkı olarak da betimlenmesi mümkün olan sanat, "olağan" denileni allak bullak ederken; maskeleri indirir; gerçekle yüzleşmeye çağırır hepimizi…

O, sessizliğin ortasında bir haykırış, meydan okumadır; yürek büyüleyen bilgeliktir; bilgelik ise isyancı bir çağrıdır…

Bilinmeyenin ve bilinmeyecek olanın sınırlarında yangın(lar) çıkaran yıkıcı yaratıcılıktır.

Paradokstan çıkan eğitim, devingen düzen… terimleriyle de "tanımlayabileceğimiz" sanat, gökkuşaklarının nasıl oluştuğunu açıklayan imgesel bir belgedir; düşündürücü güzelliktir…

İnsanı, dünyayı görünür kılmanın kavgasını verir sanatçı; hani Can Yücel'in, "renk" ve "âhenk" sözcüklerinden ("rengârenk"e de bir göndermede bulunarak...) **"rengâhenk"**'i yarattığı yaratıcılık ve illa da isyancılıkla…

Kolay mı?

"Olağan" denilen burjuva düzen, sanatı kuşatarak, derinliklerine çekip, "popüler"e tahvil ederken, sanatçıdan da (egemenler tarafından mezarında bile rahat bırakılmamacasına![2]) kuşkulanılır... Sanat/ile sanatçı başını dik tutabilirse, düş kurmaktan vazgeçmezse, her türlü zulmü ve felaketi göğüsleyebilirse; onurunu, erdemlerini koruyarak kalabalıklara boyun eğmezse; işte o zaman o (sanat) ona atfedilen sıfata (sanatçı) layıktır…

Nihayetinde sanat bir aşktır; hani Murathan Mungan'ın, ***'Yalnız Bir Opera'*** başlıklı dizelerindeki kapsayıcı derinliktir: *"Ey Sanat! Her şeyi hayata dönüştüren..."* diye haykıran…

EY SANAT!

Evet sanat, her şeyi hayata dönüştüren dinamiktir; öyle de olmalıdır; ama!

Bir de "aması" var…

UNESCO'nun 2005 yılında yayımladığı kültür ticareti raporuna göre kültür endüstrisini oluşturan müzik, kitap, sinema, tiyatro, el sanatları gibi kültür ürün ve hizmetlerinin dünya gayri safi milli hasılasının yüzde 7'sine ulaştığı tahmin ediliyormuş...

2000 yılından beri de kültür endüstrisi yılda ortalama yüzde 7 büyümekteymiş...

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu OECD ülkelerinde kültür endüstrisinin büyüme hızı yüzde 5 ile yüzde 20 arasında değişiyormuş…

En büyük kültür ihracatçıları İngiltere, ABD ve Çin'miş…

Kültür endüstrisinin yüzde 51.8'ini AB ülkeleri ihraç ediyormuş...

Kapitalist pazar/ piyasa için "kültür/sanat" denen şey bu olsa da; benim ifade ettiğim, etmeye gayret ettiğim "sanat"; *"Çağdaş sanat piyasası güçlü değil; sanatçıların yapıtları AB'nin büyük sanat merkezlerinde yeterince temsil edilmiyor ve büyük sanat piyasasında tanıtımları zayıf... AB'ye girme sürecinde kültür piyasasının bir sektör oluşturması gibi bir gerçekle karşı karşıyadır Türkiye,"*[3] demeyendir; böyle düşünmeyendir zinhar…

Öncelikle ve kesinlikle, "Sıradan insanların çıkarlarını üstün kılmak"tan yana olduğunun altını özenle çizen film yönetmeni Ken Loach'ın dediği gibi, ***"Şiddet üreten devletin gölgesinde sanat yapılmaz"!***

Tam tersine, "şiddet üreten devlet"e karşıdır sanat/ ile sanatçı; A'dan Z'ye; tepeden tırnağa…

Sanat, pazar/ piyasaya teslim olmayan; metalaşmayan; tekellere "çerez" olmayan; yaratıcı bir yıkımın isyanıdır…

Sanat "taraflı"dır; sanatın tarafı insan(lık)tır!

Bertolt Brecht'in deyişiyle, ***"Sanat için tarafsızlık, yalnızca egemen taraftan yana olmak anlamını taşıyabilmektedir."***[4]

Sanat, insan(lık)a ait gerçeğe mündemiç olması yanında; gerçek hayatın, insan(lık)ın kurtuluşunun önemli bir kaldıracıdır…

Yaşamın, aşka ve hayata dair her şeyin tarafı olmak cüretiyle var olan sanat eleştireldir; yaratıcıdır; geleceğe yönelik vurgularında; "dertler", "kaygılar", "umutlar" taşır.

"Dertler", "kaygılar", "umutlar" taşıyan yaratıcılığıyla eleştiri neden "olmazsa olmaz"dır mı?

Edward Said yanıtı şöyledir: *"Sanat, hakkında yargılarda bulunmayı sağlayacak değerleri yaratmaya başlamaktır."*

Yaratmaya başlanan yer de, eleştiri, itiraz, karşı çıkıştır…

Sanat eleştirdiği, itiraz ettiği, karşı çıktığı kadar vardı; vardır; var olacaktır!

Böyle olabildiği için de sanat, aynı zamanda devrimci bir soyutlamadır!

"Sanat soyutlamayla gerçekleştirilir. Sanat yapmak soyutlama yapmaktır… Soyutlamak kendine göre yorumlamaktır. Sanatta soyutlama, somutu yani yaşamı bir açıdan doğru olarak kavrayabilmek içindir. Sanat somuttan gelip, somuta dönen bir soyuttur. Sanatın koşulları, yaşamın gerekleriyle belirlenir… Sanat yaşamı yeniden yaratır…"[5]

Tıpkı Derya Alabora'nın, *"Bir film çekiyorsan bir derdin olmalı hayatla ilgili, bir resim yapıyorsan bir derdin olduğu için yaparsın. Büyük ressamlar ve müzisyenler acıları, dertleri olan insanlardır ve o acıdan resim yaparak müzik yaparak kurtulurlar. Acıyı ve eksiklik duygusunu anlatmayan sanat eseri olduğuna inanmıyorum,"* deyişindeki üzere…

Kolay mı? ***"Bir sanatçı ölebilir… Ama asla ölmeyecek olan, yoluna hayatını adadığı, zekâsını uğruna seferber ettiği sanattır,"*** diyen Fidel Castro da neyin ne olduğunu yerli yerine oturtur…

Unutmayın…

Oyunları yasaklanıp vatanından kovulan Bertolt Brecht'tir…

Kitapları yakılan James Joyce'dir…

Vatandaşlıktan çıkarılan Thomas Mann'dır…

Cenazesini kilisenin kabul etmediği Gabrielle Colette'tir…

Papa'nın aforoz ettiği Umberto Eco'dur…

Eserlerini kilisenin yasakladığı Andre Gide'dir; François Rabelias'tır; Kazancakis'tir…

Goethe'nin dediği gibi, ***"Ölümsüzlük herkesin harcı değildir"*** …

KENDİMİZ TİYATROYUZDUR!

"Toplu yaratıcılık"[6] olarak tiyatro toplumsal belleğin, hatırlama eyleminin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Hatırlama eyleminin bir yanında, topluluğun kimlik oluşturma ve oluşmuş kimliği yitirmeme kaygısı, kendini o topluluğa aidiyetiyle tanımlayan insanın da varoluşunu koruma güdüsü vardır.

Diğer yandaysa, ummanda bir su damlası misali bile olsa, her türlü toplumsal aidiyetin içinde de kendisi olarak varolan insanın her şeyi tüketen zamana karşı direnişi söz konusudur. İnsanın zamana karşı direnme çabası, içinde yaşadığı dünyaya ve kendi yaşamına anlam yükleme, anlam katma sürecinin en önemli oluşturucu unsurlarından biridir.

Tiyatro hatırlamaktır.[7] Hatırlatmaktır…

Örneğin XX. yüzyılda yetiştirdiği önemli tiyatro düşünürlerinden ve tarihçilerinden Siegfried Melchinger, 'Politik Tiyatronun Tarihi'nde, "Tiyatro, her zaman politikti, ve her çağda politik olabildiği ölçüde tiyatro olma niteliğini koruyabildi," der.

"Politik" sözcüğünü rahatlıkla "eleştirel" ya da "sorgulayıcı"yla eşanlamlı sayabiliriz; çünkü tiyatronun politikliği ile anlatılmak istenen, tiyatronun gerçeklik ve o gerçekliğin toplumsal ve bireysel düzlemdeki yaşanış biçimleri karşısında tavır alması, başka deyişle eleştirel bakmasıdır.

Melchinger'e göre, yalnızca seyirciye vakit geçirtmeyle yetinmiş hiçbir eser, kalıcı olamamıştır; böyle eserler, zihinlerde uzun ömürlü olmadığı, insanlığın zihinsel süreçlerini düşünmeye yönelik seferber edemedikleri için!

Olimpos Tanrılarına has bir gelenekten "beslendiği"ne inanılan sahne, elbette bir güçtür (güçsüzlük de olabileceği gibi)…

Tiyatronun gücü gerçeğe sarılmaktadır; ona (gerçeğe), yabancılaştınız mı güçsüzlük başlar…

"Tiyatro kurumları insanlığı yaratmalıdır," diyen oyun yazarı Edward Bond, ekler: "Bunu diğer toplumsal kurumlar yapamaz, çünkü yönetimle uzlaşmak zorunda kalırlar ve dramın çelişkilerine uzanamazlar. Tiyatro, parlamentonun, mahkemelerin-okulların (güdümlü eğitim sistemleri) yapamadığını yapmalıdır... Bir toplumun adalet seviyesi, o toplumun tiyatrosunun doğruluğu ölçüsündedir. Tiyatroya yeniden güvenmeyi öğrenmemiz lazım."

Hem de Brecht'ten Boal'a uzanan değerler ile.

"Brecht'in epik tiyatrosu, kişinin ve ona ait ilişkilerin toplumsal ilişkiler içinde nasıl dönüştüğünü göstererek, dünyayı, birbirleri arasında ilişki kurulabilecek parçalanmış tasarımlar bütünü olarak betimlemeye çalışır…

*Epik tiyatro, geleneksel tiyatroda olduğu gibi, sarsılmaz hakikâtler arasında çaresiz kalan insana duyulan 'acıma' ve ahlâki 'arınma' düzeyinde kalmaz. Eski tiyatronun kasvet ve sıkıntı içinde dayattığı ahlâk dersi ile katlanma yerine, epik tiyatro, neşe ve eğlence içinde öfke ve değişimi önerir"*ken;[8] Boal'in de tiyatro yaklaşımının özünü şöyle ifade etmek mümkün: Tiyatro, yaşama müdahale eden bir sanat olmalıdır.

"Bizim sanatımızın başlıca işlevlerinden biri insanları günlük yaşantıdaki 'gösteriler' konusunda duyarlı kılmaktır. O durumlarda oyuncular kendilerinin seyircileridir, temsil sırasında sahneyle koltuklar bir olur. Hepimiz birer sanatçıyız. Yalnızca bakmaya alışık olduğumuz için açık seçik şeyleri bile fark etmeyiz çoğu zaman... Alışkanlık körleştirir; tiyatro yapmak ise günlük yaşantı sahnesine ışık tutar."

Böyle bir tiyatro, yaşama müdahale etme iddiası taşıyan tiyatro, hayatın her an içinde olmak, onu her an takip etmek, onunla soluk alıp vermek zorundadır.

Alışkanlıkların körleştirdiği bakışları uyarma, görünen gerçekliğin arkasına uzanma, onu sahneye taşıma işlevini ve sorumluluğunu üstlenen bir sanat söz konusudur çünkü.

"Tüketim toplumu" kalıplarının ve neo-liberal ekonomik düzenin üzerinde şekillenen ideolojik, düşünsel, kültürel hegemonya her yönüyle sorgulanmaya başlarken, **Marx** yeniden gündeme geliyor.

Unutturulduğu düşünülen yaman çelişki güneşin altındaki yerini giderek yükselen bir sesle talep ediyor.

Çünkü, ***"Tiyatro Gizli Gerçektir"***... [9]

Burada durup, sormadan geçmemeliyim: Kuzey İrlanda mahpuslarında ölüm orucundaki devrimcilerin "Boal Tiyatrosu"na yabancı olmadığını biliyor muydunuz? [10]

O Augusto Boal ki, hepimize, herkese şunları anımsatandır:

"Bütün insan topluluklarının günlük yaşantısı 'gösterilerden' oluşur; özel anlar için de 'görülecek olaylar' üretilir. Hem toplumsal örgütlenme biçimleri 'görüntülüdür', hem de şimdi görmeye geldiğiniz türden 'seyirlik oyunlar' yaratılır.

Farkına varılmasa da, insan ilişkileri tiyatroya uygun biçimde yapılanır. Boşluğun kullanımını, vücut dilini, sözcük seçimini, ses iniş çıkışlarını, düşüncelerle tutkuların çatışmasını sergileriz sahnede; bunların hepsini hayatta da yaşarız. Kendimiz tiyatroyuzdur! (…)

Görüntülerin gerisine bakarsak bütün toplumlarda ezenleri ve ezilen insanları, etnik grupları, cinsleri, sınıf ve katmanları görürüz. Adaletsiz ve acımasız bir dünya görürüz. Başka bir dünya yaratmamız gerek; çünkü biliyoruz ki öyle bir olanak var. O başka dünyayı kendi ellerimizle, kendi sahnemizde, kendi yaşantımızda yaratmak bize düşüyor. Başlamak üzere olan 'seyirlik oyuna' katılın. Evinize dönünce dostlarınızla birlikte kendi oyunlarınızda rol alın. Daha önce hiçbir zaman görememiş olduğunuz açık seçik şeylere bakın. Tiyatro yalnızca bir olay değil, bir yaşam biçimidir!

Hepimiz birer aktör, yani aktif oyuncuyuz: vatandaşlık toplumun içinde yaşamak değil, onu değiştir-

mektir."

"SONUÇ"

Diyeceklerimi toplamadan önce somut bir örnek vereyim:

Tuncay Özinel Tiyatrosu'nun herkesin hırsız olduğu bir ülkeyi anlatan 'Büyükler için Masal, Hırsızistan' adlı oyunun Keşan Kaymakamı'nın engeline takıldığını duydunuz mu?

Tuncay Özinel Tiyatrosu'nun hırsızların yaşadığı Hırsızistan adlı bir ülkeyi anlattığı ***'Büyükler için Masal, Hırsızistan'*** başlıklı oyununun Kültür Merkezi'nde 15 Mart 2009 tarihinde gerçekleştirilen temsili, ***"Size propaganda mı yaptıracağım?"*** diyen Keşan Kaymakamı Abdülkadir Karataş'ın engeline takıldı…

Manidar; manidar olduğu kadar da açıklayıcı değil mi?

Evet tiyatro sanatı tam da bundan ötürü müthiş bir önem arz ediyor!

Çünkü tiyatro toplumsal eleştiri yapabilen, kitlelerle doğrudan buluşan bir sanat dalı olarak çok önemlidir…

Hem de kapitalizm bütün iğrençliğiyle insanların beyinlerini, yüreklerini çürütmeyi sürdürüyorken!

Hem de Esra Aliçavuşoğlu'nun, ***"Sanat paranın yönetiminde"*** deyip, Ali Artun'un da ***"Sanat finansallaşıyor,"*** vurgusunu eklediği koordinatlarda…

Bir de üstüne üstlük "sanat" deyince; "küresel pazarlara açılım"ın[11] tartışıldığı "zıvanadan çıkmışlık"ta!

Veya 11. Uluslararası İstanbul Bienali'nde sergilenen "fars" göz önünde bulundurulduğunda!

12 Eylül ile 8 Kasım 2009 tarihleri arasında düzenlenen **11. Uluslararası İstanbul Bienali**, 2009'da **"İnsan Neyle Yaşar"** kavramsal temasıyla düzenleniyorMUŞ!

Bertolt Brecht'in 1928 yılında Elisabeth Hauptmann ve Kurt Weill ile birlikte kaleme aldığı ***'Üç Kuruşluk Opera'*** oyununun, ikinci perdesinin kapanış parçası olan ***"İnsan Neyle Yaşar"***'ın 11. Uluslararası **İstanbul Bienali**'nin kavramsal teması olduğu "iddia"sı…

"Dört Hırvat genç kadından oluşan WHW/ What, How & for Whom (Ne, Nasıl ve Kimin İçin) kolektifi [yani] (…) Küratörtel ekip diğerlerinden farklı;… çok net bir Marksist tınılı önermeye sahip,"[12] dense de; siz bunları kaale almayın!

Dikkat, *"Evet, sistemin bir parçasıyız ama sistemi haklı çıkaracak, mazur gösterecek işler yapmamaya çalışıyoruz,"*[13] diyen (?!) dört kadın küratörün (Ivet Curlin, Ana Devic, Natasa Ilic ve Sabina Sabolovic'den oluşuyor) sponsorluğunu Koç Holding üstleniyor!

"Banka kurmanın yanında banka soymak nedir ki?" diye soran komünist Bertolt Brecht'i, onun tarihini ve eylemini; Koç Holding'in sponsorluğunda, gölge oyununa indirgeyen bir "muhalefet" düzlemine çekmek mi?

Hadi canım sen de…

Bol para tüketenlerin (yani sömürenlerin) sponsorluğundaki burjuva "sanat", son yıllarda büyük ölçüde küçük-burjuvaziye ihale edildi…

'80 sonrası postmodern kültürel iklimin bir getirisi de bu; hem de "tarafsızlık" yaygaraları eşliğinde…

Oysa kaçınılmaz olan taraf tutmaktır; hem de sonuna değin…

Antonio Gramsci'nin, *"Friedrich Hebbel gibi 'yaşam taraf tutmaktır' sözüne inanıyorum. Tarafsızlık tarihte güçlü bir kuvvettir. Edilgen fakat etkili iş görür… Olaylar karanlıkta olgunlaşır, kimsenin bilmediği eller toplu yaşamın ağlarını örerler ve kitleler ne olduğunu bilmez, çünkü aldırmazlar…*

Ben partizanım; önem veririm…

Ben canlıyım, taraf tutarım. Bundan dolayı da tutmayandan hoşlanmam, tarafsızlıktan nefret ederim…" sözlerini anımsayanlar; 11. Uluslararası İstanbul Bienali kuratörlerinin "oltasına" gelmezler!

Evet, evet **'Direnistanbul Toplumsal Gerçekçilik Komitesi'**nin de ifade ettiği üzere, *"Son birkaç yıldır müzelerde, dergilerde ve piyasada popülerleşen politik sanatın dünyayı gerçekten değiştirmekle hiçbir ilgisi olmadığını artık anlamamız gerekiyor.*

Sanat çerçevesinde risk almanın, biçimin sınırlarını zorlamanın, kültürün kurallarına itaatsizlik etmenin, politika hakkında sanat yapmanın hiçbir şeyi değiştirmediğini görmemiz gerekiyor.

Artık, sanat sermaye ve güç ilişkilerinden bağımsız, otonom ve özgür bir alanmış gibi davranamayız.

Koç Holding gibi kendilerini küresel sanatın sıcak sularında temize çıkarmaya çalışan silah satıcıları ile işbirliği yapmamanız için yazıyoruz, sizi hayata, direnişin hayatına katılmaya çağırmak için yazıyoruz."[14]

Sanat, sanatın yaratıcılığı, kapitalist piyasanın sponsorlarına değil, insanlara aittir.

Peki, o hâlde Koç Holding'e ne oluyor? Nasıl olup da ***"banka kurmanın yanında, banka soymak nedir ki"*** lafının afişleştirilip, İstanbul sokaklarını sarışını finanse etmeye cüret edebiliyor?

Gayet basit…

Birinci ve belki de en önemlisi, sol güçlerin kapitalizmi gerçekten alt edebilecek örgütlülük ve gelişmişlik seviyesinde olmamaları. Yani, sermayenin bu tür faaliyetleri destekleyişinin kapitalizmi alt etmeyi hedefleyen güçleri geliştirmek bakımından pratik etkisi neredeyse sıfır. Emekçilerin, yoksulların, "baldırıçıplakların" asla erişemeyecekleri, kapısının önünden dahi geçemeyecekleri salonlarda, orta sınıf mürekkep yalamışlarına sergilenen "devrimci" sanat, dişleri, tırnakları sökülerek kafese sokulmuş bir "sirk arslanı"nı andırır. Kısacası, sermayenin kaybedeceği bir şey yok (henüz!). Hatta aksine bu tür "sponsor"luklar yoluyla kazançlı çıkması bile mümkün.

Bu kazançlı çıkma meselesi bence bahsettiğim desteklerin ikinci nedeni: Sermaye tanımı gereği adil bir sosyal ilişki olmadığı için kendisine yöneltilen eleştirilerin etkisini azaltmak mecburiyetindedir. Dolayısıyla bu tür faaliyetlerine en genelde meşruiyet sağlama çabaları diyebiliriz. Özellikle, kriz dönemlerinde, düzenin medyasında bile kapitalistlerin, şirket yöneticilerinin gözü dönmüş ahlaksızlıkları ayyuka çıktığında bu ihtiyaç daha da artar.

Bir üçüncü neden de kibar tabirle, Frenkçesiyle "network" ilişkileri, ya da kafa kola alma imkânlarının varlığı. Bazen bir sermaye grubunun içinde birisini tanımak, onunla bir tanışıklığın olması bu tür "sponsor"lukların kapısını açıverir.

Son bir dördüncü neden de başkaldırının, eleştirinin konvansiyonel alanlara çekilerek ehlileştirilmesi amacıdır.

İlk üçü de önemli; ama en önemli olan dördüncü; "ehlileştirme"dir; evet, evet!

Unutulmamalıdır ki, *"Ütopyaların itirazlarla karşılaştığı günümüzde siyaset arka plana çekilip yoksullar, güçsüzler ve dışlanmışlar iyice vahşi koşullara terk ediliyor. Zenginleşme umutları da yoksullar arasında bile ahlak dışı davranışlara yol açıp yoksulların kimyasını bozarken, topluluklar dilencileştiriliyor, sadakaya mahkûm ediliyor. Diğer taraftan sermayenin ve siyasal patronajın yarattığı hakikatlerin karşısında güçsüzler, mağdurlar için olduğu kadar, taze fikirlere susayanlar, değişim için de sanattan başka yol yok. Bu mitler bir taraftan ortalığı yangın yerine çevirirken diğer taraftan sanatın siyasal işlevine işaret eden çalışmalar, birbirine dokunmayan bu eski sistemin yıkılmaya başladığını, sanıldığı gibi kalıcı olmadığını ve bir dönemin sonuna geldiğimizi gösteriyor. Sanatın politikleşmesi, sanıldığı -veya eskiden olduğu gibi- sanatın araçsallaştırılması anlamına gelmiyor. Sanatın tıpkı Nazizm'e karşı olduğu gibi, en önemli ve etkili mücadele alanı hâline gelmesi söz konusu. Üstelik para hırsı ile hareket eden, sanatı çıkarları için kullanmaya çalışan profesyonellerin karizması günümüzde iyice çiziliyor!"*[15]

Başkaldıran sanat gerçeği özgürleştirir; egemen "sanat" ise, köleleştirirken; yapılması gereken; "Farkındayız, ehlileşmeyeceğiz" demektir…

Bu zorunludur; çünkü postmodern bir istilanın kuşatması altındayız; Hani "Vergilius'un deyişiyle, "Sunt lacrimae rerum!/ Gerçekler de gözyaşı döker!" denilen cinsten bir şey sözünü ettiğim…

Bu koordinatlarda, *"Bir sanatçı ancak iki niteliğini hiçbir biçimde göz ardı etmiyorsa sanatçıdır. Bu iki nitelik, aynı anda hem kendisi hem de bir başkası olabilme gücüdür,"* diyen **Charles Baudelaire**'in uyarısını bir an dahi göz ardı etmeden; *'Almanya Defteri', 'Zengin Mutfağı', 'Oyun Nasıl Oynanmalı', 'Asiye Nasıl Kurtulur'* oyunlarıyla *"60'lardan 70'lerin sonuna dek uzanan bir siyasal ve toplumsal Türkiye panoraması içinde, kitleler hâlinde 'bireysel kurtuluş' peşinde savruluşumuza, emek-sermaye çelişkisine, Almanya'ya göçün hazırlandığı koşullara, safların bulanıklaştığı durumlardan, keskin bir netliğe dönüştüğü tarihsel, siyasal duraklara uzanan bir süreci anlatan"* **Vasıf Öngören**'i hatırlayın, hatırlatın…

"Seyircinin nabzını elinde tutmayı başarmış yazarların oyunları yazıldıkları dönemde ve süreçte izleyenle bütünleşir. (Oyun ile seyirci arasında sihirli bir duyarlılık çakışması gerçekleşmiştir.) Vasıf Öngören bu tür yazarlardandı.

Ne ki, yalnızca 'güncel'e seslenen oyunlar zaman içinde büyüsünü yitirir. Daha sonraki seyirci kuşakları için aynı vuruculuğu taşımaz. Tiyatro tarihini 'güncel' vuruculuğun ötesine geçebilmiş yazarlar oluşturur. Vasıf Öngören 'güncel' vuruculuğu olan tartışmaları geniş zaman içinde de 'geçerli' ve 'önemli' kılabilmiş yazarlarımızdandır.

Ülkemizde 1960'larda Sermet Çağan'ın 'Ayak Bacak Fabrikası' oyunu ile başlayarak 1970'lerde de sürdürülen 'toplumcu gerçekçi' çizgideki tiyatronun yaratıcıları, dünyanın değişebilirliğine inanan sanat insanlarıydı. Vasıf Öngören bu yöndeki tiyatronun etkili bir *düşünme/düşündürme aracı olabileceğini bilenlerin başında geliyordu...*

Öngören'in bize tuttuğu aynalardan geçerek ulaşacağımız noktalardan her biri, toplumsal-ekonomik-politik yaşamımız içindeki belirleyiciliğini bugün de koruyor. Geçen zaman içinde, ironiler/çelişkiler büsbütün derinleşmiş.

Öngören'in oyunları, nüfusun önemli bir oranının bir kapıya kul olma yolunda yaşadığı ideolojik çarpılmaların, şarkıcı/manken/futbolcu, vb. olup hızlıca 'köşe dönme' hevesindeki gençlerin, kayıtdışı ekonominin ezdiği emekçinin, erkek-egemen toplumun tacizinden korunamayan sahipsiz genç kızların, ekonomik kurtuluşu kapağı yurtdışına atmakta arayan darda kalmış insanların gitgide artmakta olduğu ülkemizde sanki yeni yazılmış gibi dipdiridir..." [16]

Sanatın yaşamsal bir gereksinim olduğunun altını çize, çize diyeceklerimi bir kez daha hatırlatıyorum: Tiyatro sanatı biz(ler)e itiraz ederken, gerçekleri dillendirmeyi, yasakçıların yüzündeki maskeleri alaşağı etmeyi öğretiyor…

Hem de **Michel Foucault**'nun ifade ettiği gibi:

"Failleri kim olursa olsun, kurbanları kim olursa olsun, bütün iktidar suiistimallerine karşı çıkmaya davet eden, hakları ve ödevleri olan bir uluslararası yurttaşlık vardır. Sonuçta hepimiz birer yönetileniz ve bu sıfatla da dayanışma içindeyiz...

İnsanların mutsuzluğundan hükümetlerin sorumlu olmadığı fikri yanlış olduğundan, insanların mutsuzluğunu hükümetlerin gözlerine ve kulaklarına sokmak bu uluslararası yurttaşlığın her zaman görevidir. İnsanların mutsuzluğu asla siyasetin dilsiz bir kalıntısı olmamalıdır. Bu mutsuzluk, iktidarı ellerinde tutanlara seslenmeyi ve başkaldırmayı mutlak bir hak olarak meşrulaştırır.

Bize sıkça önerilen şu görev paylaşımını reddetmek gerekir: Bireylere sinirlenme ve konuşma hakkı, hükümetlere de düşünme ve harekete geçme hakkı…"[17]

Sanat/ ile sanatçı, harekete geçiren bir yaratıcı yıkımın sınırsızlığıdır! Hem de **Edip Cansever**'in dizelerindeki insanilik ile:

"Elbette umutsuzluğa düşerim bazen
Elbette umutluyum her zaman
Neden yazılır bir şiir
Neden okunur bunca yazı
Çünkü nasıl aşılabilir başkaca
İnsanın karmaşıklığı…"

10 Eylül 2009 23:10:44, Ankara ❧

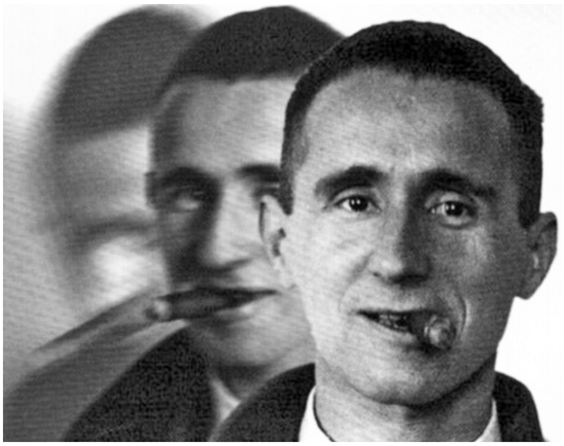

NOTLAR

[*] 12 Eylül 2009 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Türkiye Tiyatrolar Kurultayı'nda yapılan konuşma.
[1] Adorno.
[2] Daha önce birçok kez tahrip edilen sanatçı Ruhi Su'nun Zincirlikuyu'daki anıtmezarındaki tahribatın boyutu büyüyor. İzlerin yeni bir tahribat ürünü mü, eski saldırılardan miras mı olduğu bilinmese de, mezar oldukça zarar görmüş durumda. ("Su'nun Mezarına Kim Sahip Çıkacak?", Cumhuriyet, 12 Temmuz 2009, s.18.)
Sadece bu mu? Bir de kayıp mezar var! Oyunları dünyanın dört bir yanında sahnelenen Moliere'nin mezarı kayıptır! Bunun çeşitli sebepleri var. Ama en önemlisi: Kilisenin Moliere'nin cenazesinin şehir mezarlığına gömülmesine izin vermemesidir. Papazlar, cenazede bulunmayı, Moliere için dua etmeyi reddederler. Bu nedenle Moliere'in nereye gömüleceği dört gün boyunca bilinemez. Tabuttaki ceset kokmaya başlayınca, Kral XIV. Louis araya girer ve Moliere bir gece yarısı defnedilir.
[3] Beral Marda, "Kültür Endüstrisi Devletin Önüne Geçmeli", Radikal, 10 Haziran 2009, s.18.
[4] Bertolt Brecht, Tiyatro İçin Küçük Organon, çev: Ahmet Cemal, Mitos-Boyut Yay., 2005, s.53. par.55.
[5] Afşar Timuçin, "… 'İyi' ve 'Güzel'…", İnsancıl, Yıl:19, No:229, Ağustos 2009, s.10-11.
[6] Ayşe Emel Mesci, "Tiyatroda Yaratıcılık İlişkisi", Cumhuriyet, 1 Eylül 2009, s.17.
[7] Ayşe Emel Mesci, "Tiyatro Hatırlamaktır", Cumhuriyet, 11 Mayıs 2009, s.15.
[8] Metin Bal, "Bertolt Brecht'in Epik Tiyatro Kuramının Felsefi Bir Yorumu", Baykuş, No:4, Haziran 2009, s.128-140.
[9] Ayşe Emel Mesci, "Tiyatro Gizli Gerçektir", Cumhuriyet, 30 Mart 2009, s.15.
[10] Bkz: Eren Buğlalılar, "Kuzey İrlanda'da Ölüm Oruçları ve Boal Tiyatrosu", Tavır, No:88, Ağustos 2009, s.15-17.
[11] Esra Aliçavuşoğlu, "Küresel Pazarlara Açılım", Cumhuriyet, 8 Eylül 2009, s.16.
[12] Ali Şimşek, "Marx Bineal'e Bu Kez Sert Gelebilir!", Birgün, 28 Ağustos 2009, s.14.
[13] Pınar Öğünç, "Bienal Ne Kadar Kızıl Olacak?", Radikal Cumartesi, 5 Eylül 2009, s.5.
[14] "Direnistanbul'dan Bienal'a Açık Mektup", Bianet, 5 Eylül 2009.
[15] Korhan Gümüş, "Sanat Neyle Yaşar?", Radikal İki, 6 Eylül 2009, s.10.
[16] Ayşegül Yüksel, "Vasıf Öngören'i 25 Yıl Önce Yitirdik", Cumhuriyet, 19 Mayıs 2009, s.18.
[17] Michel Foucault, Seçme Yazılar 2, Özne ve İktidar, Ayrıntı Yay., 2000, s.289.

Travma

Murat SÜMBÜL
mrtsumbul@hotmail.com

Toplum olarak travma geçiriyoruz. Buna bütün kalbimle inanıyorum. Kalıbımı basarım ki bu doğru. Travma geçiriyoruz. Nereden mi anladım…? Televizyondan. “Televizyondan nasıl anlaşılır ki?” diye sormayın, anlatacağım.

15 gün kadar önceydi. Küçük bir kaza geçirdiğim için evden çıkamıyordum. Mecburiyetten dolayı, kumanda elimde sabahtan geceye kadar TV seyrediyordum. O zaman anladım toplumun geçirdiği travmayı. Hadi bizim kuşak 12 Eylül faşist darbesi ve ardından gelen “Serbest Piyasa Ekonomisine” ayak uyduramamış ve travmalar geçirmişti. Bu yeni kuşağa ne oluyordu ki? Ne olduğunu tüm gün TV izleyince anladım. İzlediğim programlardan dolayı sersem gibi olmuştum. Gece sonunda hanıma sordum:

- “Bu programlar her gün böylemidir?” diye.

- “Ohoo sen daha ne gördün ki?” dedi. Benim TV izlediğim gün, vasat bir günmüş. Neler varmış neler…

“Sarımsaklı köfte nasıl yapılır”la başladım kanallar arasındaki gezintiye. Bol yağlı, bol salçalı muhabbet sabah sabah ağır gelmişti. Atladım başka kanala.

Atladığım kanalda, 8-10 yaşlarında bir çocuk ve annesi, pek mutlu bir sunucunun karşısındaydı. Sunucu hanım eğlence programı sunuyordu ama sahnede dram vardı. İki kişinin arasında kalması gerekenler nedense afişe ediliyordu. Mini etekli sunucu kadın küçük çocuğu sıkıştırıp duruyordu.

- “Hadi anlat yavrum… Anlat çocuğum… Babanın annene yaptıklarını anlat… Anlat ki herkes anlasın kimin haklı, kimin haksız olduğunu… Hadi evladım bak tüm seyircilerimiz merak ediyor, ne olur hadi anlat.”

Çocuk şaşkındı, yutkunuyordu ve kızarmıştı. Ne diyeceğini bilemiyordu. Ama çocuğun psikolojisi kimin umurundaydı ki. Sunucu hala ısrar ediyordu.

- “Hadi yavrum! Anlat çocuğum… Bak anlatırsan sana şeker vereceğim…! Hadi nolursun…”

“Ayıp yahu” deyip öbür kanala geçtim. Haberlere denk gelmiştim. “İyi” dedim kendi kendime. Biraz haber dinleyelim de memleket meselelerinden haberimiz olsun. Nerdeee… Haberlerde durmadan füzelerden, ağır silahlardan bahsediliyor, en yeni silah örnekleri tanıtılıyordu. Neymiş efendim, ülkemiz için çok önemliymiş bu füzeler, bunların en yenilerini almazsak savaşlarda yenilirmişiz… Bunun gibi bir sürü ıvır zıvır… Onu da geçtim. Geçtiğim 20 no’lu kanalda çoğu zaman olduğu gibi yine reklamlar vardı. “Bu kanal iyi iş yapıyor demek ki” diye düşündüm. İlk reklamda Neşe diye birinin kepek sorunu konuşuluyordu. İkinci reklam çikolata reklamıydı ve çok abartılıydı. Gencin biri yanındakine, gençliğinde bir sezonda 500 gol attığını söylüyordu, 400’de olabilirmiş. O kadar çok atıyormuş ki, sayamıyormuş. Sonra gür bir ses: “Biz de abarttık ama çikolatasını abarttık” diyordu. Güldüm. Reklamlarımız bile tuhaftı. O kanaldan zıpladım hemen.

Geçtiğim kanalda, evinde röportaj yapılan ve pek de ünlü olmayan yarı çıplak bir manken, 500 çift ayakkabısının olduğunu gururla gösteriyordu. Ne yapsınmış, yeni bir ayakkabı gördü mü dayanamayıp alıyormuş. Acıdım zavallıya!... Bu arada hemen bir hesap yaptım. Bir insan ortalama 70 yıl yaşasa ve her yıl 5 çift ayakkabı eskitse, ölünceye kadar 350 çift ayakkabı eskitebilirdi. Peki o zaman bu elbisesi az hanımefendinin neden 500 çift ayakkabısı vardı? “Aman bee bana ne yahu! Düşündüğüm şeye bak!” diyerek sinirle kumandanın zap düğmesine bastım. Bu defa karşıma bir sürü insanın aynı anda konuştuğu bir program geldi. Konu ayrılık idi. Bir dargın, bir barışık yaşayan iki eski ünlünün, yine ayrılması memleketin en önemli olayı olmuştu! Her kafadan bir ses çıkıyordu. Bilgili, bilgisiz herkes konuşuyordu. Parayla tutuldukları belli olan stüdyo seyircilerinden biri:

- “Siz birleşmezseniz vallahi de, billahi de intihar edeceğim” diyordu. Bir başkası:

- “Çoluk çocuk helak oldu. Lütfen bizi daha fazla üzmeyin. Ne olur barışın” diyordu.

Sevgililerden kadın olanı “Hayır” anlamında başını aşağı-yukarı sallıyor, erkek sırıtıyordu. Tam o anda büyük harflerle alt yazı geçti. Şöyle yazıyordu; “Üvey babasının tacizinden kaçıp, barlarda çalışmaya başlayan ve babasının kim olduğunu bilmediği bir bebek dünyaya getiren 17 yaşındaki T.’li Ebru’nun öyküsü az sonra.” Midem bulanmıştı. Kendimi güçlükle toparlayıp milli kanallarımıza geçtim. Hiç olmazsa oralarda böyle rezillikler olmazdı. Ama yağmurdan kaçarken doluya tutulduğumu az sonra anladım. 3. Kanalda bütçe görüşmeleri vardı. Konu özelleştirme idi. 14 no’lu oturummuş. Muhalif kanadın laf atmasına kızan, paranın en yetkili ismi:

- “Bizden önce siz satıyordunuz, size bir şey dedik mi? Şimdi de biz satıyoruz! Ne var bunda o kadar şaşılacak” diyordu.

Anlayamamıştım. 5N 1K’lı tüm soruları kendime sordum. Cevaplayamadım. Bildiğim tek şey bu dünyanın herkeslere yeteceği idi. Yoksa yanılıyor muydum? Düşüncelerimle birlikte geçtiğim kanalda dizi film vardı. Derin ilişkiler içerisindeki asık yüzlü insanlar, güya memleket çıkarları için durmadan adam öldürüyorlardı. Silahlar kafalarda patlıyordu. Nerdeyse memlekette adam kalmayacaktı ölmedik. Zaten beni kan tutardı. Amman deyip hemen başka kanala geçtim. Vardığım yerde dört kişi jüri oluşturmuştu. Yumuşat hatlı biri, sert eleştiriler yapıyordu. Gariban yarışmacılar sus-pustu. Bu arada yumuşak hatlı ama sert olan sanatçı, çaktırmadan üzerindeki elbiseyi 50.000 YTL’ye bilmem kime diktirdiğini anlatmaya başladı. Bize yine hesap yapmak düşmüştü. Kısa bir hesaptan sonra sonucu bulmuştum: asgari ücretle çalışan bir işçinin o elbiseyi alabilmesi için 10 yıl boyunca, hiçbir harcama yapmadan, para biriktirmesi gerekiyordu. “Neymiş bu yahu! Kuş mu konduruyormuş üzerine” dedim kendi kendime. Bu elbise niçin bu kadar pahalıydı? Yine anlayamamıştım.

Ne yani şimdi ben ağız tadıyla bir şey seyredemeyecek miydim? Hırsla bastım düğmeye. İşte spor programına gelmiştim. Sevindim. Ekranda günün maçı vardı. Dört eski futbolcu abimiz 0-0 biten maçı yorumluyorlardı. Ama bir türlü anlaşamıyorlardı. Nerdeyse kavga edeceklerdi. Hakemin penaltı vermediği pozisyonu tartışıyorlardı. 5 dakika boyunca, ağır çekimlerle tekrar tekrar izledikleri pozisyon için ortak bir karara varamamışlardı.

- Bence penaltı!
- Bence değil!
- Ben kararsızım!
- Bal gibi penaltı!

Sözler uzayıp gidiyordu. “Aman be! Bir maç keyfimiz vardı, onun da içine ettiniz” deyip aceleyle zapladım. 14 no’lu kanalda yine kalabalıklar vardı. Gözü sulu bir kadın, elindeki kâğıttan, şiir mi mektup mu olduğu belli olmayan acıklı bir şeyler okuyordu. Okuyup, okuyup ağladılar. Neredeyse ben de ekranın başında ağlayacaktım! Tam o anda kıvrak bir müzik çalmaya başladı. Az önce salya-sümük ağlayanlar göbek atmaya başlamıştı. Ne oluyor! dememe fırsat kalmadan ortalık çorbaya dönmüştü. Göbek atanlar, kalça kıvıranlar birbirine karışmıştı. Ne güzel eğleniyorlardı! Ama benim kafam şişmişti. Geçtim orayı da. Bir üstteki kanalın düğmesine bastım, yine reklamlar. Yeni model cep telefonu tanıtılıyordu. Paranın bilincinde olmadığı yüzünden belli olan şaşkın bir genç alacağı ürünün dudak uçuklatan fiyatı için:

- “Buna ucuz bile denmez… Bedava, bedava!” diyordu. Sevsinler seni deyip, başka bir kanala geçecektim ki, ekranda alt yazılar belirdi. Hızla okudum yazılanları. “Ambulansın yaralıyı sedyeden düşürüşü… AZ SONRA. Bilim adamları açıkladı: Kıyamete 4 yıl kaldı... AZ SONRA”

“İyi” dedim, daha epey vakit var. Nedense sevinmiştim. Sanırım bütün gün izlediğim televizyondan öğrendiğim tek güzel haber buydu. Ondan olsa gerek…

Şimdi bana söyleyin. Allah aşkına doğruyu söyleyin, haksız mıyım? Bu programları gözünü kırpmadan seyreden bizler travma geçirmiyor muyuzdur?

12.12.2007, Adana

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE – BÖLÜM VI

Gidilecek Ülke

"*Mülk edinmek üzere gideceğiniz ülkenin ise dağları, dereleri vardır. Toprağı gökten yağan yağmurla sulanır.... Orası tanrınız RAB'bin kayırdığı bir ülkedir. Tanrınız RAB orayı bütün yıl sürekli gözetir. Yas.11: 14 RAB ülkenize ilk ve son yağmuru vaktinde yağdıracak. Öyle ki, tahılınızı, yeni şarabınızı, zeytinyağınızı toplayasınız."* (Yas.11: 11-14)

Burada açıkça anlamaktayız ki, "gideceğiniz ülke" kavramıyla, "dönülecek" bir yer değil, yeni bir ülkeden bahsedilmektedir. Ayrıca birçok kere de rastladığımız "yeni şarabınız" (o yılki şarap) sözcükleri ile görülmektedir ki, alkole karşı herhangi bir yasak yoktur. Şarap ve alkol yasağı sonradan işin içine girmiş. Gidilecek yerin doğal özellikleri daha sonraki "cennet" kavramının içeriğinin doldurulmasında kullanılan özelliklerle uyum içindedir. Genelde insanlığın yerleşmek için elverişli doğa koşullarının olduğu alanlar hep ona sahip olmayanlar için "cennet" özlemini içinde barındırmıştır. Din elçileri/tanrı temsilcileri bu "özlemi" hep soyut olarak kullanmışlardır. Burada yapılan da budur.

Tek Tapınma Yeri

Tevrat'ta yazanlar:

"Topraklarını alacağınız ulusların ilâhlarına taptıkları yüksek dağlardaki, tepelerdeki, bol yapraklı her ağacın altındaki yerleri tümüyle yıkacaksınız... Sunak-

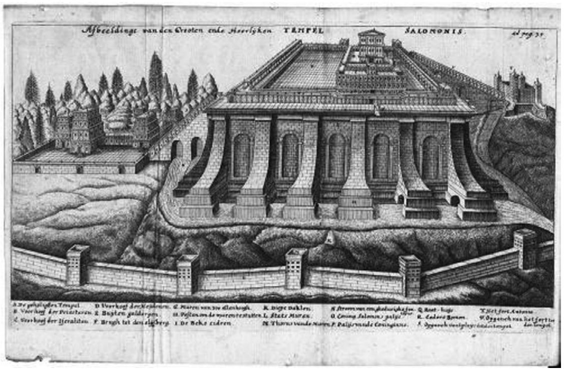
Afbeeldinge van den Grooten ende Heerlyken TEMPEL SALOMONIS.

larını yıkacak, dikili taşlarını parçalayacak, Aşera (Kenan tapınağı içine çakılmış ve tanrının putu veya alameti olan kutsal kazık-BN) putlarını yakacak, öbür putlarını parça parça edeceksiniz... İlâhlarının adlarını oradan sileceksiniz. .. Siz tanrınız RAB'be bu biçimde tapmamalısınız." (Yas.12: 2-4)

Birşeyleri yakarak, yıkarak tapma, ilginç değil mi? Kendinden olmayan her şeye kin, nefret ve düşmanlıkla yaklaşma. Yakma, yıkma, parçalama ve ortadan silme temelinde sağlanan bir inanç birliği ve tapınma. Musa ve yandaşları yalnızca kendilerinden olmayan inançların maddi temeline saldırmakla kalmamış, aynı zamanda kendi ilke ve kurallarıyla manevi temeli de sarsmaya, etkilemeye yoğun çabalar göstermiştir. 5. Kitabın tekrarı bunun resmi kanıtıdır.

Çıkabilecek Peygamberlere Karşı Önceden Alınan Önlem

Tevrat'ta yazanlar:

"Aranızdan bir peygamber ya da düş gören biri çıkarsa, bir belirtiyi ya da şaşılası bir olayı önceden bildirirse,... Bilmediğiniz başka ilâhlara yönelip tapınalım derse, söz ettiği belirti, şaşılası olay gerçekleşse bile, o peygamberi ya da düş göreni dinlememelisiniz. Tanrınız RAB kendisini bütün yüreğinizle, bütün canınızla sevip sevmediğinizi anlamak için sizi sınamaktadır... Tanrınız RAB'bin ardınca yürüyün, O'ndan korkun. Buyruklarına uyun, O'nun sözüne kulak verin. O'na kulluk edin, O'na bağlı kalın. O peygamber ya da düş gören öldürülecek. O, sizi Mısır'dan çıkaran, köle olduğunuz ülkeden kurtaran tanrınız RAB'be karşı gelmeye kışkırttı. Tanrınız RAB'bin yürümenizi buyurduğu yoldan sizi saptırmaya çalıştı. Aranızdaki kötülüğü ortadan kaldırmalısınız. Öz kardeşin, oğlun, kızın, sevdiğin karın ya da en yakın dostun seni gizlice ayartmaya çalışır; senin ve atalarının önceden bilmediğiniz, dünyanın bir ucundan öbür ucuna dek uzakta, yakında, çevrenizde yaşayan halkların ilâhları için, 'Haydi gidelim, bu ilâhlara tapalım derse, ona uymayacak, onu dinlemeyeceksin. Ona acımayacak, sevecenlik göstermeyecek, onu korumayacaksın. Onu kesinlikle öldüreceksin. Onu önce sen, sonra bütün halk taşa tutsun. Taşlayarak öldürün onu. Çünkü Mısır'dan, köle olduğunuz ülkeden sizi çıkaran tanrınız RAB'den sizi saptırmaya çalıştı." (Yas.13: 1-10)

Musa kendisini tarifle işe başlar. Firavun karşısında yaptıklarını hatırlarcasına, "şaşılası olaylar"a vurgu yaparak, peygamberliğini garantiye almaya çalışır. Kendi durumundan çıkıp ileriyi gördüğü için bu önleme başvurduğu açık. Çünkü kendileri de anda, başka tanrılara tapan insanları, taptıklarından uzaklaştırma çabaları içindeler. Böyle bir çabanın içinde, ilerde başlarına gelebilecekleri görmüş olmalarından, geniş ufuklu olduklarını söylemek mümkündür. Yalnız çıkabilecek yeni peygamberleri önlemek için Rab'in sınama yöntemine başvurması inandırıcı değil. Ayrıca çok yerde rastlanan "acı" çektirerek deneme Rab'in veya Musa'nın ilkelliğidir. Zaten verilen buyruk açık ve nettir; bu tür harekete kalkışanlar "yakının" da olsa "öldürülecek"tir. Buradaki hoşgörüsüz temel düşünce tek tanrılı dinlerde günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Buradaki "taşlayarak öldürme" yöntemi yine sonraki tek tanrılı dinlerde de sıkça namus-zina olaylarında rastlanan bir cezalandırma yöntemidir. Gizlice ayartma da anlaşılır değil, büyük ihtimalle ikna olmaya meyil gösterenlere de uyarı yapılmaktadır. Musa'nın kendinden sonra kendi soyunun dışından çıkabilecek peygamberler konusundaki engelleme tavrı, aynı şekilde İsa ve Muhammed peygamberlerde de devam etmiştir. Özellikle Muhammed kendinin son peygamber olduğunu ilân ederken dayanağı, görünen o ki, Musa idi. Önlemde temel dürtü "korku" üzerine inşa edilmektedir. *"Buyruklarına uyulması"* gereken ve *"sözüne kulak verilmesi"* salık verilen Rab'in neden, yeni türeyen ve türeyecek olan peygamberlere karşı müdahale etme, engelleme kudretini göstermiyor sorusu akla gelmemiş olsa gerek.

Borçların Bağışlanacağı Yıl

Tevrat'ta söylenenler:

"Her yedi yılın sonunda size borçlu olanları bağışlayacaksınız... Borçları bağışlama işini şöyle yapacaksınız:

Her alacaklı, komşusunun borcunu bağışlayacak. Borcun ödenmesi için komşusunu ya da kardeşini zorlamayacak. Çünkü RAB'bin borçları bağışlama yılı duyurulmuştur... Yabancıdan borcunu alabilirsin. Ama İsrail'li kardeşinin borcunu bağışlayacaksın." (Yas.15: 1-3)

Bu kural Yahudilerin birliğini güçlendirmek için başvurulan bir yasadır. Aynı zamanda İsrail'liler arasında istenilmeyen zenginliklerin önünün alınması içindir. Yabancının "bağışlama" dışında tutulmasının nedeni bu olsa gerek. Fakat neden 7 yıl olduğunun bir açıklaması yok. Galiba 7 sayısının "kutsal"lığından olsa gerek.

Kölelere Yapılacak İşlem

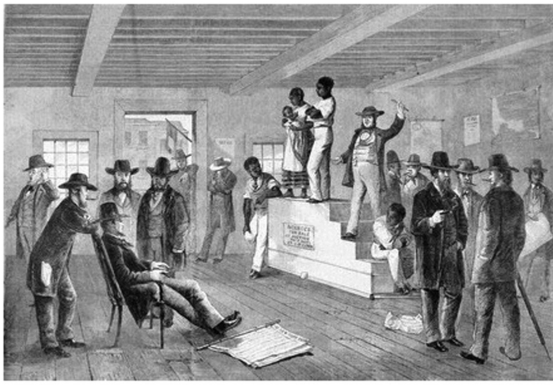

Tevrat'ta şöyle yazar:

"Eğer İbrani kardeşlerinizden bir erkek ya da kadın size satılırsa, altı yıl size kölelik edecek, yedinci yıl onu özgür bırakacaksınız… Onu özgür bırakırken, eli boş göndermeyin… Mısır'da köle olduğunuzu, tanrınız RAB'bin sizi kurtardığını anımsayın. Bu buyruğu bugün size bunun için veriyorum… Eğer köleniz sizi ve ailenizi seviyorsa, sizden hoşnutsa, 'Yanınızdan ayrılmak istemiyorum' derse, bir biz (iğne -BN) alıp kölenin kulak memesinden sokarak kapıya geçirin; o zaman yaşam boyu köleniz olarak kalacaktır. Kadın kölelerinize de aynı şeyi yapın… Kölenizi özgür bırakınca üzülmemelisiniz. Size hizmet ettiği bu altı yıl boyunca ücretli bir işçiden iki kat fazla iş görmüştür. Tanrınız RAB yaptığınız her işte sizi kutsayacaktır." (Yas.15: 12-18)

Dikkat buradaki köle İsrail'lilerin kendi içindeki alınıp satılan kölelerdir. Savaş vb. sonucu ganimet olarak elde edilmiş kölenin konumu tartışma konusu bile değildir. Öncelikle Yahudi dininin sosyal temelinin kölelik olduğu gerçeği gözardı edilemez. 7 yıl sonra kölenin "özgürleşeceği" bir aldatmacadır. Çünkü köleyi elinde bulunduran biri 6. yılında köleyi bir başkasına satarsa, kölelik devam eder. Köle ve alan için yeniden bir 7 yılın başlamış olmasının önünde herhangi bir engel ve yasa yoktur. İnsan bir alışkanlık hayvanıdır. Hizmet ettiği aileye alışkanlığını bir yana bırakırsak, alternatifsiz bir insanın, bir kölenin özgürleşmesinin zor, hemen hemen imkânsızlığı o dönem açısından bilinmelidir. *"Ailenizi seviyor, sizden hoşnutsa"* ömür boyu köleliğin sürmesinin yasal hale getirilmesi, kölelik sisteminin doğası gereğidir. Bunun işareti olarak köleler birbirinden ayırt edilebilsin diye kulak memesi delinebilir. Kölenin yaptığı işin "iki misli" olduğuna yapılan vurgu, kölenin çok yönlü kullanılması, sömürünün katmerlisi anlamına vurgudur. Tanrının köleciliği, bu durumu "kutsaması" karşısında söylenecek tek şey, "vay köleci tanrı vay!"dır. O zaman denilebilir ki; kölenin tanrısı yok, tanrının kölesi çok. Sonuç; köleysen köle kal!

Krala İlişkin Kurallar

Tevrat'ta yazanlar:

"Tanrınız RAB'bin size vereceği ülkeye girip orayı mülk edinerek yerleştiğinizde ve 'Çevremizdeki ulusların tümü gibi biz de başımıza bir kral atayalım' dediğinizde, atayacağınız kral tanrınız RAB'bin seçtiği kişi olmalıdır... Atayacağınız kral kendi kardeşlerinizden biri olmalı. Soydaşlarınızdan olmayan birini, bir yabancıyı kral seçmeyeceksiniz... Kral çok sayıda at edinmemeli, daha çok at satın almak için halkı Mısır'a göndermemeli. Çünkü RAB size, 'Bir daha o yoldan dönmeyeceksiniz' dedi... Atayacağınız kral yüreğinin RAB'den sapmaması için çok kadın edinmemeli, büyük ölçüde altın, gümüş biriktirmemeli." (Yas. 17: 14-17)

Musa yönetimin kralsız yürümeyeceğini biliyor. O kendini de kral atayamayacağına göre, atanacak veya hizmetine girilecek krallar için kural ve yasalar ileri sürmektedir. Ancak burada ileri sürülen yasalar Tevrat içinde övgü ile anlatılan krallar olan Davut ve Süleyman'a hiç te uymamaktadır. Onlar seçilmemiş, dönemin koşullarına uygun olarak, temel prensip olan babadan gelme miras haklarını kullanmışlardır. Zorbalık ve hileyle krallıklarını ilân etmişlerdir. Kral Süleyman'ın zenginliğini önceden aktardık; burada tekrarlamanın gereği yoktur. O'nun ondan öncesi ve sonrası İsrail krallarının *"çok sayıda atları"* da, *"büyük ölçüde altın-gümüşleri"* ve *"çok sayıda kadınları"* da vardır. Savaş sürdürmek ve zaferler kazanmak için bunlara ihtiyaç vardı. Kazanılan her zafer bu zenginliklere yenilerini eklemiştir. Ganimet üzerine kurulu düzenlerde genel kural budur. Bu zenginlikleri nereden temin ettikleri hiç te önemli değil. Musa ve Rab'inin Mısır kaygısı dönemin koşullarına uymayan bir kaygıdır. Hele yürütülen savaşların ganimet üzerine olduğu gerçeği hesaba katıldığında ileri sürülen "altın- gümüş biriktirmemeli" yasası boş bir yasadır. Henüz Tevrat'ın kaleme alındığı bir dönemde, en başta Davut ve Süleyman olmak üzere o dönemin İsrail kralları çok kadınlı olmasına rağmen, Tevrat'ta Rab'in yolundan saptı, tespitlerine rastlamamaktayız. Yukarda ganimetlerin paylaşılmasını aktarırken gördük ki, altın-gümüş benzeri değerli eşyalar Musa ve en yakın kahinlerinin hizmetine-mülkiyetine sunulmuştur. Esir bakir kızlardan en fazlasına yine Musa ve kahinleri sahip olmuştur. Anlaşılan, Musa ve Rab'i kralları kıskanıyor olsa gerek, çünkü onlarda daha fazlası vardı. Ne mülk hırsı ama değil mi?

Peygamber Hakkında

"Tanrınız RAB size aranızdan, kendi kardeşlerinizden benim gibi bir peygamber çıkaracak. Onu dinleyin... Horev'de toplandığınız gün tanrınız RAB'den şunu dilemiştiniz: 'Bir daha ne tanrımız RAB'bin sesini duyalım, ne de o büyük ateşi görelim, yoksa ölürüz... Eğer bir peygamber RAB'bin adına konuşur, ama konuştuğu söz yerine gelmez ya da gerçekleşmezse, o söz RAB'den değildir... Peygamber saygısızca konuşmuştur. O'ndan korkmayın." (Yas.18: 15-22)

Musa sonrasında da "kendi kardeşlerinden" peygamber olacağının kanıtı. Bunun gerekçesi Rab'inin doğrudan müdahalesi yerine temsilcisinin gerekli buyrukları iletmesidir. Çünkü Rab "korkutuyor". Aynı zamanda otorite boşluğu oluşmaması için. Peygamberlerin hata yapabileceğine de dikkat çekilir, "O'ndan korkulmaması" salık verilir, çünkü o zaman problem peygamberdedir, Rab'da değil.

Kısasa Kısas

Toplum arasındaki kötülüklerin önlenmesi için ileri sürülen yasa *"Acımayacaksınız: Cana can, göze göz, dişe diş, ele el, ayağa ayak."* (Yas.19: 21), şeklinde bir yasadır. Suçlu olarak görülen kişiye yaptığının aynısı kendisine yapılacaktır. Döneme uygun ilkellik. Bugün hâlâ bu tür ceza hukukunun (şeriat yasasının) uygulandığı ülkeler vardır. Örneğin Suudi Arabistan.

Savaşa Gidince

"Görevliler askerlere şöyle diyecekler: 'Yeni ev yapıp da içinde oturmayan biri var mı? Evine geri dönsün. Yoksa savaşta ölebilir, evine bir başkası yerleşir... Bağ dikip de üzümünü toplamayan var mı? Evine dönsün. Olur ya, savaşta ölür, üzümü bir başkası toplar... Bir kızla nişanlanıp da evlenmeyen var mı? Evine dönsün.... Belki savaşta ölür, kızı başka biri alır... Görevliler konuşmalarını şöyle sürdürecekler: 'Aranızda korkan, cesaretini yitiren var mı? Evine dönsün. Öyle ki, kardeşlerinin yürekleri onunki gibi ürpermesin...

Bir kente saldırmadan önce, kent halkına barış önerin... Barış önerinizi benimser, kapılarını size açarlarsa, kentte yaşayanların tümü sizin için angaryasına çalışacak, size hizmet edecekler... Ama barış önerinizi geri çevirir, sizinle savaşmak isterlerse, kenti kuşatın... Tanrınız RAB kenti elinize teslim edince, orada yaşayan bütün erkekleri kılıçtan geçirin... Kadınları, çocukları, hayvanları ve kentteki her şeyi yağmalayabilirsiniz. Tanrınız RAB'bin size verdiği düşman malını kullanabilirsiniz." (Yas.20: 5-14)

Günün koşullarına uygun ajitasyon. Bir nevi damardan girme. Korkakları arındırma. Bugün bile hem din, hem de milliyetçilik temelinde benzeri ajitasyonların binleri harekete geçirdiğini biliriz. Tabii bunun diğer bir adı onur kırma hareketidir. Bu antik Yunan'dan öğrenilen bir yöntem olsa gerek.

Diğer yandan "barış"ın nasıl bir sahte taktik olduğunu görüyoruz. Günümüzde de barıştan kim fazla dem vuruyor; fakat aynı zamanda düzeni savunuyorsa, onların savaş yanlısı ve saldırgan olduğunu çok iyi biliyoruz. Rab'in buyurduğu yöntemi, "Kırk katır mı, kırk satır mı ?"dan başkası değildir. Savaşta kazanmak yağma ve ganimeti hak etmektir. Tevrat'a göre, bunun doğrudan saldırı mı, yoksa barış kandırmacasıyla mı olacağı, karşıdakinin durumuna bağlıdır. Her durumda Rab'in adına yürütülmüş olan bir barbarlıktır. Bu barbarlığın sonucunda ne var? Yine mal, yine mülk! Yani mülkün kutsallığı.

Tutsak Bir Kadınla Evlenmek

"Düşmanlarınızla savaşmaya çıktığınızda ve tanrınız RAB onları elinize teslim ettiğinde, tutsaklar alır ve aralarında sevdiğiniz güzel bir kadın görürseniz, onu

kendinize eş olarak alabilirsiniz... Üzerinden tutsaklık giysilerini çıkarsın. Evinizde otursun... Anne babası için bir ay yas tutsun. Sonra kadını alan kişi onunla yatabilir. Erkek ona koca, kadın da ona karı olacak... Kadından hoşnut kalmazsa, onu özgür bıraksın. Kadınla yattığı için onu parayla satmasın, ona köle gibi davranmasın." (Yas. 21: 10-14)

Burada söylenenler savaş ganimetinin kullanım yasasıdır. Yasa savaş ganimeti kadının ilk önce "güzel olması" ve erkeğin onu beğenmesi ile uygulama imkânı bulabilir. Biliyoruz ki, savaşta canları bağışlananlar bakir (erkek eli değmemiş) "kızlar"dır. İzin verilen yas tutma, kız çocuğun kendi dışında erkek çocuk yaşında kardeşleri varsa, onlar da dahil tüm ailesinin kılıçtan geçirildiğinin yasını tutmasıdır. Bu tür ganimetlere sınır konulmamıştır. Kral Süleyman 700 taneye sahip olduysa, sıradan bir askeri birden fazlaya sahiptir ve konumu yükseldikçe ve kazanılan zaferlerin sayısıyla orantılı hep artar. 10-12 yaşındaki bakire bir kız çocuğunun 40-60 yaşındaki zafer kazanan Rab'in askerine düşmesinin önünde herhangi bir engel yasası yoktur. Boşlamak "artık" (Almanca'da artık erkeğin hoşuna gitmiyorsa) erkeğin "hoşnut"luluğuna bağlıdır. Eh Rab'i erkek, peygamberi erkek, askeri erkek, o zaman yasa da erkek lehine olacak elbette.

Cinsel Paklıkla İlgili Kurallar

Tevrat'ta yazanlar:

"Bir adam bir kadın alır, yattıktan sonra ondan hoşlanmazsa, ona suç yükler, adını kötüler, 'Bu kadınla evlendim, ama onunla yatınca erden (bakire -BN) olmadığını gördüm derse,"Kadının annesiyle babası kızlarının erden (bakire -BN) olduğuna ilişkin kanıtı alıp kapıda görevli kent ileri gelenlerine getirecekler... Kadının babası ileri gelenlere, 'Kızımı bu adamla evlendirdim, ama o kızımdan hoşlanmıyor, diyecek, 'Şimdi kızımı suçluyor, onun erden (bakire -BN) olmadığını söylüyor. İşte kızımın erden olduğunun kanıtı! Sonra anne-baba kızlarının erden (bakir -BN) olduğunu kanıtlayan yatak çarşafını ileri gelenlerin önüne serip gösterecekler... İsrail'li bir erden kızın adını kötülemiştir. Kadın adamın karısı kalacak ve adam yaşamı boyunca onu boşayamayacaktır... Ancak bu sav doğruysa, kızın erden olduğuna ilişkin bir kanıt bulunamazsa, kızı baba evinin kapısına çıkaracaklar. Kent halkı taşlayarak kızı öldürecek. Babasının evindeyken fuhuş yapmakla İsrail'de iğrençlik yapmıştır. Aranızdaki kötülüğü ortadan kaldıracaksınız.

Eğer bir adam başka birinin karısıyla yatarken yakalanırsa, hem kadınla yatan adam, hem kadın, ikisi de öldürülecek. İsrail'den kötülüğü atacaksınız." (Yas.22: 15-22)

Burada adalet adına yine kadın küçük düşürülmektedir. Yasa kadından yana görünmesine rağmen kadına karşıdır. Erkeğe verilen ceza kadının ömür boyu kocası olmasıdır. Aslında bu da kadına verilmiş bir cezadır. Çünkü O'nu istemeyen biriyle ömrünü geçirecektir. Üstüne kumalar getirmenin yolu açılmaktadır. Bundan daha ağır bir ceza olur mu? Kadına ömür boyu eziyet. Kadının "bakire" çıkmaması -belirleyen "birkaç damla kanın damladığı bir bez parçası"- durumunda barbarca taşlanarak öldürülmesi bir kerelik ölümdür. Diğer cezaya göre daha hafiftir. Ayrıca ispat olarak delil gösterilen "yatak çarşafı" değiştirilir veya erkek "iktidarsız" ise durum ne olacak? Burada aktardıklarımız belki o yaşanılan dönem için anlaşılır karşılanabilir. Fakat bir din adına yapıldığını unutmamak gerekli. Eğer aynı anlayış bugün de bir takım biçimsel değişikliklerle özsel olarak karşımıza çıkıyorsa, ki çıkıyor, insanlık için yüz karasıdır.

Başka birisinin karısı ile yatan adam ve kadının öldürülmesiyle İsrail kötülükten arındırılıyorsa, bu kötülüğü cinsellikte aramaktan başka birşey değildir. Kötülüğün temeli Tevrat'ta her iki satırda bir tekrarlanan "mal-mülk" üzerindeki özel mülkiyet hakkıdır, kutsallığıdır. Kadın da aynı kategoride ele alındığı için, bu kötülüğün içine erkekler tarafından dahil edilmiştir. Her türlü insani kötülükten arınmak için, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet ilişkisinin son bulması zorunludur. Çünkü her kötülüğün temeli buraya dayanır. Burada anlatılanlar pratiğe de uygulanırken kimin, kimin karısı ile yattığı da önemlidir. Cephedeki askerinin karısını ayartıp "zina" yapan Davut'u öldürmeye güç yetmemiştir. O dönemde Tevrat'a yansımayan nice Davut ve Süleymanlar kayda geçmediği için haberdar değiliz.

Topluluğun Dışında Bırakılanlar

"Erkeklik bezi ezilmiş (Almanca'da hadım edilmiş -BN) ya da erkeklik organı kesilmiş kişi RAB'bin topluluğuna girmeyecek.

Yasa dışı doğan biri (piç -BN) RAB'bin topluluğuna girmeyecek. Soyundan gelenler de onuncu kuşağa dek RAB'bin topluluğuna girmeyecektir." (Yas.23:1-2)

Tövbe tövbe.... Olmaz bu kadar demeyin, olmuş işte, "kutsal" kitap yazmış. Doğanın ne suçu var demeyin! Ondan sonraki on kuşağın günahı nedir diye de sormayın. Arı-temiz toplum olacak ya, ne de olsa tanrının "seçtiği halk"a yakışır olmalı. Yukarda aktardıklarımızı biz yazmadık; Tevrat'tan aktardık. Bu konuda yazılan ile pratik uyum içinde değildir. Lut'un kızlarıyla yatması sonucu doğan çocukların akıbetini gördük, hiç te yukarda yazılanlara uymamaktadır. Yoksa kızlarından doğan Lut'un çocukları yasadışı değil mi? Neyse devam edelim..

Çeşitli Kurallar

"Efendisinden kaçıp size sığınan köleyi efendisine teslim etmeyeceksiniz... Bırakın kendi seçeceği yerde, beğendiği bir kentte aranızda yaşasın. Ona baskı yapmayacaksınız." (Yas.23: 15-16)

"Komşunuzun ekin tarlasına girdiğinizde elinizle başak koparabilirsiniz, ama ekinlere orak salmayacaksınız."(Yas.23: 25)

"Eğer bir adam evlendiği kadında yakışıksız bir şey bulur, bundan ötürü ondan hoşlanmaz, boşanma belgesi yazıp ona verir ve onu evinden kovarsa, kadın adamın evinden ayrıldıktan sonra başka biriyle evlenirse, ikinci kocası da ondan hoşlanmaz, boşanma belgesi yazıp verir, onu evinden kovarsa ya da ikinci adam ölürse, kadını boşayan ilk kocası onunla yeniden evlenemez. Çünkü kadın kirlenmiştir. Bu RAB'bin gözünde iğrençtir. Tanrınız RAB'bin mülk olarak size vereceği ülkeyi günaha sürüklemeyin. "Yeni evli bir adam savaşa gitmeyecek, ona herhangi bir görev verilmeyecek. Bir yıl özgürce evinde kalıp karısını mutlu edecek"... Rehin olarak ne değirmeni, ne de üst taşını alın. Bunu yapmakla adamın yaşamını rehin almış olursunuz."(Yas.24:1- 6)

"Ne babalar çocuklarının günahından ötürü öldürülecek, ne de çocuklar babalarının. Herkes kendi günâhı için öldürülecek." (Yas.24: 16)

Bir kaç paragraf önce savaş ajitasyonu için yazılanları dikkate almaz isek, diyebiliriz ki, Tevrat'ta hep olumsuz şeyler yok değil, birkaç olumluya da rastladık ve aktardık. Ama önce söylenenleri okumadık saymak kaydıyla...

Hoşlanmayıp boşayan erkek, yani Tevrat'ın deyimiyle 'kirleten' erkek, fakat "ülkeyi günâha sürükleyen" kadın. Böyle bir kadın düşmanlığının din kitaplarında edici değil mi?

Yeni evli ile ilgili söylenen fena değil, ama yukarda savaşa giderken damardan girilen ajitasyonla çelişiyor. Değirmen ve taşı örneği güzel bir benzetme.

Babaların veya çocukların günâhlarının birbirini bağlamadığını aktardık. Yanlış okumadınız, aynen yazdığı gibi. Yukarda tam tersi örnekler aktarmıştınız, diye itirazları duyuyoruz. Evet, Çık.20:5 Çık.34:7 de, Rab'in "babaların, dedelerin günâhların hesabını" daha sonraki " kuşaklar" dan sormaktadır. Yer yer bu "on kuşağa dek" sürmektedir. (Yas. 23:1-2) Tevrat'ta çelişmelerden mi söz ediyoruz? Taban tabana birbirine zıt düşüncelerin olması normaldir, mantık aramayacaksınız. Bu zıtlık ve mantıksızlık kendinden sonra gelen diğer tek tanrılı dinlerde de mevcuttur. Dinde sorgulama hakkınız yoktur, inanmak zorunluluğu vardır.

Bereket ve Lanetler

Tevrat'ta söylenenler:

"Kentte de tarlada da kutsanacaksınız. Sepetiniz ve hamur tekneniz bereketli olacak... RAB atalarınıza ant içerek size söz verdiği ülkede bolluk içinde yaşamanızı sağlayacak: Rahminizin meyvesi kutsanacak; hayvanlarınızın yavruları, toprağınızın ürünü verimli olacak.

RAB ülkenize yağmuru zamanında yağdırmak ve bütün emeğinizi verimli kılmak için göklerdeki zengin hazinesini açacak. Birçok ulusa ödünç vereceksiniz; siz ödünç almayacaksınız." (Yas.28: 3-12)

Daha nice bereketler ve "vaadler" sunulur, fakat lanetler daha ağırdır, bunlardan bir kaçı:

"Bu yasanın sözlerine uymayan ve onları onaylamayana lanet olsun! "Bütün halk, 'Amin!' diyecek." (Yas.27: 26)

"Ama Tanrınız RAB'bin sözünü dinlemez, bugün size ilettiğim buyrukların, kuralların hepsine uymazsanız, şu lanetler üzerinize gelecek ve size ulaşacak:

Başınızın üstündeki gök tunç, ayağınızın altındaki yer demir olacak. Ölüleriniz bütün kuşlara, yabanıl hayvanlara yem olacak; onları korkutup kaçıran kimse olmayacak. RAB sizi iyileşemeyeceğiniz Mısır çıbanıyla, urlarla, kaşıntıyla, uyuzla vuracak. "Bir kızla nişanlanacaksınız, ama başka biri onunla yatacak. Ev yapacak, ama içinde oturmayacaksınız. Bağ dikecek, ama üzümünü toplamayacaksınız. Gözlerinizle gördükleriniz sizi çıldırtacak. RAB dizlerinizi, bacaklarınızı tepeden tırnağa iyileşmeyen ağrılı çıbanlarla vuracak. Bağlar dikecek, bakımını yapacak, ama şarap *içmeyecek, üzüm toplamayacaksınız. Onları kurt yiyecek. Bütün ağaçlarınızı, toprağınızın ürününü çekirgeler yiyecek. RAB'bin üzerinize göndereceği düşmanlara kölelik edeceksiniz. Aç, susuz, çıplak kalacaksınız; her şeye gereksinim duyacaksınız. RAB sizi yok edinceye dek boynunuza demir boyunduruk vuracak. "Kuşatma sırasında düşmanınızın vereceği sıkıntıdan rahminizin meyvesini, tanrınız RAB'bin size verdiği oğulların, kızların etini yiyeceksiniz." (Yas.28: 15-53)*

Tanrının, Rab'in bir taraftan kendisine tapılması için rüşvetler sunması, bu "vaad"lerin gerçek olmadığını görüp, bu inançtan vazgeçene ise bunca lanet okuması ancak korkunun yerleştirilmek istenmesiyle açıklanabilir. Musa ve tanrısı Rab, o dönemde ne kadar insani kötülük varsa hepsini aktarıp iğrenç lanetler okumaktadır. Bunların kabûlü durumunda senden olmayana aynı lanetlerin okunması anlaşılır. Günümüze kadar dinlerin yaydığı tam da budur.

İyileşmenin ve Kutsanmanın Koşulları

"Bütün bu olaylar -önünüze serdiğim kutsama ve lanetler- başınıza geldiğinde, tanrınız RAB'bin sizi dağıttığı uluslar arasında bunları anımsayacaksınız... Dünyanın öbür ucuna sürülmüş olsanız bile, tanrınız RAB sizleri toplayıp geri getirecek." (Yas.30: 1-4)

Daha sonraki gelişme, İsrail'lilerin yeryüzüne dağılması, her tarafa sürülmesi bir rastlantı mıdır? Hayır, bir rastlantı değildir. Anlatacağız. Burada aktardığımız sadece geleceğe ışık tutan bir anlatım olduğu için aktardık. Burada dikkat çeken Tevrat'ı yazanlar (en azından bu kitabı yazanlar) göçle karşılaşmış, *"toplayıp geri getirecek"* olan durumu yaşamış olması gereklidir.

Yeşu Musa'nın Yerine Geçecek

Tevrat'ta yazılanlar:

"Yüz yirmi yaşındayım. Bundan böyle size önderlik edemem. Üstelik RAB bana, 'Şeria Irmağı'nın karşı yakasına geçmeyeceksin', dedi.

Sonra Musa Yeşu'yu çağırıp bütün İsrail'lilerin gözü önünde ona şöyle dedi: "Güçlü ve yürekli ol! Çünkü RAB'bin, atalarına ant içerek söz verdiği ülkeye bu halkla birlikte sen gideceksin. Ülkeyi miras olarak onlara sen vereceksin." (Yas.31: 2-7)

Buradan öğreniyoruz ki, Musa 120 yaşında, bunun doğruluk derecesini bilmek mümkün değil, ama sona yaklaşmış. Bu anlamda İslam'ın Musa'yı 300 yaş üzerinde göstermesinin mantığı yoktur. Anlaşılan halef gerekli, bu, yerine getirilmektedir. Bu konuda çeşitli yorumlama varyasyonları söz konusudur. Sigmund Freud'a göre tanrı anlaşmayı Yeşu ile yenilemiş, Musa bir isyan sırasında öldürülmüş, bunun için ırmağın karşı yakasına geçmesi mümkün değil vb. (Bkz.: Sig. Freud: Dinin Kökenleri, sf. 292-293, Öteki Yayınevi 4. Basım Ağustos 1999)

Rab'bin Musa'ya Son Buyruğu

Tevrat'ta yazılanlar:

"RAB Musa'ya, "Ölümüne az kaldı", dedi, "Yeşu'yu çağır. Ona buyruklarımı bildirmem için Buluşma Çadırı'nda hazır olun ."Böylece Musa ile Yeşu gidip Buluşma Çadırı'nda beklediler... Sonra RAB çadırda bulut sütununun içinde göründü; bulut çadırın kapısı üzerinde durdu... RAB Musa'ya şöyle seslendi: "Yakında ölüp atalarına kavuşacaksın. Bu halk da gideceği ülkenin ilâhlarına bağlanıp bana hainlik edecek. Beni bırakacak, kendileriyle yaptığım antlaşmayı bozacaklar. Onları atalarına ant içerek söz verdiğim süt ve bal akan ülkeye getirdiğimde yiyip doyacaklar; semirince başka ilâhlara yönelip onlara tapacaklar. Beni tepecek, antlaşmamı bozacaklar... Başlarına sayısız kötülükler, sıkıntılar geldiğinde, bu ezgi onlara karşı tanıklık edecek. Çünkü çocukları bu ezgiyi unutmayacak. Ant içerek söz verdiğim ülkeye onları getirmeden önce neler tasarladıklarını biliyorum."

"RAB'bin Antlaşma Sandığı'nı (iddialara göre, Musa peygambere verilen yasaların yazılı olduğu tas levhaların saklandığı sandık -BN) taşıyan Levi'lilere şu buyruğu verdi: RAB Nun oğlu Yeşu'ya şu buyruğu verdi: "Güçlü ve yürekli ol! Çünkü İsrail'lileri, ant içerek söz verdiğim ülkeye sen götüreceksin ve ben seninle birlikte olacağım."... Musa yasanın sözlerini eksiksiz olarak kitaba yazmayı bitirince, ölümümden sonra büsbütün yozlaşacağınızı, size buyurduğum yoldan sapacağınızı biliyorum. Son günlerde kötülüklerle karşılaşacaksınız. Çünkü RAB'bin gözünde kötü olanı yapacak ve yaptıklarınızla O'nu öfkelendireceksiniz." Yas.31: 14-29

Burada konuşan Rab'in mi yoksa Musa mı? Alıntılara bakılırsa Rab'in, bizce hayır, başından beri Rab'in de Musa'da aynı kişilerdir. Musa yer yer Rab'in ağzından konuşmuş, O'nun buyruklarını taşıdığını söylemiştir. Bu 5. Kitapta çok açıktır. Fakat sonuçta yine kendi bildiğini okumuştur. Burada da durum aynıdır. Musa kendi yarattığı tanrısıyla Yeşu'yu buluşturmaktadır. Sorun ne, kendisine -Rab'ine- halkı tarafından ihanet edileceği ve antlaşmanın bozulacağıdır. Buna Yeşu'yu inandırıp, O'nun yerini doldurması ve tedbirli olmasıdır.

Musa Rab'inle antlaşmaya bağlı kalacak, Yeşu aracılığıyla İsrail'lileri Irmağın karşısına geçirecektir. Irmağın karşısındaki tarif edilen zenginlik onların başını döndürecek ve Musa'nın yasalarına ters düşüp anlaşmayı bozacaklar.

Musa'nın tüm kaygısı "ölümünden sonra büsbütün yozlaşılacağı"dır. Bu yozlaşmaya Yeşu da dahildir. Tevrat'ın 5 Kitabı boyunca gördük ki, her sapma ve isyanda Musa işi kotarır ve durumu düzeltir. Yasaları tekrar tekrar gündeme getirir. Sürekli gündemde tutulan yasalar ile ilgili sonucu, Turan Dursun, S. Freud'tan aktarmalarla şöyle anlatır:

"Kadın neden "mülk" durumundadır? Erkek neden "efendi" (Rab'in -BN)? Cinsel özgürlükler neden böylesine kalın sınırlar içinde? Köleliğe, ayrıcalığa neden fetvalar (buyruklar -BN) verilmiş?

Araştırın bu (ve benzeri -BN) soruların karşılıklarını, sinsice örülen ahlak yapısının ve bu yapıyı güven altına alan "yasalar"ın köklerinde, (her -BN) türlü ilkel düşünceleri, bol bol bulacaksınız. İlkel düşüncelerden yararlanılarak "mülk" temeli üstüne kurulmuştur "kural"lar (yasalar -BN). " (T. Dursun, Kutsal Kitapların Kaynakları 1, sf. 183, Kaynak Yayınları)

Görülüyor ki, Musa'nın yaymaya çalıştığı inanç (din), kölelik ahlakı ve yasalarıyla sarmaş dolaştır.

O zaman beş kitaptan çıkarılacak önemli dersler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Korku-Umut-Tehdit Musa'nın tanrısı Rab'in en önemli silahlarıdır. Bu silahlar, Tevrat'a göre, sürülerin güçsüzlüğü karşısında, güçlünün, mülke sahip olanın çıkarları doğrultusunda kullanılmıştır. Bu durum, mülk sahibi olanın mülküne yenilerinin eklenmesini de sağlamıştır.
- Musa'nın dini kölelik temeli üzerine kurulu bir dindir ve köleci toplumun tüm özelliklerini içinde barındırır.
- Musa'nın dinine temel olan İbrahim, İshak ve Yakup mülk peşinde koşan, "ahlaksız" teklifler yapabilen insanlardır.
- Musa'nın Tevrat'ı, akılcı düşünceden uzak, insan ruhunun rahatlaması için değil, insanı korkutmak için yazılmıştır. İnsana her türlü kötülüğü-eziyeti reva gören bir yapıttır.
- Musa'nın tanrısı Rab'in, kendinden önceki toplumlarda var olanı aşırmış ve onu günün koşullarına uyarlamıştır. Özellikle Mısır'daki tek tanrılı dinin, Aton'un etkisindedir. Bu noktaya ilerde daha geniş değineceğiz.
- Musa'nın Rab'in desteğiyle yaptığı ileri sürülen "mucizeler" kendi kendine görülen "düşler"dir. Gerçekle alakası olmayan ilkel masalların dini motiflerle süslenmesidir.
- Musa'nın tanrısı Rab'inin özellikleri, hem Mısır, hem Sümerler, hem de Antik Yunan'daki tanrılar gibi, insani özelliklere sahiptir. İnsani "iyilik" ve "kötülükler"le iç içe donanmıştır.
- Musa'nın dini-ahlakı mülk üzerine kuruludur. En büyük hırsızlar, hırsızlığa karşı yasa koyanlardır. Soygunculuk ve hırsızlığın açık savunuculuğu yapılır. İbrahim, Davut, Süleyman, Lut masallarında, en büyük ahlaksızlar egemen konumundaki Rab'in kutsadığı krallar, peygamberlerdir. Yani "İlahi Varlıklar" dır. Tüm yasalar güçsüz ve mülksüzlerin uyması içindir.
- Musa'nın "Kahinleri" Tanrı adına asalak yiyicilerdir.
- Musa'nın Rab'i erkektir, Musa'nın Tevrat'ı erkeği üstün, kadını aşağı gören bir kitaptır.
- Musa'nın dininde miras hukuku erkekler için vardır.
- Musa'nın dini krallık dinidir.
- Musa'nın "Rab'inin seçilmiş halkı" dediği halk, başka halkların barbarca katledilmesi ve yıkımı üzerine dayalı bir seçilmişliktir. Yine bu "seçilmiş halk", "tanrı emirlerini dinlemediği ve Rab'ini hiçe saydığı için", bizzat Musa ve Rab'in tarafından lanetlenen İsrailoğulları'dır.
- Musa'nın ve Rab'inin insanlara "vaad ettiği" "bal ve süt akan ülke" cennet aldatmacasıdır.
- Musa'nın yüce Rab'i, ilkel toplumlarda inanılan "tabu ve totem"lerin tek tanrılığa indirgenmesidir.
- Musa ve tanrısı Rab'in aileleri bir yana, erkek çocuklarını da kılıçtan geçirecek kadar barbardır. Bakire, çocuk yaştaki kızları ganimet olarak dağıtacak kadar gözü dönmüş, emzikteki bebeği bile katledecek gaddarlıktadır.
- Musa ve tanrısı Rab'in savaş ve talan yanlısı emek düşmanı hazırlopçudur. Musa'nın kendisi bizzat katildir.
- Musa'nın kitabı Tevrat birbirine taban tabana zıt çelişmelerle doludur; rahatsız edici şekilde yoğun tekrarlar yapılmaktadır.

- Musa bir anlamda (Mısır'daki tek tanrılı Aton'dan ve Sümer efsanelerinden esinlenerek) yeni bir din, bu dinin kurallarının yer aldığı yeni bir kitap ortaya çıkarmıştır. Bu kitapta Musa gelmiş geçmiş peygamberler içinde en büyüğüdür. Bu din ve kutsal kitabı kendinden sonra gelen Hıristiyanlığa ve İslam'a temel oluşturmuştur.
- Musa'nın Tevrat'taki tanrısı, merhametli, hoşgörülü bir tanrı değildir. Aksine son derece barbar, gaddar ve keyfidir. Öfkeli, kinci, intikamcı ve kıskançtır. İsrailoğulları dışındaki kavim-uluslara düşman bir tanrıdır. Deyim yerindeyse ırkçı ve milliyetçi bir tanrıdır.
- Eski Mısır'da-Sümer'de ve Antik Yunan'da olduğu gibi; Musa'nın dininde de hükümdar/kral aynı zamanda dinin de en yüksek temsilcisi/tanrının elçisi rolüne sahiptir.

Bu bölümü, Richard Daşkins'in **"Tanrı Yanılgısı"** (doğrusu **'Tanrı Çılgınlığı'** olarak tercüme edilmeliydi) ismiyle çıkan kitaptan bir alıntı ile kapatıyoruz:

"Eski Ahit'in tanrısı, tartışmaya açık olarak, tüm literatürün en tatsız karakteridir. Kıskanç ve bundan gurur duyan, dar kafalı, adaletsiz, bağışlamak bilmez bir hakimiyet yanlısı, kindar, kana susamış bir etnik temizlikçi, homofobik, ırkçı, bebek katili, soykırımcı, evlat katili, bir salgın hastalık gibi tehlike saçan, megalomanyak, sadomazişist, kötücül, dönek bir zorba ve bir kadın düşmanı." (age. Sf. 36)....dır.

Diğer kitaplarla ilgili kısa notlar:

YEŞU DÖNEMİ

Musa'dan sonra "sorumluluğu" üstlenen Yeşu önderliğinde İsrail'liler savaşlarla, işgallerle, yok etmelerle **"Kenan Ülkesine"** girerler. Yani Şeria Irmağının karşısına geçerek bugünkü Eriha'yı ele geçirirler. 24 baptan oluşan Yeşu kitabında tekrardan başka birşey yoktur. Burada dikkat çeken önemli bir nokta; Yar.32:1 olduğu gibi, tanrının ordusundan bahsedilmesidir. Savaşçı tanrının ordusu neden olmasın ki... Ordu olunca elbette komutan da olacak. *"Yeşu Eriha'nın yakınındaydı. Başını kaldırınca önünde, kılıcını çekmiş bir adam gördü. Ona yaklaşarak, "Sen bizden misin, karşı taraftan mı?" diye sordu... Adam, "Hiçbiri" dedi, "Ben RAB'bin ordusunun komutanıyım. Şimdi geldim." O zaman Yeşu yüzüstü yere kapanıp ona tapındı. "Efendimin kuluna buyruğu nedir?" diye sordu... RAB'bin ordusunun komutanı, "Çarığını çıkar" dedi, "Çünkü bastığın yer kutsaldır." Yeşu söyleneni yaptı.* (Yeşu.5: 13-15). Eh Antik Yunan'da tanrıların arabaları, savaşçıları olur da, Musa'nın tanrısının onlardan neyi eksik. O'nun da sayısız savaş arabaları olduğunu *"Tanrı'nın savaş arabaları sayısızdır, Rab kutsallık içinde Sina'dan geldi."* (Mez.68: 17 den) öğreniyoruz. Savaş yürütenin savaş arabasına sahip olmasında, garipsenecek birşey yok... Şimdikilerin atom silahları var. Savaş öldürmek demek oluyorsa, Tevrat'ın 10 Emirinden biri olan *"öldürmeyeceksin"* hep çiğneniyor, demektir. Tevrat'ta yer alan bu emir, yine Tevrat'ta yeraldığı gibi en çok, en yüksek mertebedeki, Rab'in ve onun yeryüzündeki elçileri tarafından çiğnenir. Çiğnenmeye teşvik edilir. Bu anlamda dinlerin hoşgörü ve barış yanlısı olduğu bir safsatadır.

Burada bir ilginç yer de kölenin günlük yaptığı işlerdir. *"Bunun için artık lanetlisiniz. Hep kalacaksınız. Tanrım'ın tapınağı için odun kesip su çekeceksiniz."* (Yeşu.9: 23) Bir halk, Gidonya'lılar, yerlerini "uzak" söyledikleri için, tümden lanetlenmekte, köleliğe mahkum edilmektedir. Ne zalimmiş İsrailoğulları'nın Rab'i.

Yine burada Rab'in kalleşlik önerisini görmekteyiz:

"Onlara şöyle buyurdu: "Gidip kentin gerisinde pusuya yatın. Kentin çok uzağında durmayın. Hepiniz her an hazır olun... Ben yanımdaki halkla birlikte kente yaklaşacağım. Bir önceki gibi, düşman kentten çıkıp üzerimize gelince, önlerinde kaçar gibi yapıp onları kentten uzaklaştırıncaya dek ardımızdan sürükleyeceğiz. Önceki gibi onlardan kaçtığımızı sanacaklar. Biz kaçar gibi yaparken, siz de pusu kurduğunuz yerden çıkıp kenti ele geçirirsiniz. Tanrımız RAB orayı elinize teslim edecek. Kenti ele geçirince ateşe verin. RAB'bin buyruğuna göre hareket edin. İşte buyruğum budur." (Yeşu.8: 4-8)

Şimdi bunu askeri beceri olarak adlandırmak elbette mümkün, fakat bahsi geçen askeri "pusu taktiği"ni öneren "yeri göğü yaratan" Rab'in olunca durum biraz değişmez mi? Aktardığımız yer bir askeri taktik kitabından değil, kutsal bir din kitabındandır.

HAKİMLER KİTABI

Hakimler kitabı, salt dünya işleriyle ilgili olarak, yöneticiler ve komutanlar durumunda olanları anlatır. İsrailoğulları'nın başları belaya düştüğünde başvurdukları kutsanmış "kurtarıcılar"dı.

"Sonra RAB onları yağmacıların elinden kurtaran

Hakimler çıkardı. Ama Hakimi de dinlemediler. RAB'be vefasızlık ederek başka ilahlara taptılar. RAB'bin buyruklarını yerine getiren ataları gibi davranmadılar, onların izlediği yoldan çabucak saptılar." Hak.2: 16-17

Burada öğreniyoruz ki, Rab'in, İsrailoğulları savaşı öğrensinler diye, diğer kavim ve milletlerden bazılarını yem olarak yaşar bıraktı. Birlikte izleyelim:

"Kenan'daki savaşların hiçbirine katılmamış olan İsrail'lileri sınamak ve hiç savaş deneyimi olmayan yeni kuşaklara savaş eğitimi vermek için RAB'bin dokunmadığı uluslar şunlardır: Beş Filist Beyliği, bütün Kenanlılar, Saydalılar, Baal-Hermon Dağı'ndan Levo-Hamat'a kadar uzanan Lübnan dağlarında yaşayan Hivliler. RAB İsrail'lileri sınamak, Musa aracılığıyla atalarına verdiği buyrukları yerine getirip getirmeyeceklerini görmek için bu ulusları ülkelerinde bıraktı." (Hak.3: 1-4)

Kendine "halk seçersen" ona her türlü hizmeti sunmak görevi Rab'ine yüklenmektedir. Ama tüm bu hizmetlere rağmen İsrailoğulları rahat durmaz, tanrıya sırt dönünce;

"Sonra İsrail'liler yine RAB'bin gözünde kötü olanı yaptılar. RAB gözünde kötü olanı yaptıkları için Moav Kralı Eglon'u onlara karşı güçlendirdi. İsrail'liler on sekiz yıl Moav Kralı Eglon'un boyunduruğu altında kaldılar." (Hak.3: 12-14)

Boyunduruk altında inleyen İsrailoğulları yine nedamet getirip "af" dileyince, zararlı çıkan hani şu Lut'un hamile bıraktığı kızlarından birinden türeyen Moav'lılar olur ve halkı kılıçtan geçirilir. Yani işlemedikleri bir suçun diyeti ödetilir. Musa ve O'nun Rab'inin adaleti. Diyecek fazla bir şey bırakmıyorlar.

Yeşu'nun ölümünden sonra Kenan'lılarla savaşa ilk gidenler "Yahuda oğullarıdır." (Hak.1:1) Bu savaşta *"Yahudaoğulları Gazze'yi, Aşkelon'u, Ekron'u ve bunlara bağlı toprakları da ele geçirdiler." (Hak.1: 18) Bu bölümde dikkat çeken "RAB'bin meleği sözlerini bitirince bütün İsrail halkı hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı."* (Hak.2: 4) Görüldüğü gibi Rab'in habercisi artık meleklerdir. Elçilik görevi onlara yüklenmiş. Azarlama, öfke-korku bildirimleri onlar aracılığıyla İsrail'lilere ulaşmaktadır. Dikkat! Melekler de erkektir. (Hak.13:10)

Yine burada da "kısır kadın"lar gebe kalır ve "kurtarıcılar" doğururlar. (Hak.13:3-5). *"Ve kadın bir erkek çocuk doğurdu. Adını Şimşon koydu. Çocuk büyüyüp gelişti. RAB de onu kutsadı."* (Hak.13: 24) Doğan Şimşon "sünnetsiz" Filisti'lilerden bir kıza aşık olur; illa bu kızın kendisine alınmasını ister. (Hak.14:3) İsteği yerine getirilir, fakat Rab'in Filisti'lilere tuzak kurmaktadır. Önce İsrailoğulları'nı onların egemenlikleri altına sokar, sonrada öç alır. Tabii bu sırada Şimşon'umuzun acayip bir güce sahip olduğunu; *"Şimşon yeni ölmüş bir eşeğin çene kemiğini eline alıp bununla bin kişiyi öldürdü"*ğünü (Hak.15: 15) öğreniyoruz. Burada yazılanların Antik Yunan tanrılarının veya yarı tanrılarının güçlerinden farkı ne? Abartı aynı abartı, insanüstü bir nitelik verilmesi gerekli ki, insanlar "korksun" ve bu gücün karşısında secdeye gelsin. Devamla *"Şimşon Filisti'lilerin egemenliği sırasında İsrail'lilere yirmi yıl önderlik yaptı."* (Hak.15: 20) Şimşon'nun gücünün neden abartıldığını anlıyoruz, değil mi? Bu güç denemesi sırasında susuzluktan "sünnetsizlerin" eline düşmesini engellemek için. *"Bunun üzerine tanrı Lehi'deki çukuru yardı. Çukurdan su fışkırdı. Şimşon suyu içince canlanıp güçlendi."* (Hak.15: 19) Sonrası mı? Devamla bizim *"Şimşon bir gün Gazze'ye gitti. Orada gördüğü bir fahişenin evine girdi."* (Hak.16: 1) Gerisinin yorumunu okuyucuya bırakıyoruz. Şimşon'un gücünün nerden geldiğini merak edenlere:

"Yüreğini kadına tümüyle açtı. "Başıma hiç ustura değmedi" dedi, "Çünkü ben ana rahmindeyken Tanrı'ya adanmışım. Tıraş olursam, gücümü yitiririm. Sıradan bir adam gibi güçsüz olurum." (Hak.16: 17)

Biz İsrailoğulları'yla devam edelim:

"İsrail'liler Benyamin kentlerine döndüler; insanları, hayvanları ve oradaki bütün canlıları kılıçtan geçirdiler, rastladıkları bütün kentleri ateşe verdiler." (Hak.20: 48)

Başlarına bela olan Benyaminoğulları'na kız bulmak görevi de İsrailoğulları'na düşer. Bunun için çevrilen bir dizi entrika ve hikayeler anlatılır. (Hak.21:15-24)

21 Bap'lık "Hakimler" kitabında anlatılanlar da gerçekten ipe sapa gelmez bir sürü ilkel masallardır.

RUT KİTABI

Tevrat'ta yazan:

"Hakimlerin egemenlik sürdüğü günlerde İsrail'de kıtlık başladı. Yahuda'nın Beytlehem Kenti'nden bir adam, karısı ve iki oğluyla birlikte geçici bir süre kalmak üzere Moav topraklarına doğru yola çıktı." (Rut.1: 1) Bu kişi Rut'tur.

Daha sonra kocası ölen Rut'un yeniden babası yaşındaki "Boaz" ile yatmasının masalı anlatılır. Bu masalın sebebi nedir diye sorulduğunda, kime göre kral; kimine göre peygamber olan Davut soyunu açıklamak içindir. Meğer Rut yaşlı kocası *"Salmon Boaz'ın babası, Boaz Ovet'in babası, Ovet İşay'ın babası, İşay da Davut'un babasıdır".* (Rut.4: 21-24) Evet! Rut kitabının maksadı "onbinleri öldüren" komşunun karısına göz koyan meşhur İsrail'li Kral Davut'un soyunu haber vermek içinmiş.

1. SAMUEL KİTABI

Bu kitap ta yeni önderler-peygamberler-krallar atanması ve gündeme gelmesi hikayeleriyle ilgilidir.

"Hanna, gönlü buruk, acı acı ağlayarak RAB'be yakardı ve şu adağı adadı: "Ey her şeye egemen RAB, kulunun üzüntüsüne gerçekten bakıp beni anımsar, kulunu unutmayıp bana bir erkek çocuk verirsen, yaşamı boyunca onu sana adayacağım. Onun başına hiç ustura değmeyecek." (1.Sa.1: 11)

"Zamanı gelince Hanna gebe kaldı ve bir erkek çocuk doğurdu. "Onu RAB'den diledim", diyerek adını Samuel(*) koydu." Hanna Samuel'i tanrıya adıyor." (1.Sa.1: 10-20)

"Samuel'in RAB'bin bir peygamberi olarak onaylandığını Dan'dan Beer-Şeva'ya kadar bütün İsrail anladı." (1.Sa.3: 4-20)

"Yücelik İsrail'den ayrıldı!" dedi, "Çünkü tanrının sandığı ele geçirildi." (1.Sa.4: 22)

"Samuel yaşadığı sürece İsrail'e önderlik yaptı". (1.Sa.7: 15)

1. Samuel'in dünyaya geliş öyküsü uzun, sıkıcı bir şekilde bir dizi tekrar ile anlatılır. Ama bu anlatımlar arasında öğreniriz ki, İsrail'lilerin kutsal "yasalarının" bulunduğu "tanrı sandığı" düşmanın-sünnetsizlerin eline geçmiştir. Sonra savaşla geri alınır.

"RAB Samuel'e, "Onların sözünü dinle ve başlarına bir kral ata", diye buyurdu. Bunun üzerine Samuel İsrail'lilere, "Herkes kendi kentine dönsün", dedi." (1.Sa.8: 22)

Bu kitapla yeni birşey gündeme geliyor; İsrail'liler başlarına kral istiyorlar. Bunun ne derece doğru olduğu ayrı bir soru. Anlatımlardan çıkardığımız, İsrail davası bir dönemden sonra çeşitli kralların eliyle sürdürülüyor. "Samuel Saul'u görünce, RAB, "İşte sana sözünü ettiğim adam!", dedi, "Halkıma o önderlik edecek." (1.Sa.9: 17) Saul ilk iş olarak kendine verilen görevle unutulmamış bir kinin öcünü alır:

*"Şimdi git, Amalek'lilere saldır. Onlara ait her şeyi tümüyle yok et, hiçbir şeyi esirgeme. Kadın erkek, **çoluk çocuk**, öküz, koyun, deve, eşek hepsini öldür." [Dip Not. İbranice "tümüyle yok etmek" fiili insanları, malları bir daha alınmamak üzere RAB'be adamak anlamını içerir. İbranice'de aynı ifade 8. ve 21. ayetlerde de geçer.] (1.Sa.15: 3)*

Bu bapta yer alan "çoluk çocuk" İlhan Arsel eleştirisinde "çocuktan emzikte olana" şeklinde aktarılmıştır. (age. sf. 119) Almanca'sından kontrol ettiğimizde İlhan Arsel'in haklı olduğunu gördük. Almanca'da "Saeuglinge" (emziktekiler) olarak geçmektedir. Bu zalimliğin günümüze kadar taşınmış olması sistemler sorunudur. Besinini sömürücü sistemlerden alan bu tür zalimlikler hem din adına hem de özgürlük vb. palavralar adına daha çok işlenecektir.

Fakat buyurulan bu Kral Saul hiç te Rab'in yasaları gereği sağlam çıkmıyor ve Rab'in *"Saul'u kral yaptığıma pişmanım. Beni izlemekten vazgeçti. Buyruklarımı yerine getirmedi." Samuel öfkelendi ve bütün geceyi RAB'be yakarmakla geçirdi."* (1.Sa.15: 11); özeleştiri yaparcasına pişmanlığını açıklıyor. Sebep ganimet paylaşımının sonucu çıkan problemlerdir. Yine mülk meselesidir. Bundan sonra sahneye "çoban" Davut çıkmaktadır. Tabii önce atanıyor, sonra bulunuyor.

"RAB Samuel'e, "Ben Saul'un İsrail Kralı olmasını reddettim, diye sen daha ne zamana dek onun için üzüleceksin?", dedi, "Yağ boynuzunu yağla doldurup yola çık. Seni Beytlehem'li İşay'ın evine gönderiyorum. Çünkü onun oğullarından birini kral seçtim." (1.Sa.16:1)

Sonra İşay'a, "Oğullarının hepsi bunlar mı?" diye sordu. İşay, "Bir de en küçüğü var" dedi, "Sürüyü güdüyor." Samuel, "Birini gönder de onu getirsin", dedi, "O buraya gelmeden yemeğe oturmayacağız." Samuel yağ boynuzunu alıp kardeşlerinin önünde çocuğu methetti. O günden başlayarak RAB'bin ruhu Davut'un üzerine güçlü bir biçimde indi. Bundan sonra Samuel kalkıp Rama'ya döndü." (1.Sa.16: 11-13)

Bundan sonrası Saul ile Davut iktidar kavgasıdır. Davut'un Kral Saul sarayına girmesi:

"Efendimiz, biz hizmetkârlarına buyruk ver, iyi lir çalan birini bulalım. Öyle ki, tanrının gönderdiği kötü ruh üzerine gelince, o lir çalar, sen de rahatlarsın." ... O günden sonra, tanrının gönderdiği kötü ruh ne zaman Saul'un üzerine gelse, Davut liri alıp çalar, Saul rahatlayıp kendine gelirdi. Kötü ruh da ondan uzaklaşırdı." (1.Sa.16: 16-23)

(*) "Samuel": "Tanrı duyar" anlamına gelir

Saul'un evinde O'na karşı yetişirken "Sonra koşup üzerine çıktı. Golyat'ın kılıcını tutup kınından çektiği gibi onu öldürdü ve başını kesti. Davut Filist'li Golyat'ın başını alıp Yeruşalim'e götürdü." (1.Sa.17: 51-54) Daha sonra yakılan ezgilerde;

"Davut'un Filist'li Golyat'ı öldürmesinden sonra, askerler geri dönerken, İsrail'in bütün kentlerinden gelen kadınlar, tef ve çeşitli çalgılar çalarak, sevinçli ezgiler söyleyip oynayarak Kral Saul'u karşılamaya çıktılar. Bir yandan oynuyor, bir yandan da şu ezgiyi söylüyorlardı:

Saul binlercesini öldürdü, Davut'sa on binlercesini." (1.Sa.18: 6-7)

Söylenenler Saul'u kıskandırmış, Davut ile Saul arasındaki taht kavgası başlamıştır. Saul kızını Davut'a vererek O'na karşı planlar kurmuş; (1.Sa.18:21) ama bunda başarılı olamamıştır. Hatta Rab'in kutsadığı biri olarak *"Bunun üzerine Saul görevlilerine, "Bana bir cinci kadın bulun da varıp ona danışayım" diye buyruk verdi. Görevliler, "Eyn-Dor'da bir cinci kadın var", dediler."* (1.Sa.28: 7) Bundan da sonuç alamamış. Bir müddet Davut kaçar, Saul kovalar, hatta Davut "düşmana" sığınır, ne zaman Saul Filisti'lilerle girdiği savaşta dövüşerek oğullarıyla birlikte öldürülür, o zaman yeniden piyasaya çıkar. Bu arada 1. Samuel kitabı bitmiştir. Davut ta iyi bir siyasetçi olarak iktidara adım adım yaklaşmıştır.

2. SAMUEL KİTABI

Davut kral olur, çünkü Saul ölmüş ve önünde engel kalmamıştır. Davut *"Saul'la oğlu Yonatan için ağıt yaktı."* (2.Sa.1: 17) Yaşarken kuyu kazanlar, öldükten sonra arkasından ağıt yakarlar. Kutsal kitapta kutsanmışlar böyle ikiyüzlü de olabiliyor.

Devamında *"Bundan sonra Davut RAB'be, "Yahuda kentlerinden birine gideyim mi?", diye sordu. RAB, "Git" dedi. Davut, "Nereye gideyim?", diye sorunca, RAB, "Hevron'a", diye karşılık verdi.* (2.Sa.2: 1).

Bu arada günümüzde aynı dinin mezheplerinde olduğu gibi, İsrailoğulları kendi aralarında savaşa tutuşurlar (2.Sa.2:8-32). Davut durumunu sağlamlaştırmakta, *"Davut otuz yaşında kral oldu ve kırk yıl krallık yaptı... Hevron'da yedi yıl altı ay Yahuda'ya, Yeruşalim'de otuz üç yıl bütün İsrail'e ve Yahuda'ya krallık yaptı."* (2.Sa.5: 4-5) Durumunu sağlamlaştırma sürecindeyken içinde Rab'in/Musa'nın yasalarının bulunduğu *"Antlaşma Sandığı'nın Yeruşalim'e Getirilişi"* (2.Sa.6: 1-23) sağlanmıştır. Bu sandık bundan sonraki bölümlerde hep oradan oraya dolaşacaktır.

Kralımız layık olduğu şekilde; "Kral sarayına yerleşmişti. RAB de onu çevresindeki bütün düşmanlarından koruyarak rahata kavuşturdu." (2.Sa.7: 1). Çünkü burada açık bir şekilde görülmektedir ki, Kral Davut hem Rab'in elçisi/peygamber, hem de hükümdar. Zaten Mısır'da, Sümer'de, Antik Yunan'da kral aynı zamanda dinin/inancında en yüksek kurumu değil miydi?

Rab'in Davut'tan isteği:

"Git, kulum Davut'a şöyle de: 'RAB diyor ki, oturmam için bana sen mi tapınak yapacaksın... İsrail halkını Mısır'dan çıkardığım günden bu yana konutta oturmadım. Bir çadırda orada burada konaklayarak dolaşıyordum." (2. Sa.7:5-6)

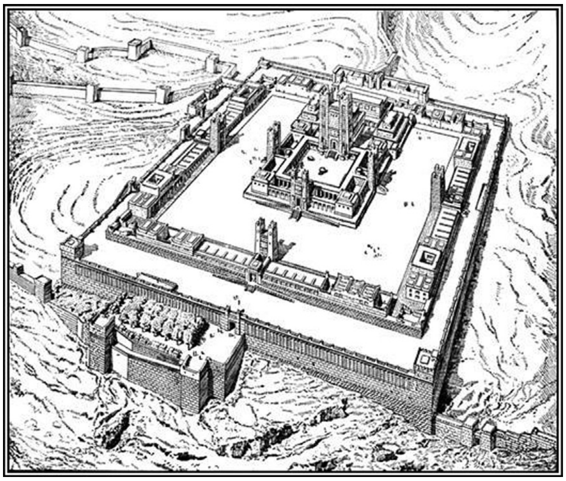

Evet Tanrının, Sümer'de, Eski Mısır'da ve Antik Yunan'da olduğu gibi, tapınağa ihtiyacı vardı. İsrail Tanrısı Rab'inin de çadırdan kurtulması "hakkı" idi. Böyle saçmalık olur mu demeyin. Bugünkü sinagoglar, kiliseler, camiler ve her türlü tapınaklar tanrı evi olarak adlandırılmıyor mu? Sanki duyuyor gibiyim, eğer tanrı "tek" ise, bunca evi ne yapacak? Bu soruyu biz de çözemedik. Ama bildiğimiz; bu "ev"lerin hepsinin emek ürünü oldukları ve bunları inşa edenlerin buralarda uyutulduğu da o kadar gerçektir.

Bu kutsal kralların ve tanrıların kutsanmış evleri bir nevi "kutsal bölgeler" olarak ta adlandırılabilir.

S. Freud bu konuda şunları söyler:

"Başkanlar ve rahipler gibi tehlikeli kişileri, başkalarıyla biraraya gelmekten uzak tutacak duvarlarla çevirerek ayırmak ihtiyacının duyulması, şaşılacak birşey değildir. Aslında, tabu kurallarından çıkan bu engellerin, bugün saray merasimi şeklinde hala yaşamakta olduğunu görüyoruz." (S. Freud, Dinlerin Kökeni, Aktaran T. Dursun, s. 181)

Davut, çoban atası Musa'nın mesleğiyle başlamış ve vardığı yerde başarıları Tevrat'ta sayfalarca aktarılmıştır. Zaferden zafere koşan "çoban" kralımız; *"Edom'un her yanına askeri birlikler yerleştirdi. Edom'luların tümü Davut'un köleleri oldular. RAB Davut'u gittiği her yerde zafere ulaştırdı."* (2.Sa.8: 14)

Davut'un görevleri sıralanırken, *"Bütün İsrail'de krallık yapan Davut halkına doğruluk ve adalet sağladı."* (2.Sa.8: 15) Ama O'nun ne kadar adaletsiz olduğunu, "Bat-Şeva" nın kocasına yaptığı adaletsizlik Rab'ini bile kızdırmıştır. Olay aynen şöyledir:

"İlkbaharda, kralların savaşa gittiği dönemde, Davut kendi subaylarıyla birlikte Yoav'ı ve bütün İsrail ordusunu savaşa gönderdi. Onlar Ammon'luları yenilgiye uğratıp Rabba Kenti'ni kuşatırken, Davut Yeruşalim'de kalıyordu. Bir akşamüstü Davut yatağından kalktı, sarayın damına çıkıp gezinmeye başladı. Damdan yıkanan bir kadın gördü. Kadın çok güzeldi. Davut onun kim olduğunu öğrenmek için birini gönderdi. Adam, "Kadın Eliam'ın kızı Hititli Uriya'nın karısı Bat-Şeva'dır", dedi.

Davut kadını getirmeleri için ulaklar gönderdi. Kadın Davut'un yanına geldi. Davut aybaşı kirliliğinden yeni arınmış olan kadınla yattı. Sonra kadın evine döndü... Gebe kalan kadın Davut'a, "Gebe kaldım" diye haber gönderdi.

Mektupta şöyle yazdı: "Uriya'yı savaşın en şiddetli olduğu cepheye yerleştir ve yanından çekil ki, vurulup ölsün." ... Uriya'nın karısı, kocasının öldüğünü duyunca, onun için yas tuttu. Yas süresi geçince, Davut onu sarayına getirtti. Kadın Davut'un karısı oldu ve ona bir oğul doğurdu. Ancak, Davut'un bu yaptığı RAB'bin hoşuna gitmedi." (2.Sa.11: 1-27)

"RAB şöyle diyor: 'Sana kendi soyundan kötülük getireceğim. Senin gözünün önünde karılarını alıp bir yakınına vereceğim; güpegündüz karılarının koynuna girecek. Davut, "RAB'be karşı günah işledim" dedi. Natan, "RAB günahını bağışladı, ölmeyeceksin" diye karşılık verdi." (2.Sa.12: 11-13)

Burada önceden anlattığımızı, bütünlük içinde bu kitapta yer aldığı için tekrar aktardık. Yazılanları biz uydurmadık, kutsal Kitap Tevrat'tan olduğu gibi aktardık. Yorumunu size bırakıyoruz. Benzeri olayların daha sonraki tek tanrılı dinlerin peygamberlerinde rastlandığını belirtip geçelim. Sırası gelince onları da anlatacağız. Davut'un uçkuruna düşkün özellikleri çocuklarına daha kötü sirayet etmiştir. Oğlu Amnon kendi kız kardeşine tecavüz eder.

"Avşalom ise Amnon'a iyi kötü hiçbir şey söylemedi. Kızkardeşi Tamar'a tecavüz ettiği için Amnon'dan nefret ediyordu." (2.Sa.13: 22)

Davut duruma öfkelenir ama Amnon'u "şarap içirip" iyice keyiflendikten sonra öldürüp işi bitiren kardeş Avşalom'dur. (2.Sa.13: 28) Ama bu duruma Davut bozulunca, babasıyla arası açılır ve savaşa tutuşurlar. Avşalom'un da temiz olmadığını, babası Davut'un karıları-cariyeleriyle yattığını öğreniriz. (2.Sa.16: 21-22) *"Savaş her yana yayıldı. O gün ormanda yok olanların sayısı kılıçtan geçirilenlerin sayısından daha çoktu."* (2.Sa.18: 8) Bu tür iktidar dalaşının yabancısı değiliz. Yenen Davut'un ordusu olur ama yine timsah gözyaşları *"Yoav'a, "Kral Davut Avşalom için ağlayıp yas tutuyor" diye bildirdiler."* (2.Sa.19: 1)

Davut zamanında bir sayım daha yapıldı. Sonuçları: *"Yoav sayımın sonucunu krala bildirdi: İsrail'de kılıç kuşanabilen sekiz yüz bin, Yahuda'daysa beş yüz bin kişi vardı."* (2.Sa.24: 9) Yani anlaşılan Davut döneminde İsrailoğulları daha güçlenmiş durumdadırlar.

1. KRALLAR KİTABI

Bu kitap adı üzerinde İsrail ve Yahuda krallıklarının, onların zafer ve yenilgilerini anlatır. Bu anlatım hikayeleri içinde Rab'in rolü elbette eksik değildir. Rab'in kutsadığı her yeni kral ve peygamber de O'nun buyruklarını eksiksiz ulaştırmak zorundadır. Bu buyruklar peygamber ve krallara yer yer direk, yer yer de elçi melekler aracılığıyla ulaştırılır. 1. Tanrı ve buyrukları, 2. buna uyması gereken güçsüzler (halk), 3.tanrının buyruklarını halka -güçsüzlere- ulaştıran elçiler-peygamberler üçlüsüne 4. melekleri de eklediğimizde dörtlü tamamlanmıştır.

Hani derler ya, günah ve sevapta tanrı ile kul arasına girilmez; tek tanrılı ilk dinde bunun olamayacağını görmekteyiz. Zaten din inancın bireysellikten çıkıp toplumsallaşması değil midir?

Davut'ta devam edelim. Davut hastalanıp, sıtması tutunca, dönemin kralına, Davut'a layık bir yöntem bulunur.

"Yıllar geçmiş, Kral Davut yaşlanmıştı. Üstünü örtülerle örtmelerine karşın ısınamıyordu.

Görevlileri, "Efendimiz kral!" dediler, "Yanında kalıp sana bakacak, koynunda yatıp seni ısıtacak genç bir kız arayalım." Görevliler bütün İsrail'i aradılar; sonunda Şunem'li Avişak adında genç ve güzel bir kız bulup krala getirdiler... Çok güzel olan genç kız, krala bakıp hizmet etti. Ama kral ona hiç dokunmadı." (1.Kr.1: 1-4)

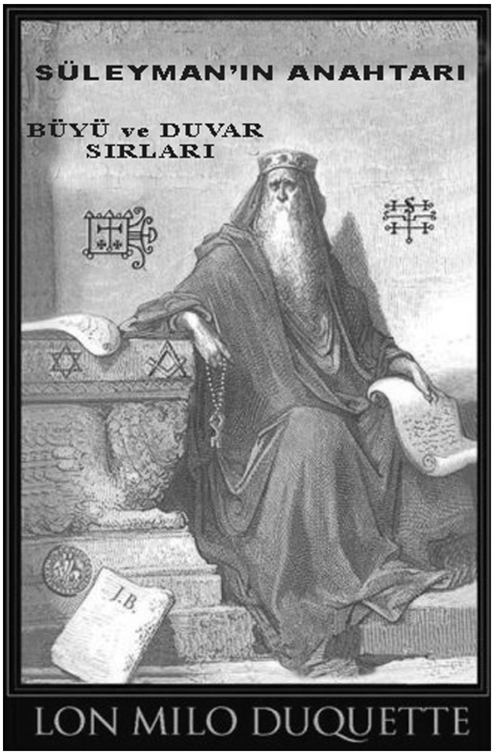

Koynunda yatıp onu ısıtmasına rağmen kralın "ona hiç dokunma"ması nasıl açıklanır? (Mesela dokunmaya muktedir olmadığı ile açıklanabilir!) Tevrat'ın sırrı deyip devam edelim.

Davut ölmeden önce kimin kral olacağı, taht kavgaları kardeşler arasında başlar. Bu iktidar kavgasının nasıl sonuçlandığını birlikte izleyelim.

"Bunun üzerine Natan, Süleyman'ın annesi Bat-Şeva'ya, "Hagit oğlu Adoniya efendimiz Davut'un haberi olmadan kendini kral ilan etmiş, duymadın mı?" dedi, Git Kral Davut'a söyle, 'Efendim kral, benden sonra oğlun Süleyman kral olacak ve tahtıma o oturacak diye bana ant içmedin mi? O halde neden Adoniya kral oldu?" (1.Kr.1: 11-13)

Bat-Şeva daha kralla konuşurken Peygamber Natan geldi... Krala, "Peygamber Natan geldi" dediler. Natan kralın huzuruna çıkıp yüzüstü yere kapandı." (1.Kr.1: 22-23)

Kral Davut, "Bana Bat-Şeva'yı çağırın!" dedi. Bat-Şeva kralın huzuruna çıkıp önünde durdu... Kral Bat-Şeva'ya, "Beni bütün sıkıntılardan kurtaran, yaşayan RAB'bin adıyla ant içiyorum" dedi. Benden sonra oğlun Süleyman kral olacak ve tahtıma geçecek diye İsrail'in tanrısı RAB'bin adıyla içtiğim andı bugün yerine getireceğim." (1.Kr.1: 28-30)

Burada ismi geçen anne "Bat-Şeva", Davut'un komşusu komutanın ayarttığı karısıdır. Kadın evli, Davut çok evli olduğu halde "zina" yapmalarına rağmen, oğulları Süleyman kral ve peygamberlik mertebesine yükseltilerek bir nevi Rab'in tarafından ödüllendirilmektedir. *"Babası Davut'un tahtına geçen Süleyman'ın krallığı çok sağlam temellere oturmuştu."* (1.Kr.2: 12) Süleyman'a düşen görev bunu daha da ilerletmekti. Fakat Süleyman'ın ilk icraatı kardeşi Adoniya'yı öldürtmekti. Bu işi *"Böylece Kral Süleyman Yehoyada oğlu Benaya'yı Adoniya'yı öldürmekle görevlendirdi. Benaya da gidip Adoniya'yı öldürdü."* (1.Kr.2: 25) Bunu oğluna yaptırdıktan sonra, iktidarının genişletilmesi için önündeki önemli bir engeli kaldırmış olur. Zaten Süleyman'ın kral olacağını düşünde görür. Gördüğü düşü birlikte okuyalım:

"Tanrı ona şöyle dedi: "Madem kendin için uzun ömür, zenginlik ve düşmanlarının ölümünü istemedin, bunların yerine adil bir yönetim için bilgelik istedin; isteğini yerine getireceğim. Sana öyle bir bilgelik ve sezgi dolu bir yürek vereceğim ki, benzeri ne senden öncekilerde görülmüştür, ne de senden sonrakilerde görülecektir. Sana istemediklerini de vereceğim: Yaşadığın sürece öbür kralların erişemeyeceği bir zenginlik ve onura ulaşacaksın. Süleyman uyanınca bunun bir rüya olduğunu anladı." (Kr.3: 11-15)

Tanrı nedense Süleyman'a rüyada da olsa çok cömert davranmaktadır, bunu Süleyman'ın krallığı sırasında gözlemlemek te mümkündür. Sonrası malum, kitapta Süleyman'ın başarı ve zaferlerinin masallarını izleriz. Süleyman dönemine ait birkaç ilginç noktaya değinmek istiyoruz.

Bunlardan biri Süleyman Peygamberin adil olması ve *"bilge"*liğidir. Bu yetenekleri konusunda Tevrat'ta aşağıdaki örnek masal anlatılır. Masal iki anne arasında çocuk kavgasıdır.

"Kral, "Biri, 'Yaşayan çocuk benim, ölü olan senin diyor, öbürü, 'Hayır! Ölen çocuk senin, yaşayan benim diyor. O halde bana bir kılıç getirin!" dedi. Kılıç getirilince, "Yaşayan çocuğu ikiye bölüp yarısını birine, yarısını öbürüne verin!" diye buyurdu.

Yüreği oğlunun acısıyla sızlayan, çocuğun gerçek annesi krala, "Aman efendim, sakın çocuğu öldürmeyin! Ona verin!" dedi. Öbür kadınsa, "Çocuk ne benim, ne de senin olsun, onu ikiye bölsünler!" dedi... O zaman kral kararını verdi: "Sakın çocuğu öldürmeyin! Birinci kadına verin, çünkü gerçek annesi odur.

Kralın verdiği bu kararı duyan bütün İsrail'liler hayranlık içinde kaldı. Herkes adil bir yönetim için Süleyman'ın tanrıdan gelen bilgeliğe sahip olduğunu anladı." (1.Kr.3: 23-28)

Ne adil ve ne bilgece bir davranış! İnsanların ilkel düşündüğü dönemin koşullarında "bilgece" görülebilir davranış içinde barbarlık ve şiddeti barındırmaktadır. Hele bir de bu "bilgelik" *"Süleyman'ın bilgeliği, bütün doğuluların ve Mısır'lıların bilgeliğinden daha üstündü."* (1.Kr.4: 30) şeklinde yorumlanması o dönem ve öncesi eski Mısır ve Sümer medeniyetlerine bir hakarettir. Bugün bunu bilgece ve adil bulmak ise, başlı başına ayrı bir problem ve ilkelliktir.

Tevrat'ta anlatıldığı kadarıyla Süleyman'ın egemenlik alanı *"Süleyman, Fırat Irmağı'ndan Filist'e, oradan Mısır sınırına kadar bütün ülkelere egemendi. Bu ülkeler Süleyman'ın yaşamı boyunca ona haraç ödeyip hizmet ettiler."* (1.Kr.4: 21) Dönemin koşullarına göre çok genişlemiştir. Bu krallığı ayakta tutanın ödenen haraçlar olduğunu kutsal kitap yazıyor. Bu haraç ve ganimetlerin aşağıdaki dökümü anlayana çok şeyler söyler.

Kral/Peygamber Süleyman'ın bir günlük saray gereksinimlerine bir göz atalım:

"Süleyman'ın sarayının bir günlük yiyecek gereksinimi şunlardı: Otuz kor(*) ince, altmış kor(*) kepekli un;"

"Onu ahırda, yirmisi çayırda yetiştirilmiş sığır ve yüz koyun; ayrıca geyikler, ceylanlar, karacalar ve semiz kuşlar. Tifsah'tan Gazze'ye kadar, Fırat Irmağı'nın batısındaki bütün krallıkları Süleyman yönetiyordu. Her tarafta barış vardı." (1.Kr.4: 22-24)

Tevrat'ta verilen bu rakamlar, dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda büyük rakamlardır. Bu rakamlara tüketilen sebze vs.yi eklediğinizde, sarayda ne kadar angaryacının olduğunu kestirmek zor değildir.

Süleyman'ın Rab'in için yaptığı tapınak:

Tahminen M.Ö. 1000 yıllarında yapıldığı ileri sürülür. Rab'in için yapılan ilk ibadet yeriydi. (Müslümanlar da bunu Allah için yapılan ilk ibadet yeri olarak kabul eder.) M.Ö. 587 yılında Babil'liler tarafından yıkıldı. Yahudiler tarafından onarılan tapınak bu sefer de Romalılar tarafınca M.S. 70 yılında yıkıldı. Yeniden onarılan tapınak Romalılar tarafından tekrar 135 yılında tüm Kudüs ile birlikte yıkıldı ve o günden beri Süleyman Tapınağı yıkıktır ve sadece bir duvarı ayaktadır. Bu duvar da bugün Yahudilerin **Ağlama Duvarı** olarak ibadet ettikleri duvardır. Tapınağın geri kalan kısmına 691 yılında Mescid-i Aksa ve Kubbet-üs Sahra yapılmıştır. Kudüs'teki din kavgalarının günümüze kadar uzanan bir temeli de buradan kaynaklanır. Üzerinde Müslümanlarca da kutsal ibadet yerleri bulunduğu için Süleyman Tapınağı anda yeniden inşa edilememektedir.

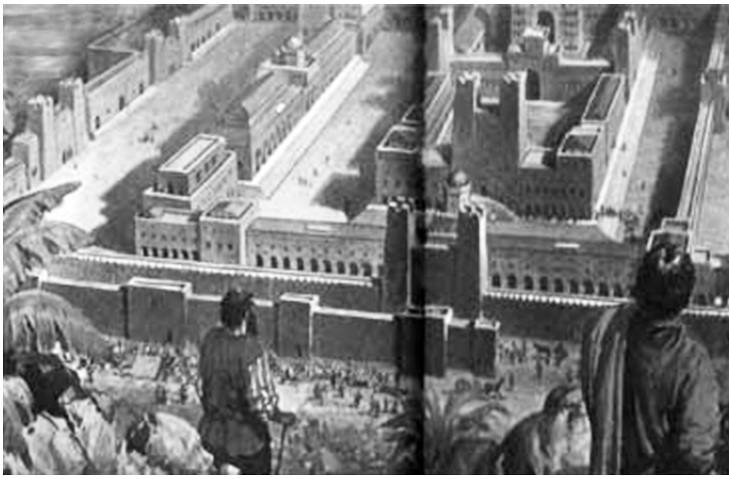

Tevrat'ta anlatılana gelince:

Kral Süleyman Rab'in adına tapınak yapma işine *"RAB, babam Davut'a, 'Tahtına oturtacağım oğlun benim adıma bir tapınak yapacak diye söz verdi. Ben de tanrım RAB'bin adına bir tapınak yapmaya karar verdim."* (1.Kr.5: 5) Verilen sözü yerine getirmek için girişilir. Bunun için:

"Kral Süleyman angaryasına çalıştırmak üzere bütün İsrail'den otuz bin adam topladı.

Sırayla her ay on binini Lübnan'a gönderiyordu. Bir ay Lübnan'da, iki ay evlerinde kalıyorlardı. Angaryasına çalışan adamların başında Adoniram vardı. Süleyman'ın yük taşıyan 70 000, dağlarda taş kesen 80 000 adamı vardı. Ayrıca, işin yürümesini sağlayan ve işçileri yöneten 3 300 görevlisi vardı.

İşçiler, kralın buyruğu uyarınca, tapınağın temelini

(*) "Otuz kor": Yaklaşık 4 ton. "Altmış kor": Yaklaşık 8 ton...

yontma taşlarla atmak üzere ocaktan büyük ve kaliteli taşlar kesip çıkardılar. Süleyman'ın ve Hiram'ın yapıcılarıyla Gevallılar, tapınağın yapımı için taşlarla keresteleri kesip hazırladılar." (1.Kr.5: 13-18)

Tapınağın yapımında kullanılan taşlar taş ocaklarında yontulmuştu. Onun için yapım halindeki tapınakta çekiç ve balta dahil hiçbir demir aletin sesi duyulmadı." (1.Kr.6: 7)

Görüldüğü gibi tüm çalışanlar doğru bir şekilde "angaryacı" olarak değerlendirilir. Yapanlar için angarya iştir. Tanrıdan reva mı demeyin. Öyleymiş Rab'bin insanların-kölelerin, karın tokluğuna, krallar-kahinler, yüzlerce asalak otursun, sefa sürsünler diye saraylar yapmasını reva görüyormuş.

Bahsi geçen tapınak-saray günün koşullarına göre çok büyük olduğu için bizzat ölçüler aktarılır..

"Dış duvarlara bitişik katlar tapınağın çevresini kapsıyordu. Her birinin yüksekliği beş arşındı (*). Bunlar sedir ağacından kirişlerle tapınağa eklendi."

"Bu iç odanın önündeki ana bölümün uzunluğu ise kırk arşındı."(*).

"Tapınağın içinde RAB'bin Antlaşma Sandığı'nın konacağı iç oda hazırlandı." (1.Kr.6: 10-19)

Elbette Rab'in için yapılan böyle bir tapınağın-sarayın süsü de eksik olmamalıydı. Bunun için:

"Bu odanın içten içe uzunluğu, genişliği ve yüksekliği yirmişer arşındı. Süleyman odayı saf altınla kaplattı. Sunağı da sedir tahtalarla döşetti... Tapınağın içini saf altınla kaplattı; iç odanın önüne altın zincirler asıp orayı da altınla kaplattı... Böylece iç odadaki sunak dahil, tapınağın içini tamamen altınla kaplatmış oldu... On birinci yılın sekizinci ayı olan Bul ayında tapınak tasarlandığı biçimde bütün ayrıntılarıyla tamamlandı. Tapınağın yapımı Süleyman'ın yedi yılını almıştı." (1.Kr.6: 20-38)

Sanki yapımda Süleyman çalışmış gibi, "yedi yılını" almış. Bu söylem bize yine B. Brecht'in ***"Kitaplar yalnız kralların adını yazar. Yoksa kayaları taşıyan krallar mı?"***yı hatırlattı. Gördük ki, bu iş için ne kadar angarya çalışan insan varmış. Süleyman bununla kalmaz, Rab'inden eksiği olmadığını düşünerek, Rab'inin tapınağı/sarayından daha ihtişamlısını, *"Süleyman kendine, yapımı on üç yıl süren bir saray yaptırdı."* (1.Kr.7: 1) ek olarak ta, kimden görmüşse, *"Hiram dökme tunçtan on arşın (*) çapında, beş arşın derinliğinde, çevresi otuz arşın (*) yuvarlak bir **havuz** yaptı."* (1.Kr.7: 23).

Süleyman'ın duası sonrakiler için ilginçtir: *"Süleyman RAB'bin sunağının önünde, İsrail topluluğunun karşısında durup ellerini göklere açtı." (*1.Kr.8: 22) Bu Rab'inin yukarda bir yerlerde olduğuna işaret olsa gerek. Çünkü öncekiler de, sonrakiler de tanrıya yakarırken-dua ederken ellerini hep yukarı doğru açarlar.

Tapınağın adanması da ilginçtir:

"Süleyman, esenlik kurbanı olarak RAB'be yirmi iki bin sığır, yüz yirmi bin davar kurban etti. Böylece kral ve bütün İsrail halkı, RAB'bin Tapınağı'nı adama işini tamamlamış oldu." (1.Kr.8: 63)

Rab'in Süleyman'ın bu çabaları için şükranlarını sunması eksik bırakılmaz:

"Süleyman RAB'bin Tapınağı'nı, sarayı ve yapmayı istediği bütün işleri bitirince, RAB daha önce Givon'da olduğu gibi ona yine görünerek şöyle dedi: "Duanı ve yakarışını duydum. Adım sürekli orada bulunsun diye yaptığın bu tapınağı kutsal kıldım. Gözlerim onun üstünde, yüreğim her zaman orada olacaktır." (1.Kr.9: 1-3)

Eh her şey karşılıklıdır. Bunları kralların yapması tarihin gelişim süreci açısından çokça rastlanan durumdur. Ama kutsal kitap ile kölelerin sırtından yaratılan bu değerlerin tanrı tarafından kutsallaştırılmasıdır problem olan.

(*) "Beş arşın": Yaklaşık 2.3 m; "Kırk arşın": Yaklaşık 18 m; "On arşın": Yaklaşık 4.5 m; "Otuz arşın": Yaklaşık 13.5 m

Kral Süleyman'ın dillere destan göz kamaştıran zenginliğine gelince

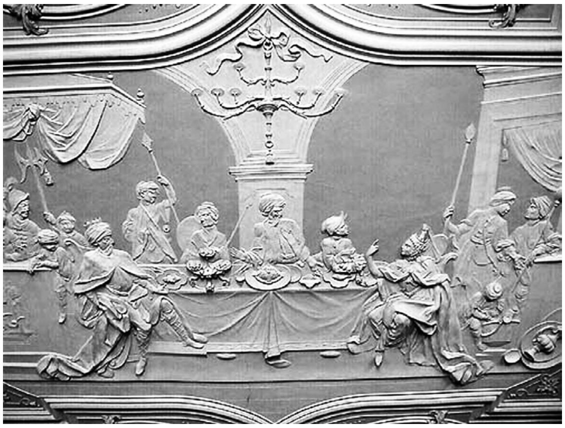

Tevrat'ta yazılanlar:

"Süleyman'a bir yılda gelen altının miktarı 666 talantı (*) buluyordu."

"Alım satımla uğraşanlarla tüccarların kazançlarından ve Arabistan'ın bütün krallarıyla İsrail valilerinden gelenler bunun dışındaydı. Kral Süleyman her biri altı yüz şekel (**) ağırlığında dövme altından iki yüz büyük kalkan yaptırdı."

"Kral fildişinden büyük bir taht yaptırıp saf altınla kaplattı. Onu görmeye gelenler her yıl armağan olarak altın ve gümüş eşya, giysi, silah, baharat, at, katır getirirlerdi. Süleyman savaş arabalarıyla atlarını topladı. Bin dört yüz savaş arabası, on iki bin atı vardı. Bunların bir kısmını savaş arabaları için ayrılan kentlere, bir kısmını da kendi yanına, Yeruşalim'e yerleştirdi... Süleyman'ın atları Mısır ve Keve'den (***) getirilirdi. Kralın tüccarları atları Keve'den satın alırdı." (1.Kr.10: 14-28)

Burada Tevrat'ın yasalarına aykırı olarak Mısır'dan at getirildiğine de şahit olmaktayız. Bu zenginlik köle ve kadın zenginliğiyle tamamlandığında Süleyman tanrıdan uzaklaşır.

*"Kral Süleyman firavunun kızının yanısıra Moavlı, Ammonlu, Edomlu, Saydalı ve Hititli birçok yabancı kadın sevdi... Süleyman'ın kral kızlarından **yedi yüz karısı ve üç yüz cariyesi** vardı. Karıları onu yolundan saptırdılar... Süleyman'ın günahından ötürü Davut soyunun gururunu kıracağım, ancak sonsuza dek değil." (1.Kr.11: 1-39)*

Biraz abartılmış olsa da sayılardaki itiraz "yabancı" kadınlar içindir. Tabii onlar ayrı inançla yetiştikleri için, Süleyman'ı etkilemiş, yoldan çıkarmış olsa gerek. Tersi hiç düşünülmemiş. Normalde maddi egemen güç baskındır. Burada Rab'in tehdidi de boştur, çünkü herhangi bir yaptırım söz konusu değildir. Davut'ta da benzer problem vardı. Ne oldu? Oğlu Süleyman İsrailoğulları'nın kralı ve peygamberi oldu. Süleyman ölünce; *"Süleyman kırk yıl süreyle bütün İsrail'i Yeruşalim'den yönetti. Süleyman ölüp atalarına kavuşunca babası Davut Kenti'nde gömüldü. Yerine oğlu Rehavam kral oldu."* (1.Kr.11: 42-43) Krallık oğluna miras kalır. Ama Süleyman ve Davut dönemi Yahudilerin en ihtişamlı dönemi olduğu için o dönemle hep gurur duyulur.

Sonrası malum. Bir dizi krallar gelip gider; taht kavgaları, savaşlar, zaferler yenilgiler birbirini kovalar. İsrail çeşitli sıkıntılarla yüz yüze gelir; her seferinde bu sıkıntıların sebebi ve sorumluluğu; *"İlyas'ı görünce, "Ey İsrail'i sıkıntıya sokan adam, sen misin?" diye sordu. "İsrail'i sıkıntıya sokan ben değilim, seninle babanın ailesi İsrail'i sıkıntıya soktunuz" diye karşılık verdi, "RAB'bin buyruklarını terk edip Baal'ların ardınca gittiniz."* (1.Kr.18: 17-18) yükleneceği birileri bulunur.

Tıpkısının aynısı hikayeler değişik isimler altında devam eder. Kah birbirleriyle, kah komşu ülkelerle savaşıp dururlar. İşte 1. Krallar kitabının içinde yer alanların özü böyledir.

Kitapta öne çıkan en önemli sonuç; Davut ve

(*) "666 talant": Yaklaşık 23 ton

(**) "Altı yüz şekel": Yaklaşık 6.9 kg

(***) "Keve": Büyük bir olasılıkla "Kilikya", yani "Çukurova bölgesi" oğlu Süleyman'ın en başarılı ve en gelişmiş dönemlerinden sonra İsrailoğulları'nın hep gerilediklerinidir.

2. KRALLAR KİTABI

Bu kitap gelmiş geçmiş tüm İsrail krallarını adları şanlarıyla anlatır. Kimi hem kral, hem peygamberdir, kimi de sadece kraldır. Bu bölümde yer alan, İlyas'ın Göklere Alınışı daha sonraki İsa'ya örnek olsa gerek ki; *"RAB İlyas'ı kasırgayla göklere çıkarmadan önce, İlyas ile Elişa Gilgal'dan ayrılıp yola çıkmışlardı. Elli peygamber de onları Şeria Irmağı'na kadar izledi. İlyas ile Elişa Şeria Irmağı'nın kıyısında durdular. Peygamberler de biraz ötede, onların karşısında durdu."* (2.Kr.2: 1-7) Bu kitapta İlyas'ın göğe çıkışının dışında peygamber enflasyonu da söz konusudur.

Burada artık Asurlular tarih sahnesindedir ve İsrail krallarının işi epey zordur. *"Asur Kralı Şalmaneser Hoşea'ya savaş açtı. Hoşea teslim olup haraç ödemeye başladı."* (2. Kr.17: 3) Böylece yaşamda kalabildi. Artık İsrailoğulları'nın sürgün hayatı başlamıştır. *"Asur Kralı İsrail'lileri Asur'a sürerek Halah'a, Habur Irmağı kıyısındaki Gozan'a ve Med kentlerine yerleştirdi."* (2.Kr.18: 11) Bu kitapta bunun izlerini görmekteyiz. İlginç birşeyle daha karşılaştık. O da şöyledir:

"Manaşşe on iki yaşında kral oldu ve Yeruşalim'de elli beş yıl krallık yaptı. Annesinin adı Hefsivah'tı." (2.Kr.21: 1) "Yoşiya sekiz yaşında kral oldu ve Yeruşalim'de otuz bir yıl krallık yaptı. Annesi Boskatlı Adaya'nın kızı Yedida'ydı." (2.Kr.22: 1)

Yani küçük yaştaki kralların varlığıdır. Bir terslik mi söz konusu diye, Almanca Tevrat'a da göz attık; bir terslik olmadığı gibi gerekçesi de yoktu. Krallıkların babadan miras kaldığını bildiğimiz için, bu da öyle bir durumdur deyip geçelim.

Musa'nın dediği gibi artık felaketler ardı ardına gelmeye başlar. Babil Kralı bakın neler yapmış:

"RAB'bin sözü uyarınca, Nebukadnessar RAB'bin Tapınağı'nın ve kral sarayının bütün hazinelerini boşalttı, İsrail Kralı Süleyman'ın RAB'bin Tapınağı için yaptırdığı altın eşyaların tümünü parçaladı.

Babil Kralı Nebukadnessar Yehoyakin'i tutsak olarak Babil'e götürdü. Onunla birlikte annesini, karılarını, hadımlarını ve ülkenin ileri gelenlerini de Yeruşalim'den Babil'e sürdü. Ayrıca yedi bin deneyimli yiğit savaşçıyı ve bin zanaatçıyla demirciyi Babil'e sürgün etti." (2.Kr.24: 13-16)

"Babil Kralı Nebukadnessar'ın krallığının on dokuzuncu yılında, beşinci ayın yedinci günü muhafız birliği komutanı, Babil Kralı'nın görevlisi Nebuzara'dan Yeruşalim'e girdi... RAB'bin Tapınağı'nı, sarayı ve Yeruşalim'deki bütün evleri ateşe verip önemli yapıları yaktı... Komutan Nebuzara'dan kentte sağ kalanları, Babil Kralı'nın safına geçen kaçakları ve geri kalan halkı sürgün etti." (2.Kr.25: 8-11)

Ne gariptir ki, "süt ve bal akan ülke" arayışında, başkalarını yurtlarından edenlerin başına aynısı gelmektedir. Başkaları da onları "yurt"larından etmekte, yapılarını ateşe vermektedir. Etme bulma dünyası mı? Yoksa tarihin zorunlu gelişim seyri mi? Bizce tarihin normal gelişim seyridir. Burada dikkatimizi çeken bir şey de "hadımlar"ın da kral ailesiyle birlikte sürüldüğüdür. Hani "hadım"lar "Rab'in topluluğuna giremeyecekti"? (Bkz. Yas.23:1-2) Tevrat'ın bir çelişkisi daha deyip geçelim. Ayrıca Babil Kralı yine insaflıymış, kökten temizlik yapmamış, eldeğmemiş bakire kızları ailesinden mahrum bırakmamış mı? Bunlar yer almamaktadır. Göçü yazanlar Babil'lilerin zulmünü de yazmadan geri kalmazdı.

Bu dönemde İsrailoğulları, İsrail ve Yahuda Krallıkları diye iki ayrı krallıkta toplanır. İsrail Krallığının başına gelen Yahuda Krallığının başına da gelir; onlar da Babil'e sürülür. Daha bir dizi savaş ve sürgünle 2. Krallar kitabını da kapayabiliriz.

1. TARİHLER KİTABI

Tarihler isimler soylarla birlikte açıklanır. Kim kimin oğlu, kimin soyundan, burada da aşağıda bir dizi örnek sunduğumuz isimlerin hepsi de erkektir. Zaten soy değerlendirilirken "oğullar" temel alınmıştır.

"Adem'in soyu İbrahim'in soyu, İbrahim'in oğulları: İshak, İsmail." (1.Ta.1: 28) (Yar.36:10-18)

"İshak İbrahim'in oğluydu. İshak'ın oğulları: Esav, İsrail." 1.Ta.1: 34

"İsrailoğulları; İsrail'in oğulları şunlardır: Ruben, Şimon, Levi, Yahuda, İssakar, Zevulun, Dan, Yusuf, Benyamin, Naftali, Gad, Aşer." 1.Ta.2: 1-2

"Yahudaoğulları (Rut 4:18-22; Mat.1:3-6; Luk.3:31-33) Er, Onan, Şela. Bu üç oğulu Yahuda'ya Kenan'lı Şua'nın kızı doğurdu. Yahuda'nın ilk oğlu Er, RAB'bin gözünde kötüydü. Bu yüzden RAB onu öldürdü." (1.Ta.2: 3)

"İşay'ın yedi oğlu oldu: Birincisi Eliav, ikincisi Avinadav, üçüncüsü Şima, altıncısı Osem, yedincisi Davut." (1.Ta.2: 13-15)

"Davut'un Çocukları "Davut'un Hevron'da doğan oğulları şunlardı: İlk oğlu Yizreel'li Ahinoam'dan Am-

non, ikincisi Karmel'li Avigayil'den Daniel, üçüncüsü Geşur Kralı Talmay'ın kızı Maaka'dan Avşalom, dördüncüsü Hagit'ten Adoniya, beşincisi Avital'dan Şefatya, altıncısı karısı Egla'dan Yitream. Davut'un bu altı oğlu Hevron'da doğdular. Davut orada yedi yıl altı ay, Yeruşalim'de de otuz üç yıl krallık yaptı. Davut'un Yeruşalim'de doğan oğulları: Şima, Şovav, Natan, Süleyman. Bu dördü Ammiel'in kızı Bat-Şeva'dan doğdular." (1.Ta.3: 1-5)

"Harun'un Soyu; "Harunoğulları şunlardır: Harun'un oğlu Elazar, onun oğlu Pinehas, onun oğlu Avişua." (1.Ta.6: 50)

Şimdi içinizde bu kadar deli saçmasını aktarmanın ne yararı var diyenler çıkabilir. Derdimiz okuyucuyu daha fazla deli saçmalarını okuma zahmetinden kurtarmaktır.

Bu kitapta "Leviliier'in Yaşadığı Kentler", "Kral Saul'un Soyu", "Sürgünden Yeruşalim'e Dönenler" de anlatılır. Diğer kitaplardan tekrarlar *"Davut'un Başarıları" (2 Sa.8:1-14) "Davut Ammonlular'la Aramlılar'ı Yenilgiye Uğratıyor."* (2 Sa.10:1-19) vs. boş yere şişirilmiş bir kitaptır 1.Tarihler kitabı.

Burada nedenini bir türlü anlayamadığımız, niçin Musa'nın soyundan tek kelime bahsedilmediğidir. Yoksa lanetlenen Musa mıdır?

2. TARİHLER KİTABI

Bu kitap ise, gerçekten tamamıyla tekrardan ibarettir. Burada da sırf tekrar var.

Süleyman'ın bilgeliğinden tutun da, Süleyman'ın gücü ve zenginliği krallar bölümünde anlatıldığı gibi burada da tekrarlanır. (1Kr.3:4-15) (1Kr.10:26-29; 2, Ta.9:25-28)

Bu kitapta Süleyman'ın yaptırdığı ve Asurlar tarafından yıkılan tapınağın tamir edildiğini de öğreniriz.

EYÜP KİTABI

Eyüp hep sabrın sembolü olarak gösterilir ve bu "sabrın" altındaki keramet bakın nerden gelmektedir. Tevrat'ta söylenenler şöyledir:

"Ûs ülkesinde Eyüp adında bir adam yaşardı. Kusursuz, doğru bir adamdı. Tanrı'dan korkar, kötülükten kaçınırdı. Bir gün ilahi varlıklar(*) RAB'bin huzuruna çıkmak için geldiklerinde, Şeytan da onlarla geldi. RAB Şeytan'a, "Nereden geliyorsun?" dedi. Şeytan, "Dünyada gezip dolaşmaktan" diye yanıtladı... RAB, "Kulum Eyüp'e bakıp da düşündün mü?" dedi, "Çünkü dünyada onun gibisi yoktur. Kusursuz, doğru bir adamdır. Tanrı'dan korkar, kötülükten kaçınır.".. Şeytan, "*Eyüp Tanrı'dan boşuna mı korkuyor?" diye yanıtladı. "Onu, ev halkını, sahip olduğu her şeyi sen çitle çevirip korumadın mı? Elleriyle yaptığı her şeyi bereketli kıldın. Sürüleri bütün ülkeye yayıldı... Ama elini uzatır da sahip olduğu her şeyi yok edersen, yüzüne karşı sövecektir." (*Eyüp.1: 1-11)

Şeytan ile Rab'in Eyüp'ün sabrını denemek için "bahse" girer. Rab'in Eyüp'ü Şeytan'ın eline teslim eder. Dikkat artık "Şeytan" da "ilahi" varlıklar içinde. Hani şeytan "yılan" kılığında cennetten Adem ve Havva'nın kovulması sırasında "lanetlenmiş" ve de "toprak yiyerek ömrünü" sürdürecekti? Burada karşımıza tekrar çıkarılmaktadır. (Yar.3:12-15). Ama yılanların her türlü canlılardan beslenmesi bir yana, görüyoruz ki, aynı zamanda tanrının yanında "ilah"i bir güçtür. Rab'in ile bahse dahi girmektedir. Eh Tevrat'ın çelişmesini bırakıp, sonrasından nelerin olduğunu birlikte izlemeye devam edelim. Huzurlu, "kusursuz, doğru" bir insanı Tevrat'ta ne hale getirirler:

RAB Şeytan'a, "Peki" dedi, "Sahip olduğu her şeyi senin eline bırakıyorum, yalnız kendisine dokunma." Böylece Şeytan RAB'bin huzurundan ayrıldı.

Bir gün Eyüp'ün oğullarıyla kızları ağabeylerinin evinde yemek yiyip şarap içerken bir ulak gelip Eyüp'e şöyle dedi: "Öküzler çift sürüyor, eşekler onların yanında otluyordu. Sabalılar baskın yaptı, hepsini alıp götürdü. Uşakları kılıçtan geçirdiler. Yalnız ben kaçıp kurtuldum sana durumu bildirmek için.".. O daha sözünü bitirmeden başka bir ulak gelip, "Tanrı ateş yağdırdı" dedi, "Koyunlarla uşakları yakıp küle çevirdi. Yalnızca ben kaçıp kurtuldum durumu sana bildirmek için."

O daha sözünü bitirmeden başka bir ulak gelip, "Kildaniler üç bölük halinde develere saldırdı" dedi, "Hepsini alıp götürdüler, uşakları kılıçtan geçirdiler. Yalnızca ben kurtuldum durumu sana bildirmek için."... O daha sözünü bitirmeden başka bir ulak gelip, "Oğullarınla kızların ağabeylerinin evinde yemek yiyip şarap içerken, ansızın çölden şiddetli bir rüzgar esti" dedi, "Evin dört köşesine çarptı; ev gençlerin üzerine yıkıldı, hepsi öldü. Yalnız ben kurtuldum durumu sana bildirmek için." (Eyüp.1: 12-19)

Dikkat tüm saldırılar dünyevi varlıklaradır. Bu saldırılar canın yongasınadır. Mülk vb. şeyler öne çıkmaktadır. Bütün bu olanlar karşısında Eyüp ne

---

(*) "İlahi varlıklar": İbranice "Tanrı oğulları" yapar:

"Bunun üzerine Eyüp kalktı, kaftanını yırtıp saçını sakalını kesti, yere kapanıp tapındı... Dedi ki, "Bu dünyaya çıplak geldim, çıplak gideceğim. RAB verdi, RAB aldı, RAB'bin adına övgüler olsun!" Bütün bu olaylara karşın Eyüp günah işlemedi ve Tanrı'yı suçlamadı." (Eyüp.1: 20-22)

Anlaşılan Eyüp birinci sınavı kazanmıştı!

"Başka bir gün ilahi varlıklar RAB'bin huzuruna çıkmak için geldiklerinde Şeytan da RAB'bin huzuruna çıkmak için onlarla gelmişti." (Eyüp.2: 1)

Rab'in Şeytana yine sorar, Eyüp'ten ne haber? Şeytanın cevabı ikinci sınavın yolunu açar;

"Cana can!" diye yanıtladı Şeytan, "İnsan canı için her şeyini verir. Elini uzat da, onun etine, kemiğine dokun, yüzüne karşı sövecektir." (Eyüp.2: 4-5)

Bu bahsin devam ettiğinin işaretiydi. Bu defa canın yongası yerine doğrudan "can"a saldırı;

"Böylece Şeytan RAB'bin huzurundan ayrıldı. Eyüp'ün bedeninde tepeden tırnağa kadar kötü çıbanlar çıkardı... Eyüp çıbanlarını kaşımak için bir çömlek parçası aldı. Kül içinde oturuyordu... Karısı, "Hâlâ doğruluğunu sürdürüyor musun?" dedi, "Tanrı'ya söv de öl bari!".. "Aptal kadınlar gibi konuşuyorsun" diye karşılık verdi, "Nasıl olur? Tanrı'dan gelen iyiliği kabul edelim de kötülüğü kabul etmeyelim mi?" Bütün bu olaylara karşın Eyüp'ün ağzından günah sayılabilecek bir söz çıkmadı". (Eyüp.2: 7-10)

"Sabırlı" Eyüp Peygamber'in ağzından Tanrı'nın/Rab'in adaleti ve gücü onaylatılırken yine aşağılanan kadının "kışkırtıcılık", "şeytanlık" rolü sürmektedir. Anlaşılan başında olduğu gibi kadın yine burada da "şeytan"ın safında ya da "şeytanın" kendisidir.

"O dağları yerinden oynatır da, Dağlar farkına varmaz, Öfkeyle altüst eder onları... Dünyayı yerinden oynatır, Direklerini titretir. O beni kasırgayla eziyor, Nedensiz yaralarımı çoğaltıyor... Soluk almama izin vermiyor, Ancak beni acıya doyuruyor. Sorun güç sorunuysa, O güçlüdür! Adalet sorunuysa, kim O'nu mahkemeye çağırabilir?" (Eyüp.9: 5-19)

Görüldüğü gibi, hiçbir nedeni yokken şeytan ile girilen "bahsi" kazanmak için insana işkence eden, ettiren Rab'in, insanın Rab'i olabilir mi? Tevrat'a göre öyledir. Sonuçta;

"Eyüp dostları için dua ettikten sonra, RAB onu eski gönencine kavuşturup ona önceki varlığının iki katını verdi... Bütün erkek ve kız kardeşleri, eski tanıdıklarının hepsi Eyüp'ün yanına gelip evinde onunla birlikte yemek yediler. Acısını paylaşıp RAB'bin başına getirmiş olduğu felaketlerden ötürü onu avuttular. Her biri ona bir parça gümüş(*), bir de altın halka verdi.

RAB Eyüp'ün sonunu başından bereketli kıldı. On dört bin koyuna, altı bin deveye, bin çift öküze, bin eşeğe sahip oldu. Bundan sonra Eyüp yüz kırk yıl daha yaşadı, oğullarını, dört göbek torunlarını gördü. Kocayıp yaşama doyarak öldü." (Eyüp.42: 10-17)

Şeytan bahsi kaybetti. Rab'in kazandı, Eyüp sabrından dolayı O'da kazanmış oldu. Verilmek istenen mesaj, vaiz edilen nedir? Erdem ve sabır. Çile çeken ama sonunda çektiğin çilenin karşılığını alacaksın "uyutmacası" dır. Tanrı Eyüp'e malını mülkünü birkaç katı fazlasıyla verir, çünkü onda çok, fakat sağlığı ile ilgili sadece, *"140 yıl daha yaşadı, dört göbek torunlarını gördü"* Eyüp bahsi geçen işkenceleri gördüğü zaman 40 yaşlarında ise, 180 yaşına kadar yaşamış anlamına gelir. Tevrat için normal bir abartmadır. Çünkü 900 yaşına kadar yaşamış Peygamberler vardı. Ama burada yine 120 yaş sınırlamasının dikkate alınmadığını görüyoruz. Hastalıklarıyla beraber mi yoksa iyileşerek mi yaşadığı açıklanmaz, çünkü sağlığına nasıl kavuştuğu soru işaretidir.

Eyüp kitabının geniş bir şekilde üzerinde durduğu sorun içinde işkenceye-eziyete uğrayan insanın "erdem-sabır"ının sınanmasıdır. Eyüp sabrının mükafatını gerçek dünyadan alır, ama bu dünyada eziyet çeken milyarlarca emekçiler için sınanmanın bedeli ise Tevrat'ın devamı tek tanrılı dinlerde "öbür dünyaya" cennete havale edilmiştir.

Bir dahaki bölümde Vaiz Kitabı ile buluşana kadar sabredin diyeceğiz. ❧

(*) "Bir parça gümüş": İbranice "Bir kesita". Kesita ağırlığı ve değeri bilinmeyen bir para birimiydi

Devrimci saflarda erkek egemenliği

Seher Yeğin
anna.berfin72@googlemail.com

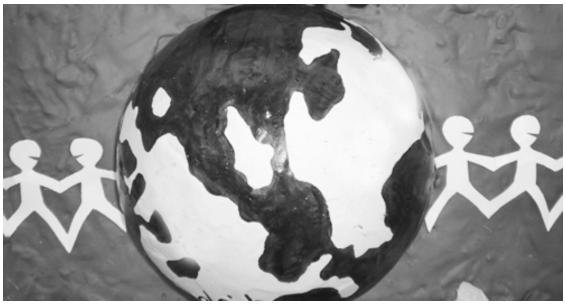

Genel doğrulardan bahsetmek yerine, özel olarak içimizde somut olan, yanlış tavırlara yönelik görüşlerimi açıklamayı daha yararlı buluyorum. Açık belirtmek gerekiyor ki; cinsler arasındaki karşıtlık, devrimciler arasında da ("erkek egemenliği") varlığını sürdürmektedir.

Sınıf mücadelesinde çok ama çok sorunlarımız vardır. Ama bu sorunları çözebilmek için devrimci saflarda kadın-erkek eşitliliğinin pratik düzlemde de hayat bulması gerekiyor. Hepimizi ilgilendiren bu iç sorunlara değinmeyi önemli görüyorum. Dolayısı ile bu yazımda birçok konuyu ele almak istiyorum. Ancak hepsini bir yazıya sıkıştırmak imkânsız olacağı gibi, konuyu bölüm bölüm (yazımın devamında) ele almakta yarar var.

Bugünkü devrimci örgütler bir anlamda sosyalizmin çekirdeğini ve gelecekte kuracağımız toplumsal yapının küçük bir nüvesini kendi sosyal ilişki ve örgütlenme biçimlerinde taşırlar. Yoldaşlar arasındaki ilişkiler, yarınki sosyalist toplumdaki insanlar arasındaki ilişkilerin, bugünkü yaşamımızda, bir ölçüde de olsa, kendisini dışa vurmasından başka bir şey değildir.

Devrimci örgüt ve partiler bünyesinde kadın sorununun çözülmesi büyük bir önem taşımakla birlikte, gelecek hakkında da bir fikir vermektedir.

Bu anlamda, ilk büyük sorun kadının özerk anlamda bağımsız örgütlenme hakkını kazanması olmalıdır. Bugün kadın bu zorluğu tam anlamıyla olmasa da, biraz aşmış durumdadır. Ancak kendisi ile beraber bu yapılanma, yeni sorunları da birlikte getirdi. Kadının özerk örgütlenmesi, kadının devrimci organizasyon içerisinde, komünist partisi içerisinde, yönetici militan rol üstlenmesini çoğu kez engellemiştir. Kadın, özerk örgütlenmeyi demokratik, anti-faşist çalışmaya katılarak (sanki kadınlar arasında devrimci çalışma denildiğinde bundan kadın yığınlarına ezilen cins olma konumlarının anlatılıp açıklanmasıymış gibi) sorunu dar bir çerçevede tutup, kadın hareketinin sınıfsal konum kazanmasını engelleyerek bizzat kadın hareketi hem kendisini, hem de önderlik ettiği kadın faaliyetini reformculaştırmakta ve bitirmektedir.

Oysaki komünist kadın hareketi; kadın cinsine uygulanan cinsel baskıyı ailenin, devletin ve ekonominin bütünleştirdiği yasa önünde eşitlik mücadelesini toplumsal sistemin değişmesine bağlayarak yavaş yavaş kadın hakları savunuculuğundan kendini koparmalıdır. Bu biçimde öncü içerisinde eşitliği sağlayabilir. Şu anki tablo pek iç açıcı değil.

Kadın faaliyetçilerinin gelişmesi için erkek arkadaşların desteği gereklidir (ana örgütleme içerisinde erkek çoğunluktadır ve egemendir). İl, ilçe ve bölge komitelerinde muhakkak en az bir kadın yöneticinin komite üyesi olarak bulunması gereklidir. Bu gerekliliğin pratikleştiğine pek tanıklık edemiyoruz. Eğer kadın kitlesi içinde atılgan, yetenekli, birikimli birileri mücadele içerisinde yer almışsa bu bizim öncü içinde kadını tam anlamıyla örgütlediğimiz anlamına gelmiyor. Yani bu bizim için yeterli değildir. Komünist partisi ve komünist kadın hareketi kadın yığınlarını proleterya diktatörlüğü davasına kazanmadan ne proletarya özgürleşir, ne de kadın özgürleşir. Bugün biz dışarıda, derneklerde, kurumlarda, eylemlerde konuştuklarımızı kendi evimizde sevgilimiz, eşimiz, annemiz, kız kardeşimiz söz konusu olduğunda konuşmayıp ve uygulamayıp, bizzat tersini uygulayan birer küçük despot isek, bu suç direk olarak öncünün zaafıdır. Kadınların bulunduğu tüm alanlarda (okullar, fabrikalar, tarlalar, dernekler vb.) bırakalım örgütlenmemizi daha platformumuzda şematik bir tespitimiz bile yok. Bu olumsuzluk devrimci mücadelenin temel yarısını oluşturan kadının örgütlenmesinde aksayan bir çalışma değil, bu bizim ideolojik yetersizliğimizden kaynaklanmaktadır.

Bulunduğumuz alanlarda onlarca genç, orta yaşlı, bekar kadın-erkek var. Biz hâlâ bu insanların birbirleriyle, sevgiye dayalı aşk yaşayabileceklerini bir kültür anlayışı haline getirmeyi bile başaramamışız. Ama biz dışarıda soyut söylemlerle kadın sorunu ile ilgili bütün söylem ve çalışmaları sanki bizim içimizde sorun yokmuş gibi hep dışa uygulamışız. Oysaki gelişmenin öznesi biziz. Burada biz, hâlâ geçmişi içimizde yaşattığımızdan dolayı hem kendimizi aşamıyoruz, hem de dışarıdaki karşılaştığımız sorunlara yardımcı olamıyor ve yeterli çözüm üretemiyoruz.

Örnek olarak; bugün evlilikler ve arkadaşlıklar için bir ilişki, bireysel cinsel sevgi her iki taraf için var olduğu zaman olasıdır ve doğrudur. Eğer bir taraf için bu bireysel sevgi sönmüş ve bitmiş ise o ilişki bitmelidir. Tekrardan aynı ilke üzerinde bir kaç kez ayrı insanlarla bu birliktelik başlar ise yine meşrudur ve doğrudur. Kaç kere olduğu hiç bir zaman suç sayılmamalıdır. Engels'in bu konu üzerinde belirttiği gibi; genel cinsel içgüdünün, gelişme içinde bireysel cinsel sevgiye dönüşmesinin ne kadar anlamlı olduğuna işaret etmiş olması ve ancak bu bireysel cinsel sevgi temelinde yükselen bir ilişki komünistlerin erişmek için çalıştıkları bir ilişkidir.

Bugün yaşanan evlilikler ve birliktelikler çoğu kez bireysel sevgiye değil, tesadüfî, üstün körü, beğenişe, her şeyden önce de feodal evlilik pratiğine dayanmaktadır.

Böylesi bir birliktelik ve evlilikte bireysel cinsel sevgiden söz etmek kocaman bir yalandır. İçimizde halen, kadın ve erkeklerin birbirlerini önce tanımaları, uzun bir süre beraber yaşamaları, birlikte çocuk yapıp yapmayacaklarına karar vermeleri için, serbestçe beraber yaşamaları sevgi bittikten sonra da ayrılmaları yadırganmaktadır.

Eş ve arkadaş ilişkisi ve birlikteliği, kadın tarafından tekrar yaşanıyorsa açıkçası bu kadına, mevcut toplum tarafından ahlaksız gözüyle bakılmaktadır. Oysa ki, bunun değer yargılara ve feodal kültüre sahip gerici çevrelerde olması normal karşılanabilinir, ama içimizde, yani devrimci-demokrat çevrede aynı düşünce ve bakış açısı varsa, ki vardır, bu da bizler açısından çok vahim bir durumdur. Konunun kısacası bireysel cinsel sevgiye dayanan birliktelikler, tekrardan eş ve arkadaşla yenilenirse, genel olarak bir kültür zenginliği içinde hallolması için mücadele gerekiyor.

Toplumda fahişe diye adlandırılan bir kadından bahsediliyorsa; kadın kendisi değil, erkektir ve kadını metalaştıran da sistemdir (onu fahişe yapan). Bireysel cinsel temelde aşk ve birliktelik kültür haline gelmezse, fuhuş erkeği kendi batağına çekerek onu meşrulaştırır, genelevlerini sokakta birleştirir ve kadını da fahişe yapar.

Burada sonuç olarak, örgütlü mücadeleye girmeyi hedefleyen kadın, öncüyü de fethetmelidir. Erkek yoldaşlar da kadınlara gereken yolu açmalıdırlar. Ama unutmayalım, kadının kendisi için öz çabası belirleyici ve yaratıcıdır.

Burada bir arkadaşın "Devrimci mücadele sadece erkeklerin tekelinde değildir" önermesindeki başlığa değinmek istiyorum.

Birincisi: Erkek ve kadın cephesinde karşılıklı hatalar var. Kadının edilgenliği ve cesaretsizliği, erkeğin de onsuz rehavete kapılmasıdır. Örgütlü kadın, erkeğin siyasal faaliyetinde sürekli düzenleyici bir rol oynar. Kadın birleştirici ve kolektiftir. Analık ruhu ile içe yöneliktir. Erkekse bunun karşıtında hoyrat ve dışa yöneliktir. Erkeğin bu özelliği örgüt içinde de kimi zaman değişmeyebiliyor. Kadının bireysellikte atak olmaması, benmerkezci erkeği, sosyal ilişkiler içerisinde de tek başına buyruk olma yönünde şekillendirir. Ve böylelikle feodal, küçük burjuva alışkanlıkların çok yoğun olduğu ülkemizde kadın hak ettiği halde kolektife girmeyi yani kadını sosyalleştirmeyi benimsemiyor. Bu anlamda, tekrardan olanakları eline geçiren benmerkezci erkek kendi başına buyruk haline gelir. Önceden kadını geride bırakayım diye planı da yoktur. Sürekli hızlı kazanmaya azim gösterir, böylelikle kendisi gibi eğilimli bireyleri harekete geçirerek benmerkezciliği oluşturur. Bu durumda sonuç olarak kadın geri kalır ve bir erkek egemenliği şekillenir. Gerçekleşen şey, kendiliğinden evrimleşmenin, yani değişen toplumun kendiliğindencilik tarzında devimcileşmesidir. Burada büyük görev kadına düşüyor. Öncüde erkek egemenliği erkek yoldaşın rahatı ise kadın yoldaşın da tutuculuğudur.

(Devam edecek…)

10.03.2009 ❧

Teknoloji ve İnsan İlişkileri Üzerine

Yalçın Kaplan
ylcn_kpln@hotmail.com

İnsanlığın kültürel evriminin gelişmesinde yaptıkları araçlar temel öneme sahiptir. Gordon Childe gibi önemli arkeologlar ve bilim adamları, insanların gelişimini yaptıkları araçlara göre değerlendirmişlerdir. 'Yalın çağ' dan günümüze dek insan, ürettikleriyle yaşama tutulmuş ve evrimsel olarak ayakta kalabilmesi yine ürettikleriyle mümkün olabilmiştir. Kültürel evrimde biyolojik evrimin yasaları gibi gelişme göstermiş ve bir nevi tüm çevresel koşulların mutasyonuyla ilerleme kaydetmiştir. İnsan zaman içerisinde kendi ürettiği araçların güdümüne girmiş ve ürettikleri araçlara göre yaşamlarını düzenlemişlerdir. "İlkel komünal dönem, neolitik dönem, sanayi dönemi" gibi ayrımlarla betimlenen insanlık tarihi aslında insanın o dönem ki üretim şeklinin bir göstergesidir. Daha öncede belirttiğimiz gibi insan, tarih boyu ürettiğinin sunduğu yaşam olanaklarına göre yaşamış tüm üst yapı kurumları da bu çerçevede oluşmuştur. Örneğin tarım öncesi dönemde toprağa bağlı olmayan insanoğlu tarımla birlikte toprağa yerleşmeye başlamış, artı değer üretiminin ortaya çıkmasıyla birlikte de özel mülkiyet, savaş, din gibi üst yapı kurumları tarihin zorunlu yasaları olarak ortaya çıkmıştır. Toplumdaki tüm ilişkiler de bu yapı tarafından belirlenmiştir.

İnsanların birbirlerine olan gereksinimleri teknolojik buluşlarla beraber sürekli olarak azalmıştır. İnsanlık tarihinde bu duruma verilecek en güzel ve en yalın örnek bence ok ve yayın icadıdır. Tarıma geçişten önceki çağlarda icat edilen bu araç, teknolojik ürünlerin insanın top-lumsallaşmasında ki bozucu rolünü ilk örneklendiren araç niteliğindedir. Ok ve yay icat edil-meden önce insanlar avlanırken toplu halde saldırı-savunma pozisyonunda olduğu için birbir-lerine olan ihtiyaçları daha fazlaydı. Bu ihtiyaç dayanışma duygusunu da beraberinde getiriyor paylaşımda bu dayanışmaya göre biçimleniyordu. Bunun uzantısı olarak bu yalın toplum-larda özel mülkiyetin en ufak bir belirtisi yoktur. Avlanan avın ya da toplanılan tüm besinlerin ihtiyaçtan çok olduğu zamanlarda özel mülkiyet gibi topluluğun dengesini bozacak etkilerin meydana gelmemesi için "potlaç" adı verilen törenlerle bu fazla ürünler bütün topluluk tarafından şölenlerle tüketilirdi. Ancak ok ve yayın icadıyla birlikte insanların birbirlerine olan ihtiyaçları azalmaya, dayanışma duygusu da ortadan kalkmaya başlamıştır. Ok ve yaydan önceki dönemlerde örneğin otuz kişinin ortak mücadelesiyle avlanan bir av, ok ve yaydan sonra sayısını dört-beşe kadar düşürmüştür. Bu icatla birlikte toplu halde hareket etme halini bireysel çabalar almaya başlamış, toplu haldeki bir mücadelenin sonucunda kazanılmış bir av, bireylerin bireysel çabalarıyla da elde edilebilmiştir. Bu durum özel mülkiyet anlayışını toplu-luk üzerine nüfuz etmesine neden olmuştur. Ancak özel mülkiyetin netleştiği dönem tarım toplumunda açık bir şekilde kendini göstermiştir. Bu icadın etkisini sadece teknoloji ve insan ilişkileri içinde ele almak daha doğru olacaktır. Dayanışma olgusunun insanların ortak ihti-yaçları nedeniyle bir araya gelmelerinin bir sonucu olduğunu kabul edersek bu icadın daya-nışma duygusunu köreltti̇ğini söyleyebiliriz. Daha öncede söylediğimiz gibi insanlar ürettikle-rinin oluşturduğu ortak kültüre göre yaşamış, icatlarıyla birlikte bu yaşantıyı evrimin genel yasaları içerisinde değiştirip dönüştürebilmiştir.

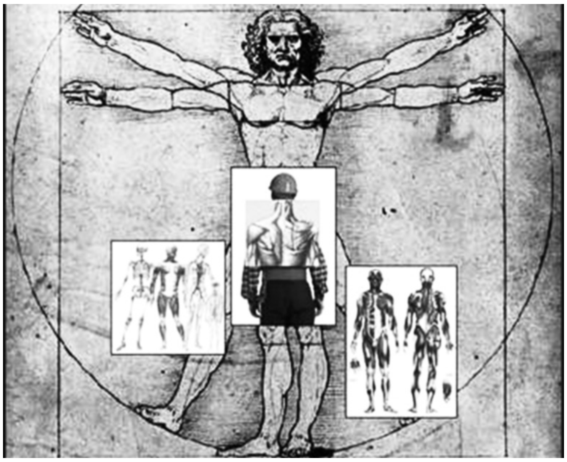

İnsanlık tarihini zamanımıza göre değerlendirip günümüzün de geçmişimizin bir parçası olduğunu unutmamak gerekir. Günümüzde sahip olduğumuz tüm değerler, tüm ürünler insanlık tarihinin bugünümüze yansıttığı birikimlerden başka bir şey değildir. Bu bakımdan değerlen-dirdiğimizde insanlığın bir parçası olduğumuzu ve evrimin de bir halkası olduğumuzu da unutmamak gerekir. Ok ve yayın icadı örneğinde verildiği üzere teknolojik buluşlar her zaman insanlar arasındaki ilişkilerin biçimlenmesinde etkili rol oynamışlardır. Günümüzde insan hayatını kolaylaştırıcı etkisi olan tüm buluşların aslında ok ve yay icadı gibi insan ilişkilerini köreltttiği bir gerçektir. Üretim sürecinin toplumsal emeğin bir sonucu olduğunu bilmeden sadece tüketmek üzere yaşayan günümüz insanı, yeni teknolojik ürünleri hızla takip ederek kendi doğasına da yabancılaşmaya devam etmektedir. Hem kullandığı ürünü markasına göre değerlendirip onu insanlığın ortak bir ürünü olduğunu kavramadan yaşayan günümüzün sistem adamı, ürettiğinin bilincinde olmayarak yabancılaşmakta hem de kullandığı ürünlerin 'katkı'sıyla gittikçe toplumdan uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla insan bu sayede birde topluma karşı yabancılaşmıştır. İnsandan insana direkt olarak aktarılması gereken duygular, yeni iletişim araçlarıyla aktarılmaya başlanmış, insanın tüm toplumsal ihtiyaçları bir araç olmadan gerçekleşemez olmuştur. Bunu en iyi medyanın günlük hayattaki işlevinde görmek mümkün-dür. İnsan geleceğini biçimlendirirken medyanın uygun gördüğü sistem adamı olmaya dikkat eder olmuştur. Üretim alanında kendi emeğine ve ürününe yabancılaşan günümüz insanı, ak-şam televizyon başına geçerek teknolojinin etkisiyle oluşan kitle endüstrisi tarafından üretilen ürünleri tüketerek bir başka biçimde toplumdan uzaklaşmış ve topluma karşıda yabancılaş-mıştır. Medya günümüzde artık sadece insanın haber alma ihtiyacını sağlayan bir kurum ol-manın dışında, insanların dürtülerine de etki eden bir duruma gelmiştir. Artık pastalı börekli öğle sonrası dedikodu günleri televizyonun sunduğu olanaklarla evrime uğramış dedikodu ihtiyacı bile televizyondaki kadın ve magazin programları gibi programlarla sağlanmaya baş-lamıştır.

Günümüzü tarihe göre değerlendirdiğimizde aslında ok ve yayın icadının toplum üzerindeki etkilerinin hala devam etmekte olduğunu, teknolojinin ok ve yayın icadından bu yana insanlar arasındaki ilişkileri bozduğunu, toplum düşüncesi yerine birey kavramını beslediğini söyle-memiz gerçeklikten pekte uzak olmayacaktır. Ancak şunu da söylemek gerekir ki aracın kimin elinde olduğu da çok önemlidir. Toplum kavramının olmadığı ve özel mülkiyetin olduğu bir sistemde teknolojinin işlevi elbette bu yönde olacaktır. Buna en iyi cevabı Marx yıllar önce vermiştir; "isyan edip makineleri kıran işçilere, sorun makineleri kırmak değil sorun makinenin kimin elinde olduğunu olduğudur" diyerek bu sancılı gerçeğe en doğru yaklaşımı getirmiştir. ❧

DİPNOT

i) Bkz. Gordon Childe, Kendini Yaratan İnsan, Varlık Yay.
ii) Bkz. Şenel, Aleaddin, İlkel Topluluktan Uygar Topluma, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları
iii) Dönemselleştirme Childe'ten alınmıştır.

Terkettiğim Konuşmalar

ilker gören

ölüme ters giden bir adam gibi seviliyor
hayat
oysa bu kasabada ince bir yağmur gibi
geçer trenler

bilinmez aslında trenlerin nereye gittiği
ama sırıtmış bir kadın görüntüsünde daha
iyidir yalvarmışlık

ben
ikinci dünyanın habercisiyim meydanlarda
o yüzden tekilliğim nefret getirir annesi
olmayanlara

bilirim
bir şehrin uğultusu kapı aralığında sevişme
gösterirse çocuklara
o zaman meydan okurum fakirlere
oysa fakirlerdir sırtüstü yatmayanlar

ey acıma ey sefillik dolu dünya
sen de bilirsin ki sayıların yırtmacında bir
adam bağırır
işte o adamdır namuslulara kimsin diyen

şimdi
baharmış gibi düşündüğüm gözlerim
silerse kendini amerikan filmlerinden
susarım abdallara

2009 mersin

Şiir ve Yaşam Üzerine…

Hüseyin YILMAZ

Yazdıklarımın hepsi ama hepsi ölümün korkunç yok ediciliği karşısında, sesimi ve sözümü dünyada bırakarak, yeryüzünde naif bir teselli bulmak içindi. İnsanlar yazdıklarımı her okuduklarında, düşünüp duygulandıklarında bir yanılsama da olsa yaşıyor olacaktım.

Kabul etmek gerekir ki dünyanın ömrüne kıyasla kelebek ömrü kadar olan insan yaşamı yokluk ve çaresizlik içinde geçmektedir. Aşağıdaki Heinrich Heine'ye ait şu dörtlük ne güzel de dile getirmekte bu durumu;

Durmaksızın sorarız,
Ta ki bir avuç toprak
Ağzımızı kapatana kadar
Peki, ama bu mudur yanıt?

Evet, yanıt budur. Ölüm yaşamı yok sayarken aslında kendini de yadsır. Ömrümüz boyunca koştururuz. Bu koşturma bir yandan ölümden kaçmak anlamına gelirken diğer yandan ölüme doğru koşmak anlamına da gelir. Ama bu yanıt yaşayışımızın üstünü kara bir örtü gibi kaplamamalıdır, çünkü yaşamak buna değer: Tekrar tekrar denemeye. Çünkü anlam başkaları için yapıp eylediklerimizdedir. Bu aynı zamanda iyi veya kötü oluşumuzun da belirleyenidir.

İşte şiiri yaşamın bu diyalektiğinden süzerek yapmak gerekir. İnsanın beynini bedeninden ayırarak salt imgesel çağrışımlarla şiir yazmak ormanın içinde ağacın ruhunu ararken kaybolmak anlamına gelir. Önemli olan ağacın ormandaki varlığı ve insanın onunla kurduğu ilişkidir. Şiiri ayet gibi yüceltmeye gerek yoktur, insani olan her şey onu ilgilendirir ve bu her şey şiirselleştirilebilir. Şiiri "biz" kavramının üzerine kurmak gerekir. İnsanın kaygısı, hüznü, sancısı bu kavramın içinde çoğalmalıdır. Yollar, otobüs durakları, işçi, memur ve öğrenci eylemleri; meydanlar ve meyhaneler bu şiirin sahnesi olmalıdır. Nitekim güzel sanatların amacı yaşamı daha katlanılabilir hale getirmek değil midir?

Yaşayan; tırnağı kanayan, koşan, yorulan, kaldırıma oturup bütün bir hayatı gözlemleyen bohemin, bazen eylemci bazen de yenik bir münzevi olgunluğuyla imansız bir sufinin duyumsayan şiirini yazmak gerekir. Bütün bir insanlığın bilgisiyle birikmiş ve bilinçten ayrı olmayıp, düşünsel bir eylemi ifade eden, anlatan buna bağlı olarak betimleyen, nesnel, evrensel ve gerçekçi -ki toplumcu-gerçekçi edebi terbiyeden sonra bunu aşarak gerçeküstücülüğe evirilen- bir şiiri yapmak gerekir. Bu onun en doğal hakkı- talebidir.

İnsanın iktisat, bilim, sanat, politika, coğrafya, tarih, felsefe, etik ve sosyoloji gibi birbirinden farklı ve ilişkili disiplinlerde derin bilgi sahibi olmasını gerektiren bir şiiri yaşamla ilişkilendirdiğimizde ortaya çıkan insancıl sorunsallaştırmalar ve bunların sosyo-analitik çözümünde insanı ancak toplumun içinde ve birbirine tutunarak yaşamak zorunda kalan bir varlık olarak görebilen bir şiir.

Ekonomik temelli ortak arzular ve hedefler konusunda kolektif bir yaşamı örgütlemek zorunda olan bir şiir. Bunun içinde cahillik, yoksulluk ve dindarlık var. Hamur bu, mecbur ekmeği yapacağız, zaman alacak ama başka çaremiz yok: Ya bölüşeceğiz birlikte ürettiğimiz ekmeği ya birbirimizinkinde olacak gözümüz diyen bir şiir.

Bireycilik insanın bedenine karşı bir dayatmasıdır. İnsan yalnız olamaz; evde, işte, sokakta, hiçbir yerde, yalnız yaşayamaz. Sadece kendi var-oluş sancıları içinde kıvranan ve yaşam pratiğini insanlardan soyutlayanlar için dünya elbette katlanılmazdır. Kişi bunu aşmak zorundadır.

Antik Yunandan bugüne binlerce şair doğadaki görünürlere dair yüz binlerce şiir yazmıştır. Bütün nesneler, duyum ve çağrışımlar şiddetine göre farklı veya benzer şekilde dile getirilmiştir. Evren doğa, gökyüzü, toprak, deniz, güneş, rüzgâr; emek, aşk, kaygı, güven, sezgi, inanç. Şiir esas olarak kendini yinelemeyendir.

Kendi etrafında dönüyor dünya şairlerin değil.

Şimdinin şiiri yaşamdan oldukça kopuk görünüyor. Pek azı insan meselelerine duyarlı. Şairler kendilerine şunu soruyorlar mı acaba, milyonlarca insan aç-açıktayken, sömürülüyorken neyin şiirini nasıl yazıyorum, ya da görevi var mıdır, bu sorunları kendisine dert etmek zorunda mıdır? Politik tercihler ve önermeler siyasetçilerin işidir ve orası bir bataklıktır şair bunlara bulaşmaz diyebilir mi?

Belki, ama şair yeryüzü yurttaşı değil midir? Bütün dünyaya seslenmek, derdini anlatmak zorunda değil midir? Öyle değilse ne için yazar. O en insancıl, en akıllı, en çalışkan olan değil midir? Ahlaklı, güçlü ve inançlı; ama neye? insana ve yaşama.

Şiir eylem yaratmalı, yol göstermeli ve geçmişle bağını korumalıdır. Çünkü geçmişin reddinin köksüzlüğe dönüşeceğini bilmelidir. Avangart-öncü-yıkıcı- bir etik önermesi dalga dalga isyana dönüşmelidir.

Öznel şiirde olduğu gibi yalnızca uyumlu-tanrısal- bir yaşamı dile getirmemeli, dış güzelliğe, biçime ve uyağa ağırlık vermemeli, süslü dizelerle ve zorlama sözcük oyunlarıyla uğraşmamalıdır.

Şiirde arzunun değerler dizisi analitik bir yöntem kullanarak incelenmeli, bugünkü bilinç ve duyumsama düzeyini ifade etmese de özlemli-anımsama-kırılmalarını işaret etmelidir.

Şiir tarihsel maddeci olmak zorundadır. Önermeleri tez-antitez ve sentez süzgecinden geçirerek değerlendirmeli ve geleceğin kaçınılmaz olarak materyalist olacağını bilmelidir.

Şiirin bir altın çağ beklentisi olamaz. Bilimin, sanatın ve ekonomik koşullar ile insan bilincinin en üst düzeye ulaştığı müreffeh bir dünyanın kurulabileceği ileriki zaman-tarih düşüncesi gerçekçi değildir. Zira hayalî olmakla birlikte böyle bir beklenti doğanın diyalektiğine de aykırıdır.

Verili dünyanın reddi ile onu yoğurup yeniden en iyi şekilde insanın hizmetine sunan, bunu yaparken de doğaya onun bir parçası olarak yaklaşan kendi yaşamını onunkine bağlayan bir çevre duyarlılığı içinde her şeye rağmen insan olmanın kıvancını duyarak yaşayan insanların şiirini, tarladaki gözü pek köylünün, fabrikadaki ezgin işçinin, öğrencinin, esnafın şiirini yazmak gerekir. Şiirin merkezinde eşyadan ve olgulardan çok insan ve onun değiştirip kendi lehine dönüştürmek zorunda kaldığı yaşam olmalıdır. Şiir ayrıca insanlara duygulanmasını da öğretebilmelidir.

Şiir eleştirel bir tavır sergilemelidir. Post-modern uygarlığın insan üzerinde yarattığı tahribatı-yıkımı dillendirmelidir. İktisadi, felsefi ve siyasi kritiğin yanında içinde bulunduğumuz İslam ahlakının dayattığı günlük eylemleri ve onun arkasındaki donanımı eleştirirken, inananların şuursuz ve uyuşuk kul durumundan asla kurtulamadığını görmelidir.

Zira zincirleri kırmanın yolu onu yapmaya devam etmekten geçmez, bilincine varmak durumu halkanın ilk çürüme noktasıdır.

Şiir bir arınmadır. Evrenin içinde varlık olarak insanın duruşunu tarif ederken soluduğu nefes için derin bir huzur hissi duyan ama bunu hiçbir metafizik -teolojik- boğuntuya, bağnazlığa indirgemeyen bir arınma, doğanın içinde çırılçıplak insanın şiiri.

Şiirde görsel, sözsel ve sessel bir tutarlılık, ahenk olmalıdır. İçerik, biçim, imgelem ve söz sanatları, imla, dil bilgisi gibi özellikleri ve söylenişi itibariyle kompoze bir tümlüğü göstermelidir. Kurgusu ve bulgusu yerli yerinde, güçlü ve yeni imgeleri olmalıdır. Bilinçaltı kontrolsüzlüğü görülse de bunun bilinçten ve tercihten yoksun bir otomatizm olmadığını bilmelidir.

Şiir tanrıyı bulmaya yardım edemez. İçlerinde tanrıya seslenen, onunla konuşan ya da yardım isteyen şiirleri yazanlara -şair diyemiyorum- şaşırmışımdır hep. Bizatihi şiir eylem olarak tanrıdan ve ölümden kaçma çabasıdır, bir başına şirk koşmadır.

Çevremizdeki insanların davranışlarında ortaya çıkan, onların karar alma mekanizmalarını etkileyen ve bu yönüyle de topluma yansıyan, diyalektik bir çıkarsama olarak insan aklının ürünü bir tanrıyı naif bulabilirim. Kendilerinde olmayan veya az olan erdemli davranışların tümünü yükledikleri, her yaptıklarını gören, vicdani bir iç sesi, otomatizm olarak akıllarında imajını kurdukları en yüce kişiliğe karşı duyulan bir sorumluluk hissi. Bu hissiyatı toplumsallaştırdığımızda ortaya çıkan ahlaki fenomenik -ki gerçek, ancak görülebilendir- kontrol faydalı da olabilir.

Cehennemde onun buyruklarını yerine getirmeyenler yanacaklardır ama yine de o sizi sever! Tanrı iyidir.

Evet, çağ değişti. Eskisi gibi hasret, gurbet ve mahpusluk yok yıllarca süren esaretten sonra. Teknoloji mesafeleri ortadan kaldırdı ama insanlığın problemleri değişmedi hala. İşte bu yüzden yeni şiir yazılamaz. Neden mi? Yeryüzünün acıları değişmedi de ondan. Petrolün rengi kan kırmızısı akmakta, barut kokusu tenceredeki yemeğin kapağının ilk açıldığındaki tadını bastırmakta akşamları. Yarının korkusunda “büyük insanlık”. Sınırların askerler tarafından korunduğu, yeryüzü kardeşliğinin gerçekleşemediği, enerji kaynakları için istilaların sürdüğü bir dünyada yeni hiçbir şey olamaz.

Şiir kutsal kitaplardaki ayetler kadar sonsuzdur. İnsanlık tarihi var olduğu sürece şiirde olacaktır. Her şeyin yolunda olduğu bir zaman diliminde neşe ve sevinç hüznün ve kederin yerini aldığında, şiir okunmayacak artık söylenebilecektir.

Bütün ezilen halklar kendi türkülerini söylediği gibi şiirlerini de yaşadığı acılardan süzerek yapmaya devam edecektir.

Ta ki, bütün cezaevlerinin yerine kütüphaneler yapılıncaya, yeryüzü onların vatanı oluncaya kadar.

Şair bütün dünyanın yükü sırtındaymış gibi düşünüp söylemelidir her sözünü -ki fazladan söyleyebileceği bir tek sözcük bile yoktur- Onun en temeldeki savı savaşsız, sömürüsüz bir dünya barışıdır, tek kaygının ölüm olduğu... Şiirinin arkasındaki felsefi, politik ve kuramsal akımları; oluş biçimlerini, geçirdiği evreleri, durakları; filozof, düşünür ve şairleriyle bilmelidir. Bildikçe susmak, suskunlaştıkça yazmak onun yazgısıdır. ❧

Yasak Ülkenin Düşü

Sidar Roj

Yerleşiktiler Mezopatamya'da
Önce Ülkesinin Kuzeyinde
Türk ırkından talancılar
Sonra Güneyde egemenleri Arapların
at sırtında geldiler.
girdiler toprağına
Yakıp yıktılar yağmaladılar
bin yıllık uygarlığını ülkesinin.
Zerdüşttüler;
barbarlar
Kılıçla dayattılar
Dinleri, İslamı
Yok ettiler gelmişlerini geçmişlerini
Kendilerine benzetmek için
aldılar ellerinde herşeylerini
Onlar bıkmadılar
kaçıncı kez
yeniden kurdular uygarlıklarını.
Ülkesi düşlerdeki kadar güzeldi
Ama yasaktı ülkesinin adı
Yazgısına hükmedenler
Hem yargıç hem hakimdi
Şimdi de yasakladılar dillerini
Dünyada
başka yerlerde
Başka ülkelerde birileri
yazsa haritada ülkesinin yerini
kendisinden bilirlerdi
çekerlerdi sorguya
sorarlardı
"Ez nizanım"…! derdi Hamo
Anlardı kırktan birini
Bilirdi, sömürgecilerin dilini de
Ama konuşmak istemezdi
zalimin zorla öğrettiği dilden.
Yetmiş yıl rüya gördüğü
hayal kurduğu
kendi diliyle hayal kurardı
Konuşamazdı çünkü
yasaktı
Islık bile çalamazdı
kendi dilinden
Dilsizdi
Yurdunda
yurtsuzdu
Düşman zalimdi
Düşman vicdansızdı
Hergün zülüm kusardı
O susardı yıllarca
Çalıştırıldı kölece
Ve sonunda isyan ettirdi zülüm
Aldı silahını dağlara sığındı,
Yıkmak için zalimin saltanatını
Gün gelecek
gün mutlaka gelecek
er ya da geç
Kürt olarak
Türk Arap Ermeni Asuri
Laz Çerkez dinli dinsiz sınıf kardeşiyle
hep birlikte
kuşanacaklar kızıl bilinçlerini
Enternasyonal'in eşliğinde
sarılacaklar silahlarına…!
Alacaklar yurtlarını, dillerini, onurlarını
ellerine
alacaklar yazgılarını.
Kısacası; kazanacaklar
Özgürlüklerini
Kazanacaklar sınıfsız sınırsız
sömürüsüz
yurtları olan yepyeni bir Dünyayı

İstanbul –5 Ağustos'09

Sinema Notları

Anuş Pazarcıyan

Soderbergh'ten ortalama bir Hollywood, kötü bir Che doku-draması..

| Che Guevara I/II (ABD 2008)
I. "Che - Revolución" (Che - Devrim)
II. "Che - Guerilla" (Che - Gerilla)

Yönetmen: Steven Soderbergh
Oyuncular: I.: Benicio Del Toro (Ernesto 'Che' Guevara); Demián Bichir (Fidel Castro); Santiago Cabrera (Camilo Cienfuegos); Vladimir Cruz (Ramiro Valdés Menéndez); Alfredo De Quesada (Israel Pardo); Julia Ormond (Lisa Howard) vd.
II.: Carlos Bardem (Moisés Guevara); Joaquim de Almeida (Cumhurbaşkanı René Barrientos); Pablo Durá Pacho (Alberto Fernandez Montes de Oca); Eduard Fernández (Ciro Algarañaz); Marc-André Grondin (Régis Debray); Óscar Jaenada Darío (David Ardiazola); Kahlil Mendez (Urbano (Leonardo Tamayo Nunez); Cristian Mercado Inti (Guido Peredo Liegue); Jordi Mollà (Yüzbaşı Mario Vargas) vd.

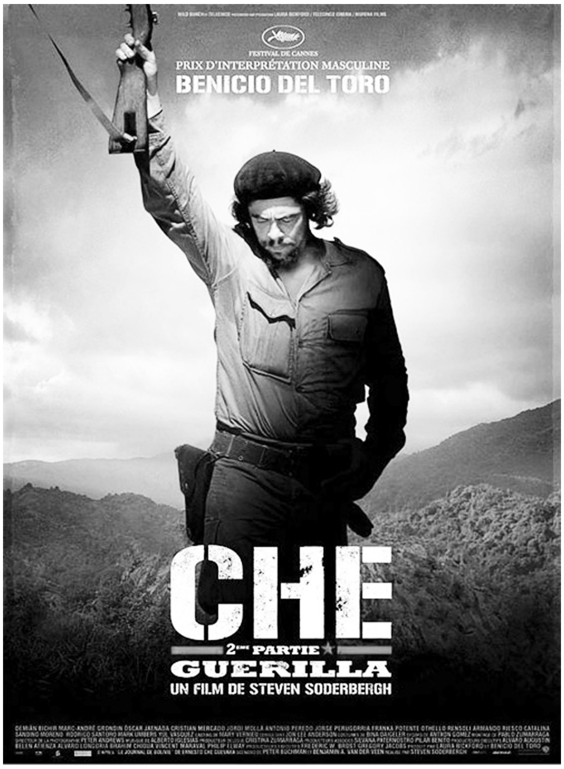

'Sex, lies, videotape' (1989), 'Out of sight' (1998), 'Erwin Brokowich' (2000), 'Traffic'(2000); 'Ocean'ın 11'i, - 12 si, -13'ü' (2001, 2005, 2007), 'The goood german' (2006) gibi ortalamanın üzerinde filmlerinden tanıdığımız ABD'li yönetmen Steven Soderbergh bu kez oldukça zor bir işe, Che'nin filmini yapma işine soyunmuş. Toplam 258 dakikalık filmin birinci bölümünde (Che / Devrim) başarılı Küba devriminde; ikinci bölümünde (Che / Gerilla) başarısız Bolivya devrim deneyiminde Che'nin öyküsünü anlatmaya çalışıyor. Dayandığı belgeler bizzat Che'nin notları. İyi oyuncularla, büyük çabalarla çekilmiş bir film. Fakat ne olmak istediğine bir türlü karar verememiş bir film. Belgelere dayanıyor, bir çok halde Che'nin notlarının resimlendirilmesi; birinci bölümde belgesel havasında siyah beyaz çekimle verilen Amerikalı gazeteci ile görüşmelerdeki diyaloglar, BM Genel Kurulunda yaptığı konuşma vb. "belgesel" görünümünde, fakat film belgesel film değil. Diğer yandan fakat film Che'nin hayatından bir bölümü çıkış noktası alan ve kendi öyküsünü anlatan bir kurgu film de değil. Brezilyalı Yönetmen Walter Salles'in Che'nin Che olmadan önceki hayatını çıkış noktası alan, bir Güney Amerika yol filmi olan "Motorsiklet Günlüğü" bunun iyi bir örneği idi. Sonuçta ortaya iyi niyetli kötü bir film çıkmış. Eğer film bir çok genç insanın tişörtler vb.deki resimler üzerinden tanıdığı Che hakkında merak uyandırırsa, faydalı olabilir. Film bir Che biyografisi gibi kavranırsa, ki sanırım Soderbergh'in istediği bu, o zaman yanlış bir Che resmi çıkar ortaya. Che onun içinde yaşadığı dönemin dünyası (yalnızca Küba ve Bolivya, en geniş alındığında Latin Amerika değil) bilinip, kavranmadan anlaşılamaz. Che gibi bir devrimcinin nasıl olup ta bütün dünyada bir mit haline gelebildiği dönemin özelliklerinden bağımsız olarak anlaşılamaz. Soderbergh Che'de bunu yapmaya çalışıyor. Sonuç ruhsuz bir devrim öyküsü.

Steven Soderbergh "Che" filmi için yedi yıl araştırma yaptığını söylüyor bir söyleşisisinde. Yedi yılık bir ön çalışmada harcanan emeğin sonucu bu olmamalı idi bence. Ortalama bir Hollywood tarihi macera filmi olmuş sonuç. Halbuki Soderbergh'in Che'yi çekeceğini duyduğumda bayağı sevinmiş ve meraklanmıştım. Belki de bu beklenti sonucu sonuç hayal kırıklığı oldu benim için. ❧

Bilinen Loach'ın yenisi… Herkesin bir Cantona'sı olsa, dünya ne güzel olurdu…

| Looking for Eric

(Eric'i ararken, 2009 İngiltere)

Yönetmem: Ken Loach
Oyuncular: Eric Cantona, Gerard Kearns, Lucy-Jo Hudson, Stefan Gumbs, Stephanie Bishop, Steve Evets vd.

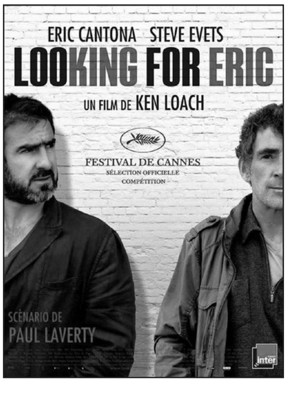

Eric Bishop (Gerard Kearns) 50 yaşlarında küçücük bir evde yetişkin iki oğluyla kavgalar içinde yaşayan bir posta memurudur. Onu, hepsi kendisi gibi sevimli, yoksul, dertli iş arkadaşları ile birleştiren ortak tutku futbol, somut olarak da Manchester United (Man U) taraftarlığıdır. Hafta sonları bütün dertler unutulmaktadır. Eric'in bir başka tutkusu olan ilk aşkı ve eşi Lily (Stephanie Bishop) onu terk etmiştir. Eric Bishop'la filmin hemen başında ters yolda hızla sürülen bir arabanın direksiyonunda tanışırız. İpler kopmuştur. Nedenleri filmin ilerki bölümlerinde öğreniriz. İşsiz kalma korkusu, elini Rus Mafyası'na kaptırmış, şimdi kolunu kurtaramayan 'küçük gangster' büyük oğul, evi bir keşhaneye çeviren küçük oğul, umutsuz ve karşılıksız görünen bir aşk vb. Neyse ki Eric'in her başı sıkıştığında konuşup, danıştığı, ona hep yol gösterip, yardımcı olan bir başka Eric vardır: Eric Cantona!

ManU'nun sadece İngiltere liginde değil, Avrupa'da esip gürlediği 90'lı yıllarda Man U'nun Fransız oyuncusu; İngiltere'de bir Fransız Eric Cantona. Yalnızca sahadaki oyunuyla değil basın toplantılarında İngilizce/Fransızca karışımı bir dilde verdiği demeçlerle de ünlü Cantona. Filmin son kareleri böyle bir basın toplantısı ile bitiyor. Bir maç ertesi, basın toplantısı; Eric Cantona antrenörün ardından sahneye giriyor. Mikrofonlarla dolu masaya oturuyor. Sıra kendine geldiğinde "Martıların üzerinde uçustuğu denizler balık doludur." dedikten sonra kalkıp gidiyor. Eric Bishop'un "alter ego"su Eric Cantona. Başı her sıkıştığında kendi kendine söylenmeye başladığında yanı başında bitiyor, ona hayat dersleri, öğütler veriyor, öneriler getiriyor, attığı adımları birlikte değerlendiriyor, atılacak adımlar için birlikte yeni taktikler geliştiriyor.

Eric Bishop'un gözünde, yalnızca onun gördüğü dert ortağı öbür Eric kusursuz, her şeyi bilen, her şeyi yapabilen biri. Bir keresinde şöyle bir diyalog gelişiyor aralarında: Eric "Bazen senin de bir insan olduğunu unutuyorum." Cantona: "Ben insan değilim, Cantona'yım". Birlikte gülüşüyorlar bu diyalog ertesinde.

Cantona, Eric'e en önemli hayat dersini, en beğendiği golün hangisi olduğu sorusuna yanıtı ile veriyor. Man U için onlarca mükemmel gol atmış Cantona için en güzel gol, kendisinin attığı bir gol değil, düşünülmüş, planlanmış bir kaç pas ertesi, asistini yaptığı bir goldür. Çalışılmış ve bir kolektifin ürünü olan bir gol. Burada Cantona tıkır tıkır işleyen bir çarkın bir dişlisidir yalnızca. O olmazsa olmaz, fakat diğerleri olmazsa da olmaz. Önemli olan kolektif içinde ve kolektifle mükemmeli yakalamaktır.

Bu Cantona usulü hayat dersinden çıkan sonucu daha sonra Eric'in onlarca Man U taraftarı arkadaşıyla birlikte Rus Mafyasına karşı gerçekleştirilen baskında görürüz. Her biri Cantona maskeli ve yüksek tazyikli, içi kırmızı boyalı su dolu su tabancaları ile ‘silahlanmış’ kolektifin ani baskını Rus Mafyasını kelimenin tam anlamı ile maskara eder.

Looking for Eric, bir dayanışma filmi, emekçiler arası dayanışmanın gücünü gösteren bir film.

Looking for Eric, bitmeyen bir aşk, aşkın peşini izlemeye çağrı filmi.

Looking for Eric, bir dostluk, dostluğa çağrı filmi.

Looking for Eric her şeyden önce de kolektife övgü filmi.

Looking for Eric Loach’ın gerçekçi iyimserliğinden kopmadığının, “it is a free world”daki umutsuz, umarsız sonun o filme özgü olduğunun kanıtı olan bir film. ❧

Yenilikçi bir film...

| Salami Aleyküm
(Almanya 2009)

Yönetmen: Ali Samadi Ahadi
Oyuncular: Navid Akhavan, Anna Böger, Michael Niavarani, Proschat Madani, Wolfgang Stumph, Eva-Maria Radoy vd.

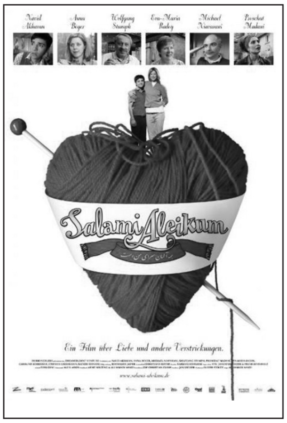

Ali Samadi Ahadi Almanya’da yaşayan İranlı genç bir yönetmen. İlk filmi “Lost Children” (Kayıp Çocuklar) isimli Afrika’daki savaşlarda savaş ağalarının kullandığı “çocuk askerler” hakkında bir belgeseldi. Ali Samadi Ahadi bu filmiyle 2006 yılında belgesel film dalında Alman film ödülünü kazanmıştı. Salami Aleyküm (Salami Almancada salam için kullanılan sözcük) onun ilk konulu uzun metraj sinema filmi. Bir kültürler çatışması komedi filmi.

Ali Samadi Ahadi Salami Aleyküm’de Batı Almanya’nın Köln kentinde anne ve babası ile birlikte yaşayan ikinci kuşaktan bir genç olan Mohsen (Navid Akhavan) ile eski bir Doğu Alman gülle atma şampiyonu Ana’nın (Anna Böger) aşk öyküsü temel teması etrafında değişik kültürler arasında karşılıklı yanlış anlamalar üzerine kurulu çatışmayı, kahkahalarla izletiyor.

Mohsen Taheri, İran’da Şah rejimi döneminde iyi günler görmüş bir ailenin tek oğludur. Şah döneminde bir subay olan babası, Şahın devrilmesiyle İran’dan göçmek zorunda kalan, “ataları sığmazken düne, yarına”, “el kapılarına” düşmüş olan, hem kendi “şanlı” geçmişi ile hem de İran’ın eski kültürü ile övünmeye sığınan bir göçmendir. Övünürken de binbir gece masallarının abartıları gerçeğin önüne geçmektedir. Neyse ki eşi arada bir laf atmaları ile gerçeğin anlatıldığı gibi olmadığını hatırlatmaktadır. Kendisinin ve İran’ın dünü ile övünen baba Taheri (Michael Niavarani)’nin bugünü küçük bir kasap dükkanı sahipliğidir. Hem de yabancı ve kendi kültürüne göre daha aşağı seviyede bir kültüre sahip ve onu bir yabancı olarak görüp, aşağılayan bir ülkede kasaplık! Yine de hiç yoktan ve daha “aşağı” işlerden iyidir dükkan sahipliği! Oğlu için de öngördüğü onun kasap dükkanını devralması ve tabii İranlı bir genç kadınla evlenip, çoluk çocuğa karışması, Taheri soyunu onurla sürdürmesidir. Binbir gece masalları ile büyüyen Mohsen aslında hiç te babasının istediği oğul değildir. Onun kimliğini belirleyen İran’ın “şanlı geçmişi”nden çok, binbir gece masallarının gizemli dünyasıdır. Kan gördüğünde bile fenalaşan Mohsen için kasaplık akla gelebilecek en son meslek, yapılması düşünülebilecek en son iştir. O kuzuları kesip satmakla uğraşma yerine, kuzu yününden kazak, şal vb. örmeyi sevmektedir.

Günün birinde baba Taheri kasap dükkanında bir işe yaramayan, evlilik çağına geldiği halde hala bu konuda adım atmaya niyetli olmayan oğlunu, yine de işin içine çekmek hesaplarıyla ucuz koyun satın alması için Polonya’ya gönderir. Böylece Köln’den – Polonya’ya bir minibüs yolculuğuna çıkar Mohsen. Onun için Köln dışındaki Almanya hele Doğu Almanya (eski Demokratik Alman Cumhuriyeti) bütünüyle bir bilinmez, yabancı bir ülkedir.

Minibüs yağmurlu, puslu, karanlık gece yarısı yolda arızalanır. Kapkaranlık bir gecede Doğu Almanya’nın adeta terkedilmiş bir kasabasında açık tek mekan olan birahane/otele girdiğinde, bütün gözler düşmanca bu egzotik yabancıya çevrilir. Ona servis yapılmaz, boş oda yok yalanı söylenir. Geceyi arabasının içinde geçirmek zorunda kalan Mohsen ertesi sabah arabasını tamir etmeye çalışır. Arabanın altına girdiğinde krikonun kayması ile ezilir, kendinden geçer. Kendine gelip gözlerini aç-

tığında ilk gördüğü sarı saçlı, mavi gözlü, dev gibi bir genç kadındır. Arabayı kollarıyla kaldıracak kadar güçlü bir kadındır bu. İlk görüşte vurulur binbir gece masallarının doğulu prensi bu masal prensesine. Bu masal prensesi gerçekte kasabada araba tamirciliği yapan Ana'dır. Ana geçmişinde yıkılmış Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin (Doğu Almanya) ünlü bir sporcusu, bir kadın gülle atıcısıdır. Onu dev gibi yapan sporculuk döneminde aldığı doping maddeleridir. Ve bu Ana Mohsen'in gece yarısı girip red edildiği birahane/otelin sahiplerinin kızıdır. Kendini Mohsen'in uğradığı kazadan sorumlu tutan Ana onu tedavi için yanına alır, evinde yer verir. Ana'ya aşık Mohsen ona doğruyu anlatacak yerde, 1001 gece masallarından öğrendiğini yapar. Kendini İranlı bir büyük tekstil firmasının temsilcisi olarak tanıtır. Kasaba daha önce bir tekstil kombinasına bağlı olarak yaşayan bir kasabadır. Oldukça modern üretim tekniğine sahip olmasına rağmen, kombina ADC'nin çöküşünden sonra çürümeye terkedilmiş, kombinada çalışan binlerce işçi işsiz kalmış, önemli bölümü batıya göç etmek zorunda kalmıştır. Geri kalanlar ise hala zengin bir yatırımcının gelip kombinayı satın alıp yeniden işler hale getirmesi hayali ile yaşamaktadır. İranlı bir büyük tekstil firma temsilcisinin kasabada olduğu, bunun gece otel/birahaneye gelen adam olduğu haberi hemen yayılır. Bir anda Mohsen kasabalıların büyük bölümünün gözünde kurtarıcı haline gelir. İtibar görmeye başlar.

Bu arada Ana/Mohsen arasında duygusal bağlar da gelişir. Birlikte bir gelecek tasarıları kurmaya başlarlar.

Mohsen'in bir türlü geri gelmediğini gören ana babanın Mohsen'i aramak üzere yola çıkması, kasabaya gelmesi işleri iyice karıştırır…

Sonunda gökten üç elma daha düşer… Onlar erer muradına, biz çıkarız kerevetine…

Ahadi keyifle, kahkahalarla izlenecek, güldürürken düşündüren, yabancı düşmanı, ırkçı önyargıların salaklığını gayet iyi teşhir eden, sevgiyi bu aptallıkları aşmanın bir yolu olarak görüp gösteren bir film yapmış.

Film değişik film türlerine yaptığı atıflarla ve iç içe kullandığı değişik stil unsurları ile de- bir dizi olay animasyon filmi ile anlatılıyor, film Bollywood usulü dans/şarkı sahnelerini stil unsuru olarak kullanıyor vb- yenilikçi bir film. ❧

Küçük Sihirler

| Sztuczki

(Küçük Sihirler, Polonya 2007)

Yönetmen: Andrej Jakimowski
Oyuncular: Damian Ul, Ewelina Walendziak, Tomasz Sapryk, Rafal Guzniczak, Iwona Fornalczyk vd.

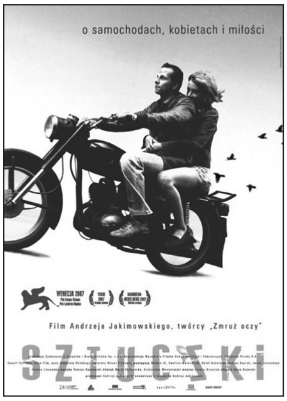
o samochodach, kobietach i miłości
Film Andrzeja Jakimowskiego, twórcy „Zmruż oczy"
SZTUCZKI

Polonya'da küçük, kırık dökük bir kasaba. İkinci dünya savaşından bu yana sanki zaman durmuş. Böyle bir mekanda 7 yaşındaki erkek çocuk Stefek'in (Damian Ul) dünyayı keşfini, küçük deneylerini, küçücük dünyasını değiştirmek için yaptığı küçük sihirleri, tuttuğu niyetleri, bunların peşini izlemesini anlatıyor 'Sztuczki'. Stefek 17-18 yaşlarındaki ablası ve bir bakkal dükkanı olan annesi ile birlikte yaşıyor. Anlatılan zaman dilimi yaz tatili dönemi. Stefek sabahtan akşama sokaklarda, büyük bir merakla hayatı izliyor. Tabii en fazla izlediği en yakını olan ablası Elka'nın (Ewelina Walendziak) hayatı. Ablası akşamları bir yazlık restoranda garson ve bulaşıkçı olarak çalışıyor. Bir İtalyan telekomünikasyon şirketinde çalışma hayali var, bunun için de İtalyanca öğreniyor. Bu büyük abla Stefek'in koruyucu meleği.

Stefek'in hayatının önemli bölümü, kasabanın dış dünyayla bağ merkezi olan tren garında geçiyor. Babasız büyüyen Stefek aynı zamanda babasının da peşinde. Gördüğü orta yaşta erkeklere yaklaşımı hep 'acaba babam bu mudur?' sorusuna cevap arayan bir yaklaşım. Elinde üzerini boyayarak tanınmaz hale getirdiği bir vesikalık resim var. Baba arama işinde en büyük yardımcısı, aslında tanınmaz bir leke halindeki bu fotoğraf. Tabii bir de en önemlisi onun kafasındaki baba resmi. Kendi kendini garda hep belli saatlerde bir trene binen bir adamın babası olduğuna inandırıyor. Bundan sonraki bütün çabası bu adamın annesinin dükkanına gitmesini sağlamak üzerine kurulu. Ablasını da ikna etmeye çalışıyor. Sonunda buluşturma eyleminin her adımını kendisi atmak zorunda kalıyor. Fakat bütün bu planlardan habersiz annenin postaneye gitmesi sonucu buluşma gerçekleşmiyor.

Hayat bu minvalde sürüp gidiyor.

İnsanlığın, mutluluğun en berbat dış şartlarda bile mümkün olduğunu anlatan sevimli, küçük bir film. ❧

| Brüno
(İngiltere 2009)

Yönetmen: Dan Mazer
Senaryo: Sacha Baron Cohen
Oyuncular: Sacha Baron Cohen, Alice Evans, Trishelle Cannatella, Sandra Seeling, Alexander Von Roon vd.

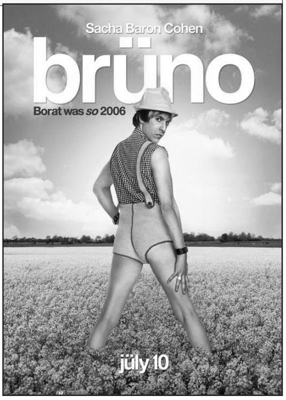

Sacha Baron Cohen: 2006'nın Borat'ı şimdi Avusturya'lı eşcinsel, moda/sosyete gazetecisi Brüno kimliği ile karşımızda. Filmin başında bu kimlikle dünyanın en ünlü moda gösterilerinden birini, Milano'daki bir defileyi birbirine katıyor. Kendisinin 'deha'sının Avrupa'da takdir edilmediğini gördüğü yerde Brüno yeni dünyayı fethetmek için ABD yollarına düşüyor. Sonrası yine ABD modern toplumunun -fakat yalnızca ABD'nin değil- genelde kapitalist toplumun iki yüzlülüğünün, ahlak adına ahlaksızlığının, absürdlüğünün, absürdlüğü uç noktasına kadar çıkartarak teşhiri.

Sacha Baron Cohen, çıplak kralın yüzüne karşı "kral çıplak" diye bağıran bir modern deli.

Tabusu yok. Hemen herkes payını alıyor.

Tabii yöntemi herkesin beğenip seveceği gibi değil. Örneğin şiddetin şiddet gösterilerek teşhiri şiddet propagandası; homofobinin teşhiri eşcinsellik propagandası; kimi seks pratiklerinin (bu filmde swinger külüpte çekilmiş SadoMaso sahneleri) porno olarak da değerlendirilebilir. Aptallaştırılmış ortalama emekçi insanların olağan ırkçılığının vb. nin teşhiri emekçi düşmanı burnu büyüklük olarak görülebilir.

Bu yüzden Sacha Baron Cohen'in filmleri ancak onun yaptığı tipte bir humoru teşhirin bir aracı olarak görenler açısından sevilebilir filmler.

Film bağlamında da: Tabii ki bunlar film olmaktan çok, Sacha Baron Cohen'in büyük çoğunluğu belgesel görüşmelerinin ve eylemlerinin birbiri ardına montajlanmış biçimi. Sacha Baron Cohen revüsü belgeseli. ❧

İyi bir polisiye …

| State of play
(Oyunda durum, ABD 2009)

Yönetmen: Kevin Macdonald
Oyuncular: Russell Crowe, Ben Affleck, Helen Mirren, Harry J. Lennix, Rachel McAdams, Robin Wright Penn, Jeff Daniels, Christopher Thornton vd.

RUSSELL CROWE
BEN AFFLECK
RACHEL McADAMS
HELEN MIRREN
STATE OF PLAY
FIND THE TRUTH 2009

Film karanlık sahnelerle başlıyor.

- Bir genç kadın Metro yoluna düşerek ölüyor. Kaza ya da cinayeti doğrudan görmüyoruz, fakat bir şeyler olduğunu duyumsuyoruz.

- Yağmurlu bir gece. Bir genç adam panik içinde koşuyor. Bir şeylerden korunmaya çalışıyor. Tam biraz nefeslenirken korktuğunun ne olduğunu görüyoruz. Eli susturuculu tabancalı bir adam. Gayet soğukkanlı, yanına gelip iki kurşun sıkıyor. O sırada sahneye bisikletli bir adam giriyor. Yanlış zamanda, yanlış yerde olan tesadüfî bir tanık. Katil bir süre ne yapması gerektiğini düşünüyor. Sonra sahnenin öbür ucundan çıkmaya çalışan bisikletli tanığı arkasından vuruyor. Ölüp ölmediğinden emin olmak için yanına gitmeye yeltendiğinde sahneye eğlenceden dönen bir grup insan giriyor. Adam hızla uzaklaşıyor olay yerinden.

Ölen/intihar eden/öldürülen?/kadın bir genç senatörün Stephen Collins'in (Ben Affleck) sevgilisi.

Collins, güvenlik işlerinin özelleştirilmesi konusunu sorgulayan bir komisyonun başkanı. Öldürülen kadın, en büyük özel güvenlik şirketinin özelleştirme yasasını çıkarmak için siyasetçileri nasıl satın aldığını, yasanın yolunun hangi mafyavi yöntemlerle temizlendiğini ortaya koyan araştırmanın tüm detaylarını bilen biri.

Olayın araştırmasını iki gazeteci üzerleniyor. Biri eski tipte, işini iyi bilen, usta araştırmacı bir gazeteci. Cal McCaffrey (Russel Crowe). Cal aynı zamanda Stephen Collins'in kolejden en yakın arkadaşı. Ve Stephen Collins'in eşi Anne Collins (Robin Wright Penn) Cal'ın eski sevgilisi. Kolej döneminde aslında Cal'a aşık olan, fakat onun kendini bağlamak istememesi sonucu Stephen'i "ikinci tercih" olarak seçen, şimdi medya üzerinden aldatılmışlığını öğrenen, bunun acısını yaşayan, fakat yine de bu zor döneminde senatör eşini desteklemek durumunda olan bir kadın Anne.

Olayın araştırılması için şef tarafından Cal ile birlikte görevlendirilen ikinci gazeteci, bir genç kadın. Della Frye (Rachel McAdams) yeni tipte bir gazeteci. Cal işini olay içindeki ve çevresindeki insanlarla birebir konuşarak yaparken, Della Frye'ın temel çalışma aracı bilgisayar, temel araştırma alanı ve yardımcısı internet.

Bu iki gazetecinin çalıştığı gazetenin sahibi ve şefi eski tip gazeteciliğin son örneklerinden biri orta yaşlı bir kadın. Cameron Lynne (Helen Mirren). Gazetesi bir tekel tarafından yutulmaya çalışılıyor. Gazeteyi elinden bütünüyle kaçırmaması için gazetesinin tirajının düşmemesi gerekiyor. İyi bir gazete yapma ile, iyi satan bir gazete yapma ikilemi arasında, ve gerçekleri açıklama eski liberal gazeteci etiği ile, şimdi içerik konusunda da "amaca uygunluk" isteyen tekelci gazetecilik yaklaşımı arasında sıkışıp kalmış bir dinozor.

Film bir polisiye formatında çok yönlü bir toplumsal sorgulama işini yapıyor. Siyaset/ekonomi ilişkileri; rüşvet; medya özgürlüğünün sınırı; gazeteci etiği vb. sorgulanıyor.

Filmde her önemli figürün, onun kişisel ilişkileri ve çıkarları tarafından belirlenen kendi gerçeği var.

Call ve Anne, Anne ve Stephen evlendikten sonra da bir ilişkiye girmişler. İkisi de kendisini senatöre karşı suçlu his ediyor. Arkadaşlık bu ihanet nedeniyle bozulmuş. Bu onların davranışlarını belirleyen bir gerçeklik.

Senatörün gizli ilişkisinin ölümle açığa çıkması yeni bir denge oluşturuyor. Bu durumda herkes herkese karşı ihanetçi duruma geliyor.

Eşi senatöre sahip çıkıyor.

Gazeteci senatörü - onun bir komploya kurban gittiği düşüncesiyle- koruma altına alıyor.

Ama gerçeğin kendisi, tek tek kişisel gerçek algılamalarından çok daha karmaşık.

İyi bir polisiye. Çok karmaşık bir konuyu tempoyu düşürmeden anlatmayı başaran iyi bir zanaatkarlık işi. ❧

| Der Knochenmann

(Kemikçi, Avusturya 2009)

Yönetmen: Wolfgang Murnberger
Senaryo: Wolf Haas ve Josef Hader
Oyuncular: Josef Hader, Birgit Minichmayr, Joseph Bierbichler, Christoph Luser, Simon Schwarz, Stipe Erceg, vd.

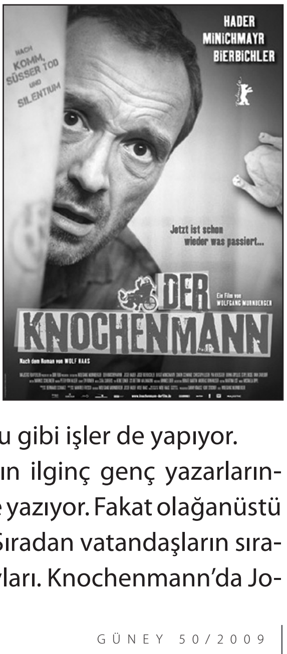
HADER
MINICHMAYR
BIERBICHLER
NACH
KOMM, SÜSSER TOD
UND
SILENTIUM
Jetzt ist schon wieder was passiert...
DER KNOCHENMANN
Ein Film von WOLFGANG MURNBERGER
Nach dem Roman von WOLF HAAS

Josef Hader Avusturya'nın andaki en önemli kabare sanatçılarından biri. Fakat kabareyi sululuk sanan ve öyle uygulayanlardan değil. Acayip bir gözlemleme yetisi ile içinde yaşadığı topluma ayna tutan bir kabare pratiği var. Aynı zamanda yönetmenlik, senaristlik, sinema oyunculuğu gibi işler de yapıyor.

Wolf Haas Avusturya'nın ilginç genç yazarlarından biri. Daha çok polisiye yazıyor. Fakat olağanüstü olaylar değil anlattıkları. Sıradan vatandaşların sıradışı görünen polisiye olayları. Knochenmann'da Jo-

sef Hader, Wolf Haas ile birlikte Avusturya taşrasının derinliklerine ve insan denen acayip nesnenin derinliklerine bir yolculuk yapıyor.

Bir erkeğin “Her şey aşk yüzünden oldu” sözleri ile başlıyor film.

Avusturya/Slovenya sınırında aşık olduğu bir Bulgar fahişeyi Mafya’nın elinden kurtarmaya çalışan bir Avusturyalı müşterinin sözleri bunlar. Çıkan kavga ertesi pezevengi öldürdürdüğünü düşünen 60 yaşlarındaki müşteri, kadını da yanına alarak apar topar kaçar.

Paralel anlatılan bir öyküde özel dedektif Brenner, leasing yoluyla aldığı lüks bir spor arabanın taksidini ödemeyen Horvarth isimli birini arama işini alır. İzler onu Avusturya’nın taşrasında, Slovenya sınırında Löschenkohl isimli kızarmış tavukcu bir restoran/pansiyona sürükler. Restoran/pansiyonun sahibi filmin başında sesini duyduğumuz kişidir. Restoranın adı onun adıdır: Löschenkohl (Joseph Bierbichler). Bir işe yaramadığını düşündüğü, kendisinden nefret eden, ölümünü bekleyen bir oğlu vardır: Pauli (Christoph Luser). Pauli restoranda aşçı ve garson olarak çalışan Birgit ile evlidir. Birgit ile Pauli birbirine düşmandır. Brenner ile Birgit arasında ilk andan itibaren erotik bir gerilim oluşur.

Restoran tavuk kızartması konusunda uzmandır. Restoranın kilerinde kemikleri una dönüştüren bir kemik değirmeni vardır. Bu makine’nin olayların gelişmesi içinde başka kemikleri de öğütmek için kullanıldığını görürürüz.

Brenner sonunda aradığı Horvarth’ın aslında çift cinsiyetli biri olduğunu, restoranda kadın kılığında calıştığını çıkartır; bir dizi cinayeti aydınlatır ve yalnız, mutsuz hayatına döner.

Bir dahaki işe kadar.

Zaten aşk da yoktur ki. Her şeyin aşk yüzünden olduğu kanısı yalnızca bir yanılsamadır. ❧

Quentin Tarantino’dan bir İtalo/Western, savaş, intikam filmi…

| Inglorius Basterds

(Soysuzlar Çetesi, Fransa 2009)

Yönetmen: Quentin Tarantino
Senaryo: Quentin Tarantino
Oyuncular: Oyuncular: Brad Pitt (Yüzbaşı Aldo Raine); Mélanie Lauren (Shosanna Dreyfus); Christoph Waltz (Binbaşı Hans Landa); Eli Roth (Çavuş Donny Donowitz); Michael Fassbender (Yzb. Archie Hicox); Diane Krüger (Bridget von Hammersmark); Daniel Brühl (Er Fredrick Zoller); Til Schweiger (Çavuş Hugo Stiglitz); Gedeon Burkhard; B. J. Novak; Omar Doom: August Diehl (SS-yöneticisi Hellstrom); Denis Menochet; Martin Wuttke (Adolf Hitler); Sylvester Groth (Joseph Goebbels); Rod Taylor (Winston Churchill); Hilmar Eichhorn (Emil Jannings) vd.

Şimdiye kadar yaptığı bütün filmlerde belli bir türün ünlü -en başta Hollywood-filmlerine bir dizi atıflarda bulunarak kendine göre o türün sonal ürününü sunan Tarantino, bu kez tipik bir intikam filmini İtalo Western formatında, ikinci dünya savaşı zamanına ve işgal altındaki Fransa/Paris mekanına taşıyor.

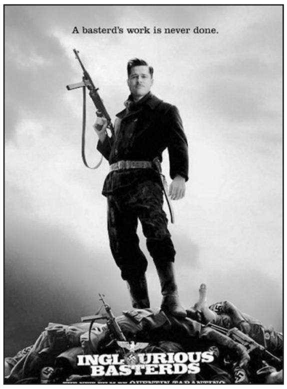
A basterd's work is never done.
INGLOURIOUS BASTERDS

Film birbirinden ara başlıklarla ayrılan beş bölümden oluşuyor:

1. Bölüm: Bir zamanlar… Nazi işgali altındaki Fransa’da.

Bu bölümde tipik bir İtalo Western girişi ile filmin kötü adamı ve intikam ateşini yakan eylemini yaşıyoruz. Yahudileri yok etme programını uygulamak ile görevli SS- binbaşısı (takma adı Yahudi avcısıdır. Bu isimle övünmektedir.) Hans Landa, Fransa‘nın bir ücra köyüne yanında bir dizi askerle baskına gelir. İngilizce ve Fransızca'yı ana dili gibi konuşan, gayet ‚kültürlü', bilinçli, acımasız, gülerek ölüm emri veren bir Nazi'dir. Onun gözünde Yahudiler zaten insan değildir. Hastalık yayan farelerle eşdeğerdedir. Onun emri ile süt üreticisi bir Fransız köylüsünün evinin altında gizlenen köyün geride kalmış tek Yahudi ailesi Dreyfus'lar taranarak yok edilir. Yalnızca ailenin büyük kızı Shosanna kaçarak kurtulmayı başarır. Aslında Hans Landa Shosanna'nın kaçışını onu son anda vurarak engelleyecek durumdadır. Vurmaz. Avcı avını sonraki zevkli avlar için şimdilik serbest bırakmıştır.

2.Bölüm: Inglourious Basterds/ Soysuzlar çetesi

Amerikalı yerli yüzbaşı Aldo Raine bir İngiliz kışlasında Nazilerin katliamından nasılsa kurtulmuş Yahudilerden oluşan bir özel savaş birliği kurmaktadır. Bu birlik paraşütle Fransa'ya düşmanın cephe gerisine indirilecektir, görevi mümkün olduğunca fazla Naziyi öldürmektir.

Yüzbaşı Aldo'nun özel savaşçılarından özel isteği her birininin en az yüz Nazi kafa derisi getirmesidir. Özel birlik gerilla taktikleri ile Alman işgalcileri arasında korku salmaya başlar. Öldürülen Nazi'lerin kafa derisi yüzülür. Korkuyu arttırmak için özel olarak hayatta bırakılan Nazilerin ise alnına bıçakla gamalı haç kazınır, ki bunlar sırtlarından uniformayı çıkardıklarında da Nazi oldukları anlaşılabilsin!

3. Bölüm: Paris'te bir Alman Gecesi

1944 Paris. Filmin birinci bölümündeki katliamdan kurtulan tek kişi olan Shosanna şimdi Emanuelle Mimieux takma ismiyle kendine yeni bir hayat kurmuştur. Paris'te teyzesinden miras kalan bir sinemayı işletmektedir. Sinemada bir Alman filmleri haftası düzenlediğinde, sinemasever Alman eri Frederik Zoller'le tanışır. Başlangıçta sevimli görünen bu kişi ile daha sonra karşılaştığında, ona Nazi büyüklerinin de büyük bir coşku, övgü ve saygıyla yaklaştığını görür. Frederik Zoller evet bir erdir, fakat çok ünlüdür. Nasıl ünlendiğini de öğrenir: Bir klisenin çan kulesinden tek başına 3 gün içinde 250 düşman askerini vurarak öldüren bir keskin nişancıdır. Üç gün sonra ‚düşman' geri çekilmek zorunda kalır. Hala „nihai zafer" masalları ile kendilerini avutan, halkı kandıran Naziler için Zoller büyük bir kahramandır. Tabii bu „kahramanlık" bir propaganda filmi ile kitlelere taşınmak istenir. „Ulusun Gururu" isimli filmin galası yine propaganda amacı ile Paris'te yapılacaktır. Propaganda bakanı Goebbels yanında yağcısı „sanatçı"larla Paris'te uygun bir sinema arar. Er Zoller biraz da Shosanna'nın yönlendirmesi ile filmin galasının Shosanna'nın sinemasında yapılması konusunda Goebbels'i ikna eder. Burada işgal altındaki Fransa'da güvenlikten sorumlu SS subayı Hans Landa devreye girer. Bir çok Nazi büyük başının katılacağı galanın yapılacağı sinemanın güvenlikli olup olmadığını denetler. Kaçarken yalnızca arkadan gördüğü Shosanna ile karşılaştığında usta avcı Shosanna'nın kaçmasına göz yumduğu avı olduğunun farkına varır. Fakat bu bilgiyi nedense kendine saklar, galanın söz konusu sinemada yapılmasına karşı çıkmaz.

Shosanna, Nazi büyük başlarının katılacağı galayı siyahi yardımcısı ve gizli sevgilisi Marcel ile birlikte bir intikam fırsatı olarak görmektedir. Planı gala sırasında kapıları kilitleyerek, sinemada depolanmış ve aşırı yanıcı 300'den fazla filmi tutuşturarak sinemayı ateşe vermektir.

4. Bölüm: Sinema Operasyonu

Galayı Nazi büyük başları için tam bir cehenneme dönüştürme planına sahip olan yalnızca intikam peşinde koşan Shosanna değildir. İngiliz istihbaratı da bu arada galadan haberdar olmuş, üstüne üstlük bir de Hitler'in de galaya katılacağı istihbaratını almıştır. Ortaya bir anda bütün Nazi büyük başlarının bir arada olacakları, bir suikastle hepsinin birden ortadan kaldırılabileceği, savaşa son verilebilecek bir fırsat çıkmıştır. İngiliz gizli servisi -en yüksek siyasi otorite Churchil'in direktifi ile- galada tüm Nazi üst yönetimini bombalı bir saldırıyla havaya uçurma planı geliştirip bunu uygulama için Yüzbaşı Hicox'u görevlendirir. Ona verilen göreve göre, Hicox soysuzlar çetesi ile birleşecek ve çifte ajan sinema oyuncusu Bridget von Hammerstein ile buluşacaktır. Plan soysuzlar çetesinin iki Alman üyesinin Hammerstein'ın yanında Galaya katılması ve suikastı gerçekleştirmesini öngörmektedir. Fakat Hammerstein ile bir Fransız tavernasında buluşma, kötü bir tesadüf sonucu (bir Alman subayı çocuğunun doğumunu kutlamaktadır) fiyasko olur, kanlı bir çatışma çıkar. Basterd'lerin Hammerstein'la birlikte galaya katılması planlanan üyeleri ve Hicox ça-

tışmada ölür, Hammerstein yaralanır.

Hammerstein galaya ayağı alçılı olarak katılabilecek halde tedavi edilir. Galaya Alman sinemacı olarak girme planı suya düşmüştür. Bu kez bir kaç kelime de olsa İtalyanca bilenlerden bir takım oluşturulur. Aldo Raine, Basterdlerden üç kişi Hammerstein ile birlikte konuk İtalyan film ekibi olarak katılacaktır galaya.

Bu arada çatışmanın yaşandığı tavernada araştırma yapan Landa, elde ettiği bulgulardan Hammerstein'ın çatışmada yer aldığını, onun Basterd'lerle işbirliği içinde olduğunu çıkartır.

5. Bölüm: Büyük Yüzün intikamı

İtalo-Western/savaş/intikam filminin zirvesi, iyilerle kötülerin son çatışması, hesaplaşma bölümüdür.

Shosanna kendi dışında olan gelişmelerden habersiz, kendi planını uygulamak için her şeyi hazırlamıştır. Filmin en heyecanlı yerinde, film yardımcısı ile çektiği intikam saatinin geldiğini duyuran kendi filminin araya girmesi ile kesilecek, bu arada önceden kapıları kilitleyerek çıkışı imkansız haline getiren sevgilisi perde arkasında yığılmış film yığınını tutuşturacaktır.

Bölüm Nazi büyük başlarının galanın yapılacağı sinemanın antresinde sohbetlerini gösteren sahnelerle başlar. Onların arasında Hammerstein ve „İtalyan film ekibi"ni de görürüz. Bu gruba Landa yaklaşarak konuşmaya başlar. Aslında Hammerstein'ın ikili ajan olduğunu bilmektedir. Yanındaki refakatçilerin Basterdler olduğunu da bilmektedir. Mükemmel İtalyancası ile İtalyan ekibi kılığındaki Basterdlere, onların İtalyan olmadığını bildiğini gösterir. Hammerstein'ı görüşmeye çağırarak, onu sinemanın yönetim odasında öldürür. Daha sonra Aldo Raine'yi yakalatır ve onunla pazarlığa girer: Landa savaşın kaybedilmiş olduğunu bilmektedir. Şimdi bütün Nazi yönetiminin öldürülmesi ile savaşın sonlandırılması mümkündür. Landa suikasta göz yumacaktır. Bir şartla: Kendisine dokunulmayacağı sözü verilecektir, ayrıca ABD'de bir de çiftlik istemektedir. Alternatif suikastın hakim kılınması ve Basterdlerin idamıdır. Landa'ya isteklerinin kabul edildiği telsiz görüşmeleri ile bildirilir. Landa, daha önceden suikastçılardan aldığı bombaları zaten doğru yerlere yerleştirmiştir. Aldo Raine, ekibinden bir kişi, Landa ve telsizcisi bir kamyonla Landa'nın resmen teslim olacağı cepheye doğru yola koyulurlar.

Bu arada sinemada Gala başlamıştır. Nazi büyük başları Zoller'in ABD ve İngiliz askerlerini birer birer vurmasını büyük bir zevkle eğlenerek seyretmektedir. Zoller bu arada aşkını ilan etmek üzere Shosanna'yı aramaya başlar. Projeksiyon odasının kapısını zorlayarak içeri girer. Filmde uzun menzilli silahıyla askerleri birer birer vuran Zoller'i Shosanna vurur. Fakat yarası onu ilk anda öldürmeyen Zoller de Shosanna'yı vurur. İkisi yanyana ölürken Shosanna'nın intikam saatinin geldiğini açıklayan tam perdeyi kaplayan yüzü girer devreye. Perdenin arkasından ise alevler yükselmeye başlar. Sinemada kalan Basterd'ler de panik içinde oraya buraya kaçışan Nazilere ikinci kattaki localardan kurşun yağdırır. Yanan sinema patlamalarla havaya uçar. Herhangi birinin sağ çıkması imkansızdır.

İkinci dünya savaşını Tarantino böylece 1944'de Nazi rejiminin bütün üst yönetici kademesini yok ettirerek bitiriyor. Bu yok etme işini sonuçta katliamdan kurtulan Shosanna'ya yaptırarak Kill Bill'deki gibi kadın cinsinin gücüne saygı sunuyor.

Bir dizi eleştirmen Basterds'lerin de kullandığı yöntemlerde aslında Nazilerden ayrı olmadığının gösterildiği, filmin böylece Nazi şiddetini relative ettiği eleştirilerini getirdi yazılarında. Ben bunun yanlış bir eleştiri olduğunu düşünüyorum. Bence Basterds'ların kullandığı korkutucu şiddetin Nazilerin şiddeti ile bir gösterilmesi durumu yok filmde. Basterds'ların şiddeti ile, Nazilerin ancak bir dilden anladıklarını, onları durdurmak için onların kurban olarak seçtiklerinin direnme hakkı ve yükümlülüğü olduğunu, burada kullanılacak araçların seçiminde onların anlayacağı dilde konuşabilecek durumda olunması gerektiğini gösteren bir film bu. Benim filmi seyrettiğim sinemada 300 Nazi büyüğünün yakıldığı, tarandığı şiddet sahneleri oh olsun tavrıyla izlendi seyirciler tarafından. Konuştuğum bir dizi insan, keşke böyle olsaydı tavrını takındı. Basterds bu anlamda anlattığı öykü ile iyi bir masal aslında, tarih Shosannalar tarafından yazılmış olsa idi, hiç kötü olmaz, en azından bir kaç milyon insanın hayatı kurtulurdu.

Film, cepheye varmadan kısa süre önce Landa'nın resmen teslim olması için verilen molada olanlarla bitiyor. Silahını verip keyifle teslim olan Landa'nın başına onun hiç beklemediği bir şey geliyor. Onun savaştan sonra bir Nazi katili olduğunun unutulmasını engelleyecek bir şey!

Basterds sinemada haklı olarak kendi adıyla anılan bir tarzın yaratıcısı olan Tarantino'nun şimdi tarih yazıcılığına başladığı, usta işi bir film.

Onun kimi mülakatlarında Nazi sinemasının Leni Riefenstahl gibi büyüklerine „en büyük sinemacı" vb. sıfatlarını yakıştırması da, arada bir yaptığı provokatif saçmalamalardan başka bir şey değil bence. ❧

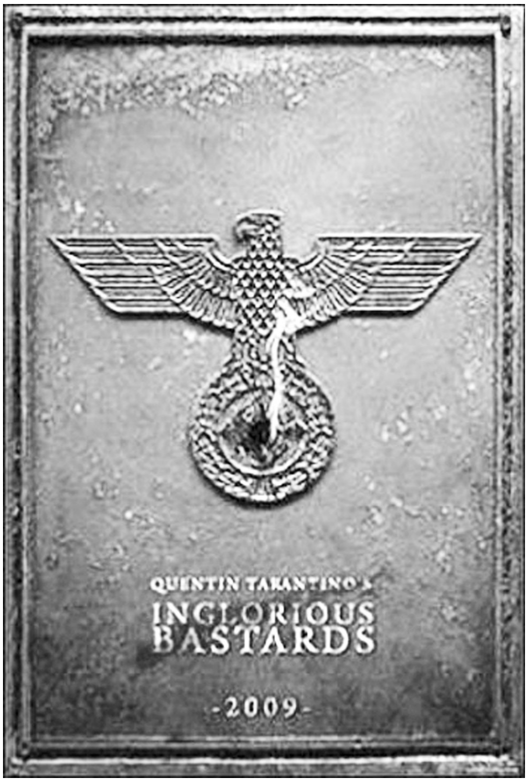

Kadının Elleri

Metin Fırat

adresini yitiren bir kadının
yalnızlığı
soyunur geceye
gecede üşüyen
kadının çırçıplak elleri
kahreden bir sarhoşluğa avunur
yol boyu yağmur
ince iplik kıvamında
korku ve endişe
gözlerinin ferinden
çok,çok geride
ıslak ve yalnız
ağlamaklıdır...

bir kadının yalnızlığı
geceye düşer
her erkeğin peşinden koştuğu
(her erkeğin aradığı)
çoğu ayyaş
denk gelmezi,aynı dertten
muzdaripi

adresini arar aşk
içki kokan,çıplak tenlerin
sarhoş unutkanlığına meyleden
acınası terleriyle

pencerenin buğusuna yapışır
gecede ısınan
kadının
çırçıplak elleri....

17-18 MAYIS 2009

MERAY ÜLGEN

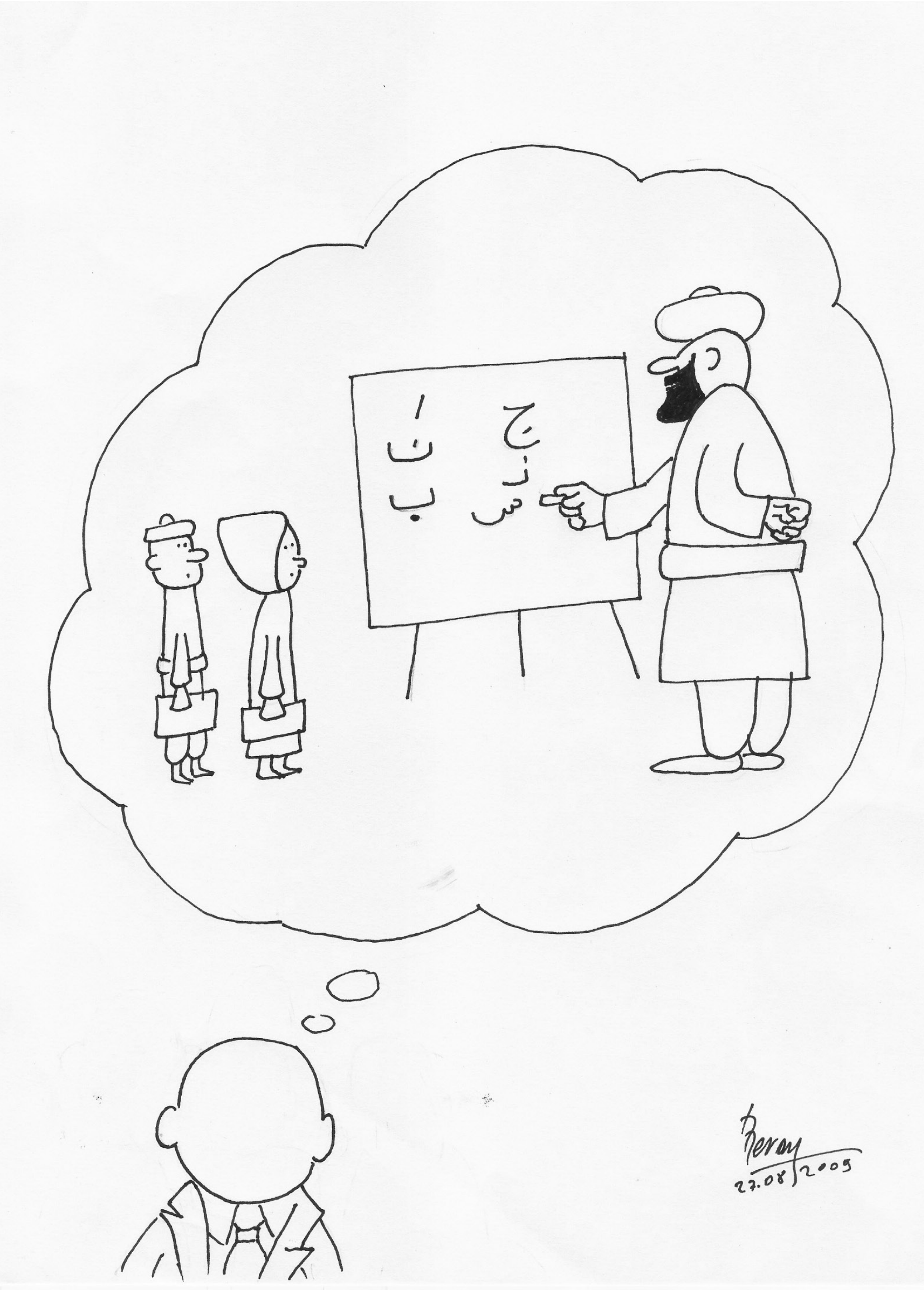
ج ا
ز ن
س ب
Meray 27.08.2009

GÜNEY KÜLTÜR MERKEZİ

2009 / 2010 KURS KAYITLARIMIZ BAŞLAMIŞTIR

- KURS KAYITLARIMIZ 20 EKİMDE SONA ERECEKTİR -

"Ta ki yeryüzü
aşkın yüzü olana dek!"

TİYATRO GÜNEY

TİYATRO /
MODERN DANS /
BAĞLAMA /
GİTAR /
RESİM /
BİLGISAYAR /
ŞAN ...

GÜNEY
KÜLTÜR
MERKEZİ

Tel: **0212 - 620 67 57**
İnternet: **gkm.guneydergisi.com**

Adres: Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul

DÜNYAYA YENİ EKİMLER GEREK!

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ